RPR

BIBLIOTECA CENTRALA
A
UNIVERSITAŢII
DIN
BUCUREŞTI

No. Curent 12284 Format .....

No. Inventar 17197 Anul .....

Secţia ..... Raftul .....

EM. GĂRLEANU-EMILGAR

BĂTRÎNII

SCHIȚE DIN VIAȚA BOERILOR MOLDOVENI

BUCUREȘTI · 1906 ·

INST. GRAFIC "MINERVA"

Pretul: Lei 1.50.

BĂTRÎNIĬ

EM. GÂRLEANU-EMILGAR

Inv. 12284.

Dlui I. Maiorescu
- semn de adânca ad
și nețărmurita admirațiune
S. Al. Gârleanu
14 Noemb. 905
Iași.

BĂTRINII

SCHIȚE DIN VIAȚA ❊ ❊ ❊
❊ ❊ ❊ BOIERILOR MOLDOVENI

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI
17/97.
Donațiunea Maiores
FUNDAȚIUNEA UNIVERSITARĂ CAROL I
859-32

BUCUREȘTI
„Minerva" Institut de arte grafice și editură
6, Strada Regală, 6
1905

CONTROL
Biblioteca Centrală Universitară
B U C R E Ș T I
Cota 12284
Inventar 17197
CONTROL 1957
1961

TOATE DREPTURILE REZERVATE

REPRODUCEREA INTERZISĂ

B.C.U.Bucuresti
C17197

BĂTRÎNII

BĂTRÎNII.

Cucoana Casuca a pornit la o rubedenie, tocmaĭ la Hîrlăŭ, luînd şi pe fiica dumisale, Anghelina, fată frumoasă, cu faţa plină de voioşia celor 17 anĭ de copilărie; boierul Toader Racliş, soţul coaneĭ Casuca, a rămas singur cuc în toată casa. Să-ĭ treacă de urît stă toată ziua şi chiar mănîncă dinpreună cu boierul Gavrilă, căruia şi luĭ îĭ plecase feciorul şi soţia la moşie, chemaţĭ de trebĭ şi muncă.

Şi iată-ĭ pe-amîndoĭ, faţă în faţă la masa din sufrageria încăpătoare, pe a căreia fereştĭ deschise, străbate în şopot dulce freamătul livezeĭ.

Singuraticiĭ aŭ mîncat. Pe faţa albă de olandă pe care florile ţesute strălucesc ca fulgiĭ de omăt pe o pojghiţă de ghiaţă,

resturile mîncăriĭ staŭ în farfuriĭ de porțelan stropit cu florĭ albastre. Dinnaintea boieruluĭ Toader se ridică o grămăgioară de fărmăturĭ. Dînsul, cînd vorbește la masă, sfarmă pînea și o adună la un loc; obiceiul acesta e bucuria păsărilor din ogradă.

La începutul căsnicieĭ cucoana Casuca îndată ce vedea că degetele cuconuluĭ Toader încep să frămînte miezul, îĭ apuca mîna și i-o ținea strînsă ca într'un clește. Într'o zi îĭ veni o *ideie* și boieruluĭ:

— Da lasă-mă Casuco, în pace; tu nu vezĭ că fac fărmăturĭ pentru hulubĭ?

Pentru hulubĭ! Patima cucoaneĭ Casuca!

De-atuncĭ cucoana Casuca îĭ trece, pe furiș, și miezul dela pînea eĭ, ba și pe acel al Anghelineĭ. Boierul fără să-șĭ deie seama îl preface în bucățele micĭ...

— Mi-ĭ grozav de urît Gavrilă; noroc de tine, zăŭ așa, noroc de tine; altfel ar cădea pe mine hardughia asta.

Boierul Toader după ce spuse aceste cuvinte, îșĭ roti ochiĭ împrejurul odăieĭ albe, marĭ și nalte, în fundul căreia dulapul de nuc, săpat cu minunat meșteșug de un bunic al nevesteĭ sale, se deslușește ca o cata-

piteazmă. Atîta mobilă e în odaie: dulapul şi masa cu scaunele. Pe păreţĭ nimic, nimic, numaĭ pe cel dinspre răsărit icoana Maiciĭ Domnuluĭ îmbrăcată în argint, cu cunună de aur. «În odaia în care sînt icoanele nu încap poze» aşa spusese boierul Toader feteĭ dumisale, Anghelina, cînd acesteia într'o bună dimineaţă îĭ venise gustul să spînzure de-asupra uşeĭ o vedere cu marea, corăbiĭ şi nişte munţĭ siniliĭ în fund.

De cînd mănîncă împreună cu boierul Toader, prieten din copilărie, conul Gavrilă s'a făcut maĭ vorbăreţ. Dă; sînt multe de spus: ba amintirĭ de pe vremea învăţăturiĭ, ştrengăriĭ, maĭ despre chipul feteĭ jupînuluĭ Enache Stupu, plăpomarul din strada Veche, mort, he! acum de mulţĭ anĭ! — Astăzĭ îşĭ amintise cum odată, venind dela dascălul Spiridon, unde învăţaŭ pe *bucoavnă*, i-aŭ tăiet, bietuluĭ plăpomar, funia pe care întinsese cîteva feţe de plapomă, noŭ-nouţe, şi vorbeaŭ, rîzînd, de straşnica bătaie ce le-o dase la amîndoĭ, Aga Racliş, tatăl boieruluĭ Toader.

Acum se potolise din vorbă. Boieruluĭ Gavrilă îĭ e puţin cam somn; acasă, nu

vorbeşte mult şi-ĭ maĭ totdeauna cu ochiĭ pe jumătate închişĭ, gata de somn.

Boierul Toader toarnă încă un păhăruţ de vin de Cotnarĭ, conul Gavrilă îl zăreşte, şi răsare la vorbă aşa ca din senin:

— Toadere, eŭ par'că am fost la nunta ta?

Boierul Toader ridică în sus capul, prinse cu ochiĭ veriga de alamă a sertaruluĭ dela dulap şi după ce o ţinti cîte-va clipe îşĭ aduse bine aminte:

— Păĭ cum să nu fi tost? Tu te 'nsurase-şĭ de-a doua oară, cu vre-un an înnainte.

— Cu un an?

— Da cîţĭ crezĭ? Cînd aĭ venit la nunta mea nevastă-ta avea de două lunĭ pe băietul care ţĭ-o murit... Aĭ venit de-adreptul dela moşie.

Acesta era lucru ştiut: pe cînd boierul Gavrilă trecea drept om uituc, de amintirea boieruluĭ Racliş se slujea toţĭ aceĭ cari vroiaŭ să învieze lucrurile moarte de anĭ de zile. Boieruluĭ Toader îĭ e de ajuns o clipă de gîndire ca să-ţĭ spuie ce fel de dulceţĭ şi cu ce linguriţă le luase în casa cutăruĭ, în cutare zi şi la cutare împrejurare.

— Iaca îmĭ aduc aminte ca acum, urmă

dinsul; aĭ venit dela moşie, nevastă-ta cu copilul, căcĭ îl alăpta. Eraĭ cu droşca ta cea frumoasă, cu o pereche de caĭ roibĭ, şi cu hamurile cele ruseştĭ pe cari mi le-aĭ vîndut maĭ tîrziŭ mie, şi pe cari le am încă.

Boierul Gavrilă sorbi puţin vin, apoĭ se minună grozav.

— Ce spuĭ Toadere! Le aĭ încă?

— Eĭ asta-ĭ!... Aveaĭ de vizitiŭ pe ţiganu, pe Balmuş; nu ţi-aducĭ aminte că mi-a furat chiar în noaptea ceia un curcan, şi că s'a îmbătat de-a stat treĭ zile ne'ntors?

— Aşa-ĭ omule; grozavă ţinere de minte maĭ aĭ tu!... zicĭ că pe Balmuş?

— Doar nu pe tată-săŭ! Lasă-mă să-ţĭ istorisesc. Am jucat toată noaptea, coana Tarsiţa, Postelniceasa, a leşinat în braţele ofiţeruluĭ de iunkerĭ...

Uşa odăieĭ se deschise încet şi «mama» Sultana vesti că le dusese cafeaua în cerdac. Conul Gavrilă se sculă. Boierul Toader îşĭ luà ciubucul din odaia dumisale şi ieşi în cerdac, din dosul caselor. Ceardacul da în livada, în care scobora nişte scărĭ de piatră, pe care se prinsese muşchiŭ verde.

Crengile vişinilor înfloriţĭ îşĭ întindeaŭ ramurile pănă pe supt streşină. Conu Gavrilă se aşeză tacticos în jîlţ privind cu mare mulţumire florile albe şi mirositoare.

— Aşa-ĭ şi la mine la ţară, măĭ Toadere.

Boierul Toader nu-şĭ găsea chibritelniţa.

— Eĭ, dacă nu e Anghelina, de geaba, nimic nu e la locul luĭ.

Şi oftă şi căzu pe gînduri.

Boierul Gavrilă îşĭ aduse şi dînsul aminte de feciorul dumisale; oftă şi dînsul.

— Dacă nu e Anghelina îţĭ spun eŭ, nimic nu e la locul luĭ, începu iar după un timp boierul Toader.

Găsi un chibrit şi aprinse ciubucul, se aşeză în jîlţ şi dădu drumul unuĭ rotogol de fum care se împrăştiè aninîndu-se de crengile vişinuluĭ ca o pînză de painjăn.

Apoĭ, amintirea Angheliniĭ nu-ĭ maĭ dădu pace de loc.

— Iaca, de mică copilă aşa a fost. Fiecare fir de aţă i-a plăcut să-l vadă la locul luĭ. Unde să fi văzut la dînsa, ca la alţĭ copiĭ, rochiţele rupte. Ferit-a sfîntul! Aşa a fost de copilă şi aşa-ĭ şi acuma, cînd

cu ajutorul luĭ Dumnezeŭ, dă, e şi ea fată mare, dragă Doamne.

Şi iar trase din ciubuc.

— Fată mare, măĭ Gavrilă, ce crezĭ tu! Iaca, trebuie să mă gîndesc la măritişul eĭ.

O bucurie copilărească îĭ cuprinse sufletul la acest gînd; rîsul îĭ izvorî voios, din fundul inimiĭ.

Boierul Gavrilă începu şi el a rîde.

— Cînd mă gîndesc Toadere că am ţinut-o în braţe, la botez! Să n'o maĭ cunosc dăunăzĭ, omule, să n'o maĭ cunosc. Învoaltă că o nalbă *soro*, zăŭ aşa!

Sorbi din cafea, şi urmă:

— Ce crezĭ Toadere, copiiĭ îs fericirea noastră. Dacă n'ar fi Manole al meŭ, vaĭ de zilele mele! Aşa dacă îl am pe dînsul, am şi nădejdea cu mine. Băiet cuminte ca o fată, harnic, frumos, sănătos!

— De frumos, frumos băiet, samănă cap leit cu biata mîne-sa, Dumnezeŭ s'o ierte.

— La ochĭ samănă cu mine.

— Eĭ asta-ĭ!...

— Zăŭ aşa! Şi-ĭ înţelept ca un om bătrîn. La dînsul totul e cuvîntul meŭ...

Crengile copacilor se apropiară în bătaia

vîntuluĭ, scuturînd o ninsoare uşoară, mirositoare, de-asupra ierbeĭ de abia încolţită, strălucitoare şi supţire ca acul. În fund un crîmpeĭ de cer se arăta printre copacĭ ca o cădere de apă limpede.

Boierul Toader se mîhni.

— Ce ţi-ĭ bun! Cuĭ s'o daĭ! Pe mîna cuĭ să-ţĭ daĭ copila cînd nu vezĭ un om împrejurul tăŭ, un om de simţ, de inimă. Aşa ca să o aruncĭ în braţele oricăruĭ vînturătară, foarte mulţumesc. Las-o să trăiască lîngă măsa şi lîngă mine, că-ĭ fată cuminte.

Boierul Gavrilă dădu dreptate prietenuluĭ săŭ:

— Nicĭ băieţĭ, nicĭ fete nu maĭ găseştĭ astăzĭ. Ia, îs pline *curţile* de dispărţeniĭ. Ţi-ĭ lehamite. De aceea nu mi-am însurat nicĭ eŭ băietul.

Boieriĭ tăcură, cu privirile pierdute departe îşĭ urmaŭ firul gîndurilor.

Deodată boieruluĭ Toader îĭ scăpă gîndul de pe buze:

— Bun băiet.

Fără să-şĭ deie seama, conul Gavrilă îĭ răspunse ca prin vis:

— Bună fată, Toadere.

Apoĭ ceva neînțeles le întoarse capetele, se priviră și se pricepură.

— Bun băiet, Gavrilă.

— Eŭ în totdeauna am ținut la Anghelina, ca la fata mea, îĭ răspunse prietenul.

Vorba slobodă a boieruluĭ Toader îșĭ luă vînt:

— Proștĭ am fost măĭ omule.

— Cam proștĭ, n'am ce zice Toadere.

Boieriĭ se sculară și pe deasupra meseĭ micĭ, rotunde, se sărutară frățește.

Boierul Toader bătu în geam și strigă:

— Sultano, adu două pahare cu vin roș.

Cînd mama Sultana veni cu paharele, boierul Toader dădu unul conuluĭ Gavrilă, unul îl luă dînsul și vorbi cu glasul scoborît:

— Să ne trăiască frate Gavrilă. Să ne trăiască în cinstea care am trăit și noĭ, și să deie Dumnezeŭ să fie și eĭ fericiți de copiiĭ lor cum am fost noĭ de dînșiĭ.

Ciocniră paharele, dar nu le putură bea așa degrabă, căcĭ lacrimele le umplură ochiĭ, și paharele le tremuraŭ în mînă.

Vîntul scutură maĭ tare crengile înflorite. În paharul boieruluĭ Gavrilă căzu o floare,

dînsul îl ridică în sus și-l dete peste cap cu floare cu tot.

— Așa te vreaŭ, Gavrile.

Boierul Toader dădu și dînsul paharul de dușcă.

— Eĭ, și plîngĭ babo? Plîngĭ? îĭ strigă mameĭ Sultana care se prăpădea de plîns la spatele luĭ. Hait! să vă deie vin cît îțĭ vrea, și să facĭ o plăcintă cu brînză pentru toțĭ, și să rîdețĭ babo, auzitu-maĭ? Să rîdețĭ că vi se mărită stăpîna.

Și de atîta voinicie bătrîniĭ iar începură a plînge. Se luară de braț, scoborîră scările, și se afundară supt aleiele umbroase, în livada care-ĭ primea gătită ca de nuntă.

bine, e climax: căsătoria plăcută)

SINETURILE
CONULUĬ GHEORGHIEŞ

17197.

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII BUCUREŞTI

SINETURILE CONULUĬ GHEORGHIEŞ.

In odaia mică, bine încălzită de focul care pîlpîe în soba cu stîlpĭ zugrăviţĭ, vălmăşagul furtuneĭ dinafară răzbate uneorĭ în chiuiturĭ puternice prin hogeag. Crengile desfrunzite ale copacilor de lîngă ferestre, bat cu neastîmpăr în geamurĭ. Perdeaua de creton portocaliŭ se mişcă cînd maĭ tare cînd maĭ încet, după cum vîntul pătrunde maĭ blînd saŭ maĭ furios pe crăpătura de sus, dintre cercevèle, uitată se vede neastupată de cucoana Ruxanda Hraşcu, soţia conuluĭ Gheorghieş Hraşcu, propietarul acesteĭ case micĭ, vesele şi curate.

Din jîlţul de lîngă sobă, coana Ruxanda nu-şĭ poate da cu mintea cum de-a putut lăsa neastupată crăpătura dela fereastră: sare repede, cotrobăeşte prin nişte sal-

tare, scoate o bucată de vată, ia un cuţit şi se suie, sprintenă, pe prichiciul ferestreĭ. Cu limba cuţituluĭ îndeasă bine vata în crăpătura dintre cercevèle, şi aşteaptă să vadă de se maĭ mişcă perdeaua. Dar vîntul nu maĭ are pe unde pătrunde.

— Iar te-aĭ cucuiet pe ferestre, *omule*, aĭ să cazĭ nu altceva. Conul Gheorghieş dă la o parte, de pe braţe, bisacteaoa cu *sineturĭ*, se scoboară, cam greoĭ, de pe divanul în colţul căruia se cuibărise, şi aleargă să-şĭ ţie soţia. Pînă să ajungă, coana Ruxanda se şi scoborîse.

— Bre, bre, bre! amarnică maĭ eştĭ, omule.

Conul Gheorghieş se apropiè de fereastră şi se uită afară. O svîcnitură puternică lovi crengile de geamurĭ. Boierul se dădu fără voie înnapoĭ, şi şopti:

— Par'că se sfîrşeşte lumea, nu altceva; iar o să-mĭ deie gardul grădiniĭ la pămînt.

Coana Ruxanda se aşeză în jîlţ. Conul Gheorghieş îşĭ trase maĭ bine pe umerĭ caţaveica, pe care coana Ruxanda nu o maĭ purta nicĭodată, se cuibări la loc în colţul divanuluĭ, îşĭ aşeză şireturile ochelarilor pe

după urechĭ, şi luă iarăşĭ pe braţe bisacteaoa cu sineturĭ.

Conul Gheorghieş Hraşcu e un om mărunţel, din fundul divanuluĭ maĭ nu se zăreşte; poartă ochelarĭ, cînd îşĭ citeşte sineturile, — altceva nu citeşte dumnealuĭ; e albit cu totul, numaĭ pe tîmpla dreaptă o şuviţă de păr stăruie de dînsa, să rămîie tot neagră. Conul Ghiorghieş îşĭ şterge pana cînd scrie.

Altmintrelĭ aşa mărunţel cum e conul Gheorghieş Hraşcu, în capul dumisale de multe orĭ s'aŭ ivit planurĭ uriaşe. Pe vremurĭ avusese banĭ, nu glumă; avea avere de i se dusese vestea dincolo de Prut, de unde venise odată nişte hoţĭ, să-l omoare zioa namiaza mare.

Dar pentru planurile şi bunătatea conuluĭ Gheorghieş, îĭ maĭ trebuiaŭ banĭ pe atîţĭ pe cît avea. Căcĭ ce nu pierduse cu lucrările de pe moşie: podurĭ de fier peste iazurĭ; insule de stîncĭ cu foişoare pe ele; abuzurĭ cu peştişorĭ roşiĭ din străinătate; cascade şi cîte alunecuşurĭ toate, apoĭ conul Gheorghieş împrumutase, pe sineturĭ, în dreapta şi'n stînga, căruia cum îĭ cerea.

«Omul trebuie să facă bine, dacă vrea să trăiască între oamenĭ!» spunea dumnealuĭ.

Şi a făcut bine cît a putut, conul Gheorghieş. Uniĭ şi-aŭ măritat fetele cu baniĭ dumnealuĭ; alţiĭ aŭ călătorit, şi-aŭ cumpărat case şi pămînturĭ şi şi-aŭ îngropat morţiĭ tot pe punga conuluĭ Gheorghieş; ba alţiĭ aŭ jucat cărţĭ şi aŭ pierdut din baniĭ dumisale. Şi numaĭ iată că într'o bună dimineaţă, conul Gheorghieş băgă de seamă că *oameniĭ* nu-ĭ maĭ daŭ nimic înnapoĭ!

Şi moşiile conuluĭ Gheorghieş lunecară una cîte una în mîna celor ce le cumpăraŭ pe nimic, fiind-că trebuia să plătească şi pentru aceĭ pe carĭ îĭ garantase tot dumnealuĭ, căcĭ dă: «cinstea e cinste şi e mare lucru.»

Maĭ rămăsese acum cu căsuţa asta, cu o vie pe dealul Nicoareĭ şi maĭ avea două miĭ de galbenĭ, luaţĭ în păstrare supt chip de împrumut, de către boierul Mihalcea, om cu vază, cu avut, dela care de cîte orĭ îĭ cerea înnapoĭ, în loc de banĭ căpăta cîte o straşnică ocară:

— Ce vreĭ să-ĭ daĭ şi pe aceştia? Vreĭ să ajungĭ muritor de foame, măĭ Gheorghieş? Nu vezĭ tu că banul nu-ţĭ stă în

mînă nicĭ cît aĭ clipi din ochĭ? Lasă-ĭ aicĭ, asiguraţĭ în moşia mea; cine ştie ce vremurĭ or maĭ veni! Nu-ĭ ruşine oare, ca noĭ, ce bruma de boierĭ am maĭ rămas în Moldova asta, să ajungem să calicim de la slugile noastre?

Conul Gheorghieş pleca amărît.

Acum, în timpurile din urmă, îşĭ maĭ astîmpărase închipuirea, trăia ticnit, ascultînd maĭ mult de coana Ruxanda; dar tot îl munceaŭ cîteodată planurĭ marĭ şi tare încîlcite din pricina celor două miĭ de galbenĭ.

Uneorĭ, ca astăseară spre pildă, îşĭ scotea bisacteaoa cu sineturĭ din scrin, le citea cu glas tare coaneĭ Ruxandeĭ, — care le învăţase pe dinafară, — ocăra, cît ţinea sinetul în mînă, pe cel care nu-ĭ plătise, iar cînd le punea la loc în scrin era împăcat cu toţiĭ.

Furtuna nu maĭ înceta; conul Gheorghieş arunca din cînd în cînd privirĭ spre geamurĭ, se înfunda maĭ bine în colţul divanuluĭ, îşĭ potrivea ochelariĭ, ducea cîte un sinet în dreptul ochilor, ţinîndu-l departe, şi citea.

«Sinet. Am primit opt-sute galbenĭ bunĭ, din mîna dumnealuĭ conuluĭ Gheor-ghi-eş Hra-şcu, pe timp de un an de zile...

— Eĭ poftim! Un an de zile! I-am dat baniĭ în o-mie-opt-sute-şapte-zecĭ-şi-patru, azĭ suntem în o-mie-opt-sute-opt-zecĭ-şi-nouă şi încă nu i-am luat. Asta însamnă un an. Şi dacă ar fi murit, dar trăieşte doar, şi trăieşte într'un tîrg cu mine...

— Trăieşte, răspunde coana Ruxanda, da vorba-ĭ că n'are de unde să ţi-ĭ deie.

Conul Gheorghieş se uită puţin nedumerit la coana Ruxanda, strînse sinetul în patru şi-l trecu în partea dreaptă, în rîndul celor citite: luă un altul, îl desfăcu, îl ridică în dreptul ochilor şi vru să înceapă a ceti:

— Bine, n'are, n'are îşĭ luă iar de seamă, dar de ce nu vine măcar să-mĭ spuie că n'are, şi atîta tot.

— Ce să-ţĭ maĭ spuie, dacă ştiĭ.

Conul Gheorghieş rămase pe gînduri; n'avu ce să maĭ zică. «Om cu greutăţĭ, cu copiĭ, sărac; adică la ce i-ar maĭ da baniĭ înnapoĭ, luĭ, care are cu ce trăi: nicĭ tu căţel, nicĭ tu purcel, el singur şi cu nevastă-sa.»

Ridică cellalt sinet şi începu:

«Sinet. Am primit cincĭ-sute de galbenĭ, de la conul Ghe-or-ghi-eş Hra-şcu....

Conul Gheorghieş aruncă sinetul, îşĭ scoase ochelariĭ şi se răsti la coana Ruxanda:

— *Aista-ĭ* al dumitale. Dumneata m'aĭ făcut să-ĭ daŭ Chiruleseĭ banĭ, cînd ştiam de pe atuncĭ că nu maĭ are nimic. Acu aşa-ĭ c'a murit? Ia-ĭ dacă aĭ de unde.

Sinetul acesta era singurul la care se amestecase şi coana Ruxanda şi conul Gheorghieş nu trecea peste dînsul Doamne fereşte.

Coana Ruxanda se prefăcu că a adormit cu capul pe speteaza jilţuluĭ.

— «Aĭ adormit!... Amarnică maĭ eştĭ!... Cică doarme dumneaeĭ!» Conul Gheorghieş prinse a surîde.

Îşĭ puse iarăşĭ ochelariĭ şi citi tot aşa, unul după altul, toate sineturile, silabisindu-şĭ numele scris în fiecare din ele, simţind mare mulţămire la auzul celor două cuvinte care-l arătaŭ pe dumnealuĭ atît de darnic!

La fundul bisacteleĭ, conul Gheorghieş ţinea sinetul asigurător, pe care voitorul

de bine, boierul Mihalcea, i-l dăduse să-l aibă la mînă.

Îl citi la rînd de maĭ multe orĭ cu glasul înnecat de mulțumire. Îl strînse binișor, îl puse în fund, așeză celelalte sineturĭ deasupra și închise bisacteaoa. Căzu pe gîndurĭ. Planurile îĭ năvălise iarăș în minte:

«Dacă ar vinde viea! Cu ce ar maĭ lua pe dînsa și cu acești două miĭ de galbenĭ ce n'ar face!... Saŭ maĭ bine, nu, n'ar vinde viea, dar și-ar clădi niște case încăpătoare, boierești să se vadă tocmaĭ din tîrg, colo pe deal, sticlind în soare. Ar aduce o viță străină și vre-o două vacĭ de Șvițera. Ar vinde casa din tîrg și ar trăi acolo, ca un pustnic... Hm! dar iarna; iarna-ĭ grea la țară; orĭ și cum nu e glumă să facĭ pe viscol un cias cu trăsura pînă în oraș... Și-ar face și o trăsură... doĭ caĭ frumoșĭ... un vizitiŭ bun... Vorba-ĭ că boierul Mihalcea se vede că i-a înțeles gîndul și nu-ĭ dă baniĭ... Ce-ĭ de făcut?... Zăŭ așa par'că tot ar maĭ ajuta pe coana Zamfirița; cum a ajuns și dînsa, din ce era! Biata femee, ar da numaĭ cu cincĭ-zecĭ de galbenĭ locul ce

i-a maĭ rămas din toată zestrea. Şi ce loc... Dumnealuĭ i-ar da două sute de galbenĭ. Iar maĭ rămînea şi eĭ!... Ce case ar putea zidi pe locul acela! Da! asta-ĭ maĭ nimerit ca toate: o pereche de case pe locul coaneĭ Zamfiriţa.

Conul Gheorghieş se ridică foarte mulţumit şi se duse lîngă coana Ruxanda. Dar coana Ruxanda adormise acum de-a-binelea.

O clătină uşor de umăr:

— Ruxando, Ruxando.

Dumneaeĭ deschise ochiĭ pe jumătate.

— Ce zicĭ, Ruxando, de locul coaneĭ Zamfiriţa? Cu baniĭ luaţĭ de la Mihalcea am putea face nişte case frumoase şi trainice.

Coana Ruxanda se vede că n'a înţeles ce i-a spus, închise ochiĭ şi adormi iar.

Conul Gheorghieş văzînd că nu-ĭ maĭ răspunde, luă bisacteaoa de pe divan, o închise în scrin, îşĭ scoase ochelariĭ puindu-ĭ la locul lor pe masă, şi se înfundă iar în colţul divanuluĭ.

«Bun loc, tare bun loc... Bune case ar

fi»... maĭ şopti conul Gheorghieş şi rămase aşa, cu privirile pierdute....

Ochiĭ i se închid cu încetul şi adormi cu gîndul la casele cele nouĭ, cărora în mintea dumnealuĭ le şi aşezase temelia.

SUFLET DE FEMEIE

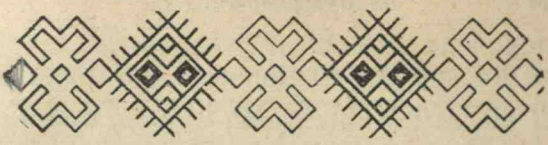

SUFLET DE FEMEIE

Cucoana Zanfira ieşi foarte tulburată din odaia tatăluĭ dumisale, — boierul Costache, — trecu repede prin sală şi se duse, ca să n'o vadă nimenĭ, tocmaĭ în sofragerie, unde se puse pe plîns.

Această tulburare sufletească ţinu însă puţin, îşĭ şterse ochiĭ, ieşi în curte şi dădu poruncă să se pregătească repede caleaşca cea mare, căcĭ avea să facă drumul pînă la Iaşĭ.

După ce dădu cheile vizitiuluĭ ca să scoată din şură *cîmpurile* cele nouĭ pentru patru caĭ, cucoana Zanfira se întoarse în casă şi începu a-şĭ aşeza lucrurile în buccèle; scoase două perne marĭ, de puf, pe care avea să se sprijine în caleaşcă boierul Costache, apoĭ se duse întins în livadă unde

ceĭ doĭ copilaşĭ a-ĭ dumisale, un băiet de 12 anĭ şi o fetiţă de 10, habar n'aveaŭ că peste două ceasurĭ trebuiaŭ să plece spre grădina cea strîmtă şi cu florĭ maĭ puţine ca cea de aicĭ.

Ca să-ĭ abată, aşa deodată, boieruluĭ Costache să plece dela ţară, trebuia să fie ceva. În adevăr, de cîteva zile se simţia din ce în ce maĭ răŭ, pe fiecare clipă maĭ slab; simţia cum se scurge viaţa din trupul rănit de salteaua patuluĭ din care nu se scoborîse de cincĭ lunĭ de zile.

Nu că-ĭ era cum-va frică de moarte; din potrivă, pentru un suflet curat ca al săŭ moartea ce putea fi alta decît liniştea veşnic senină! Dar boierul ţinea să moară în casa luĭ, acolo unde închisese ochiĭ şi bunicii, şi părinţiĭ dumisale; în casa aĭ căreia păreţĭ îl adăpostiseră în copilărie cît şi atîta vreme pe urmă, pînă la aceste adîncĭ bătrîneţe.

Şi aicĭ, la ţară, era tot curtea dumisale din faţa căreia, cît ţinea cu ochiĭ, i se întindea moşia acoperită de roadă; decît nu era legat de dînsa ca de zidirea bătrînească de pe uliţa boierească a Iaşilor, unde vara îl adormia mirosul teilor înfloriţĭ, şi iarna

îl porneaŭ pe gînduri ticnite vaierul cioarelor ce înnegreaŭ grădina luĭ Vodă Sturza.

Acolo în casa ceea, vroia să moară bătrînul, acolo cu orĭce preţ.

Apoĭ avea ca un fel de frică de locul unde suferise atîta! De cînd venise la ţară nu ţinea minte să se fi scoborît din pat măcar pînă la fereastră. De cum venise, răŭ şi iar răŭ!

Boala îl frînse dintr'odată. După o plimbare în trăsură, în care îl apucase ploaia prin dreptul viilor de pe dealul Copouluĭ, începu a-l săgeta un junghiŭ. A doua zi îĭ fu atît de răŭ încît fiica dumisale aduse în grabă pe domnul Franţ.

Tînji aşa vre-o săptămnă şi se făcu maĭ bine, dar stînd într'o seară cam răcoroasă maĭ tărziŭ afară, în grădină, căzu din noŭ bolnav şi de data asta o lună de zile se zbătu între viaţă şi moarte. În sfîrşit scăpase deocamdată de moarte, dar se supţiase ca o umbră şi nu putea mînca maĭ de loc; bătrîneţele îl apăsaŭ. Domnul Franţ încruntă sprincenele:

— Du-l la ţară *matam Zanfira;* cine ştie, aerul, viaţa liniştită de acolo, poate să facă vre-o minune.

Coana Zanfira l-a ascultat numaĭ decît, îşĭ lăsă bărbatul să caute de casă şi să vadă de afacerile ce-l ţineaŭ la Iaşĭ, iar dumneaeĭ cu boierul Costache şi copiiĭ plecă la ţară.

La ţară, din pricina oboseleĭ drumuluĭ, boierul căzu iarăşĭ la pat. Cucoana Zanfira aduse şi aicĭ doctorul; la plecare domnul Franţ îĭ şopti, stricat cum vorbea el romîneşte, un singur cuvînt:

— *Patrîneţele.*

Aşa că viaţa liniştită, aerul, n'aŭ făcut nimic. Pe zi ce mergea boala ţintuia, tot maĭ strîns de pat, pe bătrîn. Singura luĭ mulţumire era cînd i se deschidea în larg fereştile, de-ĭ năvălea în odaie mirosul ierbeĭ proaspăt cosită, şi cînd ceĭ doĭ nepoţĭ veneaŭ cu braţele încărcate de florĭ şi i le presuraŭ pe pat. De multe orĭ i se înlăcrămaŭ boieruluĭ ochiĭ, chema pe nepoţĭ şi-ĭ săruta pe cap, apoĭ vîra mîna supt pernă şi le dădea cîte o rubiè de aur: «na, să nu vadă nimenĭ». Apoĭ se întorcea către fiica sa: «nu-ĭ aşa Zanfiriţo?» Cucoana Zanfira zîmbea; cînd ieşia din odaie o podideaŭ lacrămile.

În cele din urmă zile par'că nicĭ mireazma

livezeĭ, nicĭ surîsul gingaş al nepoţilor nu-l puteaŭ scoate din amorţeala în care căzuse. Stătea toată ziua cu ochiĭ în bagdadie, gîndind.

Întîmplărĭ, lucrurĭ de nimic cari nu-ĭ prinsese nicĭ un loc în viaţă, i se înşiraŭ acum în minte, atît de puternice une-orĭ, încît tresăria şi se uita împrejur să vadă de nu cum-va sînt aevea. Apoĭ după ce se încredinţa că tot ce-ĭ venise în minte fusese *odată*, cădea iar în amorţeală...

Astă noapte nu putuse dormi de loc; se chinuise toată vremea; fel de fel de gînduri îĭ muncise mintea. Încercase uneorĭ să se smulgă vedeniilor, dar nu izbutise. Ţintise ochiĭ pe lumina candeleĭ doar a adormi, lumina părea că se face din ce în ce maĭ mică pînă ce rămînea numaĭ cît o scînteie, apoĭ cît un fir de praf în bătaia soareluĭ, apoĭ se topia cu totul. O clipă de linişte şi boierul iar tresărea, prindea din noŭ lumina candeleĭ care se prefăcea pe rînd într'o scînteie, într'un fir de praf şi în urmă se topia. Pînă în zoriĭ zileĭ i se păruse o veşnicie. Nicĭodată nu simţise apropierea

morţiĭ ca în noaptea aceasta. Trebuia să plece la Iaşĭ numaĭ decît.

N'ar maĭ fi petrecut o noapte, Doamne fereşte, între păreţiĭ odăiĭ aceştia.

Cum intră sluga în odaie o puse să-ĭ deschidă ferestrile, apoĭ îĭ porunci să cheme pe cucoana Zanfira. Dumneaeĭ se sculă şi veni într'un suflet.

Boierul de abia putea să vorbească:

— Zanfiriţo... astăzĭ plecăm... Pregăteşte tot de drum; să puie caiĭ la caleaşcă.

Coana Zanfira rămase uimită:

— Bine tată, eştĭ încă slab; maĭ îngăduie să te maĭ întremezĭ puţin şi-om pleca, n'aĭ teamă.

Dar boierul deschise ochiĭ marĭ, încercă să se scoale într'un cot, şi strigă cît putu:

— Astăzĭ vreaŭ să plec. Astăzĭ înnainte de masă. Pregăteşte de drum.

Apoĭ căzu pe perne răsuflînd din greŭ.

— Bine tată, mă duc să pregătesc, răspunse cucoana Zanfira, cu glasul 'năbuşit de suspine.

Dacă vroia tatăl săŭ să plece, n'avea ce face. Nu i se împotrivise nicĭodată; ş'apoĭ

îĭ ghicise gîndul; ştia că ţine numaĭ decît să se vadă în casele luĭ.

După ce rămase singur, boierul se maĭ linişti.

Pe fereastră aerul proaspăt al dimineţeĭ se revărsa în valurĭ peste patul bolnavuluĭ.

Boierul întoarse capul şi privi în livadă. Nicĭodată frunzile nu strălucise par'că maĭ tare ca astăzĭ. Privea cum păsările zbor de la un copac la altul şi ciripitul lor par'că nu-l maĭ auzise, aşa i se părea de noŭ. Da, îĭ părea acum răŭ că se desparte de livadă. Cine ştie dacă o maĭ vedea-o.

Deodată pe fereastra deschisă intră în odaie o rîndunică. Ciripind, zbura împrejurul bagdadieĭ.

Boierul tresări, urmări pasărea cu ochiĭ şi se gîndea dacă venirea eĭ poate fi un semn bun. Da, da, rîndunelele aduc noroc.

Pasărea se necăjea să găsească fereastra; venea pînă deasupra patuluĭ, apoĭ iar se repezia înspre lumină.

«Aşa trebuie să fie şi sufletul omuluĭ, gîndea boierul, se zbate în strîmtoarea trupuluĭ nostru pînă ce scapă...»

Rîndunica ciripi voios şi se strecură ca o săgeată pe fereastră.

«Pînă ce scapă ca şi rîndunica, urmă a se gîndi boierul, ca să rătăciască slobod apoĭ în adîncul ceruluĭ albastru.»

Întîmplarea această îĭ aruncă o linişte neţărmurită peste suflet. Ce bine ar fi să sfîrşeaşcă odată; avea nevoie de linişte, de liniştea deplină a morţiĭ...

Uşa se deschise încet şi coana Zanfira intră cu un pahar de lapte în mînă. Credea că o să-l găsească dormind. Boierul îĭ zîmbi, cucoana Zanfira îĭ aducea vestea mult dorită:

— Am pregătit totul de plecare. Bea laptele şi pe urmă să te îmbrac.

Bătrînul sorbi uşor laptele, se maĭ odihni puţin şi pe urmă se lăsă în mînile feteĭ dumisale, care-l îmbrăcă, răbdătoare, ca pe un copil. Trupul slăbit al boieruluĭ era uşor ca o pană. Numaĭ cînd începu să-l îmbrace, boierul simţi ce greŭ lucru să hotărîse să facă. Dar tăcea: trebuia să-şĭ vadă casa, odaia unde îmbătrînise; ş'apoĭ Iaşiĭ eraŭ aproape.

Cînd sfîrşi de îmbrăcat, boierul Costache îşĭ sărută fata pe frunte şi îngînă:

— Mă simt mult maĭ bine Zanfiriţo.

Cînd rămase singur, în fundul patuluĭ

unde îl aşezase cucoana Zanfira, căzu peste perne secat de putere. Un şir de lacrimĭ îĭ izvorî din ochĭ, şi începu să se roage încet: «Doamne! Doamne! îndură-te de mine».....

Caleaşca trase la scară. Coana Zanfira cu doĭ argaţĭ ridicară pe boier şi-l coborîră în caleaşcă, sprijinindu-ĭ coatele şi spatele cu perne; copiiĭ îĭ puseră în braţe cîte un mănunchĭ de florĭ, iar ceĭ cîţĭ-va ţăranĭ cari apucase să afle că le pleacă stăpînul îĭ sărutară pe rînd mîna. Boierul le zîmbi, şi le şopti: «rămas bun».

Cucoana Zanfira sui copiiĭ dinainte, dumneaeĭ se aşeză lîngă boier, apoĭ porunci vizitiuluĭ:

— Să ţiĭ maĭ încet Ioane.

Dar bătrînul se supără, cuvintele aceste par'că-l speriară.

— Nu, nu, să mîie repede.

Caiĭ porniră.

Un vînt căldicel alinta miriştile ce străluceaŭ ca nişte ape poleite de soare. Pe cîte un măceş sălbatec ţărcile se adunaŭ gîlcvetoare, pe cînd din adîncul ceruluĭ, curat ca acrima, se scobora ciripitul gîdilitor al ciocîrlieĭ.

Boierul simțea o slăbiciune dulce, care-l ușura de orice suferință. I se părea că nu maĭ are trup, că numaĭ sufletul îĭ stă în trăsură, lîngă fata și nepoțiĭ luĭ. Uneorĭ par'că se ridica și dînsul ușor ca un fum în aer, mult maĭ sus decît rîndunelele ce străbăteaŭ văzduhul. Apoĭ deodată luneca în jos, spre pămînt, cu o iuțeală amețitoare; odată, maĭ că era să țipe. În urmă se liniștea, cădea pe gîndurĭ; privea miriștile întinse, dealurile din depărtare; îșĭ amintea în răstimpurĭ cît muncise el pe locurile aceste, cum agonisise ban cu ban averea de astăzĭ.... Dar gîndurile i se spulberaŭ răpede și iar i se părea că se supțiiază ca un fum și că se împrăștie în bătaia vînticeluluĭ cald. Atuncĭ căuta să se apropie de cucoana Zanfira care-l strîngea maĭ tare lîngă dînsa.

Copiiĭ bucuroșĭ de priveliștile frumoase, nu maĭ tăceaŭ. Cucoana Zanfira îĭ privea mîhnită. Din cînd în cînd îșĭ pleca ochiĭ spre bătrîn, care îndată ce băgă de seamă, îșĭ strîngea puterile, și se prefăcea că-ĭ șoptește ceva, deși maĭ nu putea spune nimic. Nu vroia să arăte cît îĭ era de răŭ,

ca să nu o mîhnească maĭ tare şi să nu sperie copiiĭ.

La o întorsătură a drumuluĭ boierul Costache îşĭ pierdu cunoştinţa; cînd îşĭ veni în fire întîlni faţa chinuită de durere a cucoaneĭ Zanfira; ca să o scoată din grije şopti:

— Am dormit puţin.

Apoĭ, ascunzîndu-şĭ slăbiciunea, se încercă să vorbească maĭ mult:

— Ceĭ din zare, de colo, nu-s Belceştiĭ?

Cucoana Zanfira se uită: departe, scînteia o pată albă:

— Da îs Belceştiĭ tată, răspunse cu glasul tremurat.

Pe urmă căută batista şi-l şterse pe frunte de năduşeală.

Boierul Costache închise ochiĭ şi rămase aşa....

Făcuse o bucată bună de drum; din capul dealuluĭ pe care începeaŭ să-l suie avea să se zărească Iaşiĭ.

Cînd ajunse în vîrf, cucoana Zanfira oftă par'că maĭ uşurată:

— Tată, se zăresc Iaşiĭ.

Boierul tresări, deschise ochĭ. Vroi să se ridice, dar nu putu. Buzele i se mişcaŭ în

şoapte neînţelese. Coana Zanfira îĭ luă mîna într'a sa, se plecă să-l audă, şi de abia putu prinde înţelesul vorbelor:

— Cum om ajunge... să mă duceţĭ în odaia mea.

Apoĭ începu a răsufla din greŭ, părea că luptă cu ceva care vroia să-l înnăbuşe, un tremurat smuncit îĭ scutura trupul.

Coana Zanfira fu cuprinsă de spaimă:

— Ce e; ce aĭ tată? Spune?

Răspunsul se pierdu uşor, ca o abureală, la urechea eĭ.

— Sst! Copiiĭ.

După aceste din urmă cuvinte, bătrînul îşĭ răsturnă capul pe umărul cucoaneĭ Zanfira, îĭ strînse mîna, suspină adînc, apoĭ rămase nemişcat. Părea că adormise.

Un fior de groază trecu prin cucoana Zanfira şi-ĭ împietri sufletul. După cîte-va clipe îĭ răsună par'că iarăşĭ prin auz cuvintele boieruluĭ; se uită la copiĭ. Dînşiĭ veselĭ se sculase în picioare şi priveaŭ la spatele vizitiuluĭ, spre Iaşĭ.

Cucoana Zanfira se plecă atuncĭ peste faţa liniştită a tatăluĭ eĭ şi-l sărută îndelung pe frunte, apoĭ îşĭ scoase vălul şi-ĭ acoperi

capul; trase încet mîna din mîna caldă încă a boieruluĭ, îĭ aşeză bine capul pe umărul dumisale, şi-l apucă strîns de mijloc.

Şi cum copiiĭ rîdeaŭ înveseliţĭ de priveliştea Iaşilor, cucoana Zanfira le strigă, cu un glas ce-l simţia străin:

— Copiĭ, tăceţĭ că doarme bunicul.

CONUL IORDACHE IOVU

CONUL IORDACHE IOVU.

Moartea n'a schimbat nimic din trăsăturile feţeĭ conuluĭ Iordache Iovu. Întins în sicriŭ, între cele patru lumînărĭ, par'că doarme. Cărunt, subţire ca un băţ, cu obrazul supt şi cu ochiĭ duşĭ în fundul capuluĭ, aşa era şi 'n viaţă. Adică aşa era în timpul din urmă, căcĭ dacă l-aţĭ întreba pe negustorul Meremet, cel ce-şĭ şterge ochiĭ plinĭ de lacrimĭ, colo la capătul sicriuluĭ, saŭ pe făclierul Chiriac din Sfînta Vinerĭ, orĭ pe boierul Gavrilă Pară din Ghindeştĭ, care trebuie să sosească dintr'o clipă într'alta, în goana cailor, spre a-şĭ vedea prietenul, atuncĭ a-ţĭ afla altele. Cîteşĭ treĭ iţĭ vor spune că acum patruzecĭ şi maĭ bine de anĭ altfel fusese conul Iordache; aţĭ afla că fusese atuncĭ zdravăn cît

un munte, cu obrazul aprins și pumnul de fier; dar că'ntr'o bună dimineață conul Iordache căzu la pat și că zăcuse vre-o patru luni de zile, iar cînd se sculă după boala aceasta era maĭ răsărit c'o palmă, slab cum îl vedeți și amarît de tot.

Da, așa fusese conul Iordache Iovu, sînt acum patru-zecĭ și maĭ bine de anĭ și dumnealuĭ nu uitase, Doamne ferește, timpurile cînd șuba căptușită numaĭ cu cozĭ de vulpe, de abia îl coprindea între faldurile eĭ.

Evenimentele timpuluĭ eraŭ strîns legate, pentru conul Iordache, de grăsimea saŭ slăbiciunea sa. — «He! he! pe atuncĭ eram gras, zdravăn» îțĭ spunea dumnealuĭ vorbindu-țĭ despre *Unire*, saŭ — «Eĭ! nu maĭ eram în putere, ba slăbisem de tot cînd o trecut Rusu prin Moldova la Plevna».

În odaia cea maĭ din fundul caseĭ, conul Iordache Iovu avea un dulap mare de nuc, unde îșĭ păstrase toate hainele din epoca glorioasă a viețeĭ dumisale. De două orĭ pe an, primăvara și toamna, scotea redingotele verziĭ, jiletcile spălăcite și le întindea pe frînghiĭ în grădină să le bată

soarele și vîntul. Din cînd în cînd maĭ încerca vre-o haină și se mira singur cît de puțin loc prinde în cutele largĭ ale straielor ce altădată îĭ veneaŭ strînse pe trup. Apoĭ le scutura, le lua una cîte una, le punea prin buzunărĭ săculțețe cu boabe de piper și tutun, spre a le feri de moliĭ, și le rînduia la loc în dulap pănă la o altă primăvară saŭ toamnă.

Conul Iordache era cunoscut în tot tîrgul, pentru care era un fel de monument istoric ce-și păstrase toate urmele timpuluĭ săŭ și nu și le-ar fi șters ferească sfîntul. Cu el nu intrase mulțĭ în vorbă; să se puie dumnealuĭ cu cuconașiĭ pomăduițĭ din ziua de astăzĭ? Auzĭ vorbă!

Cînd tăcea cunoștință cu cine-va, ți-l măsura din cap pănă în picioare și'n clipa ceea de primblare a ochilor băga de seamă toate. De nu-ĭ plăcea, întorcea spatele și ți-l lăsa cu gura căscată în mijlocul ulițeĭ, saŭ a caseĭ unde era.

Conul Iordache Iovu nu fusese nicĭodată cu trenul, călătorea numaĭ cu droșca dumisale hodorogită de drumurĭ și spălăcită de ploĭ. Acum în urmă nu se maĭ ducea decît

la moşie. Dar conul Iordache şi 'n privinţa aceasta avea o meteahnă. De cînd se pietruise uliţile tîrguluĭ cu bolovanĭ ascuţiţĭ ce te hurducaŭ în trăsură de-ţĭ scuturaŭ crierii, dumnealuĭ nu umblase măcar o singură dată în trăsură prin tîrg. Conul Iordache se gîndea mereŭ la drumurile netezĭ, bătute în pămîntul gol de atîţia anĭ în urmă şi vorba dumisale «orĭ pe pămînt gol, orĭ pe ceva maĭ bun de cît pămîntul», dar pe bolovanĭ nu putea merge şi n'a mers.

Cînd trebuia să plece la ţară îĭ purcedea desdedimineaţă droşca încărcată cu calabalîcul şi'l aştepta la rohatcă, iar conu Iordache după ce'şĭ lua cafeaua cu lapte se ducea pe jos pînă acolo şi de la rohatcă pleca înspre moşie. Aşa era dumnealuĭ, n'aveaĭ ce-ĭ face.

În tîrgul acesta se născuse conul Iordache, şi aicĭ copilărise, dar cu toate aceste în timpurile din urmă dumnealuĭ nu maĭ putea suferi tîrgul.

Nimic din ce ştiuse odată nu rămăsese la locul luĭ, dar nimic. «Neam de *dregestrică*» spunea dumnealuĭ de tineretul *ista*

care nu se maĭ astîmpără într'un loc şi răscoleşte lumea.

De aceia conul Iordache nicĭ nu prea eşia din casă. Îl vedeaĭ cîte-odată răsărind, aşa, pe uliţă, uitîndu-se ţintă înnainte, saŭ oprindu-se în dreptul vre-uneĭ case marĭ, nouĭ, cu două saŭ treĭ rînduri, mătăhăloasă şi înzorzonată cu fel de fel de eşitùrĭ şi cucuriguri. Conul Iordache o măsura din vîrf pînă'n temelie, de la un colţ la cellalt, şi amintindu-şĭ de casa gospodărească, cu ziduri trainice şi văruite ce fusese dărîmată spre a se ridica astalaltă, dădea cu desgust din cap şi vorbea singur: «Mare pricopseală aţĭ maĭ făcut, n'am ce zice»!

Cînd boteza cuiva, saŭ cununa pe cineva — şi aceasta se întîmpla foarte des— atuncĭ plimbarea conuluĭ Iordache ţinea pînă dincolo de podul Pescărieĭ în Uliţa Mare, la dugheana negustoruluĭ Meremet, numit pe vremurĭ Negustorul Tîrguluĭ.

De mult cunoştea conul Iordache dugheana asta pipernicită. Cum ajungea la uşă se pleca puţin, căcĭ uşa era joasă, apoĭ păşea înnăuntru strigînd:

— Bine te-am găsit negustorule, ce ți-a maĭ venit noŭ, haĭ?

Moș Meremet sărea de pe scăunel, îĭ săruta mîna și începea a-ĭ înșira ce primise cu treĭ-zecĭ de anĭ în urmă de la Brașov. Conul Iordache se prefăcea că se minunează ba de albeața pînzăturilor, ba de trăinicia șaiaculuĭ, văzut de atîtea și atîtea orĭ, ba de frumusețea chimirurilor saŭ a pungelor de piele cu găitane stacojiĭ.

— Frumoase, negustorule, tare frumoase lucrurĭ! Da lăzĭ de Brașov aĭ?

Negustorul se repezea, dădea jos de-a tăvălîcul valurile de șaiac de Văratec, și capacele lăzilor verzĭ apăreaŭ, încondeiate cu fel de fel de mănunchiurĭ de florĭ galbene, albe și roșiĭ.

— Trainice lăzĭ, ia să mĭ-o scoțĭ pe ceea de colo!

Apoĭ maĭ cumpăra cîte-va bucățĭ de pînză, un val, două de șaiac, le punea în ladă, o închidea și-ĭ lăsa răspuns că o să vie omul dela curte să o ridice; scotea sulul de tinichea învălit în piele roșie de marochin, făcut pe măsura galbenilor, și număra tacticos negustoruluĭ, în palmă, suma cerută.

Conul Iordache cînd cumpăra singur, lua atîta ca să poată plăti în aur.

— Vremurĭ calicoase eŭ încă n'am apucat. Calicia iĭ la aceia cari n'aŭ ştiut să-şĭ păstreze gălbănaşiĭ... şi la aceia să rămiîe, adăoga conul Iordache, trîntind cu palma în gol, ca şi cînd ar fi vrut să gonească maĭ departe pe netrebniciĭ ce n'aŭ ştiut să'şĭ păstreze avutul.

. . . . . .

Alaltăseară Conul Iordache, după ce se întorsese de la negustorul Meremet, se primbla liniştit prin odaia dumisale de culcare; de odată i se tăiară genunchiĭ, şi simţi o mare slăbăciune în tot trupul. Se sprijini de jilţul mare de lîngă masă şi stătu aşa cîte-va clipe.

— «Nu cum-va?... Ar fi şi timpul» vorbi singur conul Iordache, care aştepta moartea ca pe un bun şi îngăduitor prieten. După ce se maĭ întremă puţin, începu a se primbla iar prin odaie, cu gîndurile pierdute cine ştie unde...

Deodată i se făcu negru în faţa ochilor, picioarele i se tăiară din noŭ. Noroc că era lîngă scrin; se apucă repede cu mînele

de dînsul, totuşĭ nu avu putere să se ţie sus, căzu în genunchĭ şi şezu aşa multă vreme.

— «Trebuie să mă pun în pat» de abia şopti Conul Iordache.

Se tîrî cum putu şi se culcă aşa îmbrăcat. Îşĭ aţinti privirile spre iconostas, apoĭ închise ochiĭ şi adormi pe vecĭ.

Acum întins în sicriŭ par'că visează.

Moartea nu i-a schimbat nimic din trăsăturile feţeĭ, dar peste cîte-va ceasurĭ se va călca hotărîrea bietuluĭ conu Iordache, şi-l va duce pe uliţa pietruită cu bolovanĭ, în dricul cu ceĭ patru îngerĭ poleiţĭ, spre locaşul unde se liniştesc toţĭ de-opotrivă.

ÎNTR'O DUMINECĂ

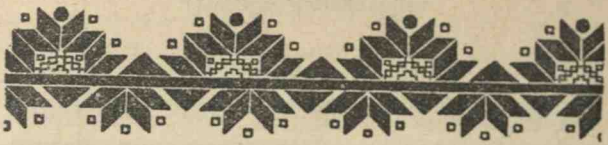

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

ÎNTR'O DUMINECĂ

E Duminecă, zi de odihnă. În odaia înaltă valurile străveziĭ de fum se ridică ușoare în sus, — ca niște pînze de păinjăn, toamna. De treĭ orĭ în fiecare zi — dimineața, la amiază și seara — coana Anica afumă prin casă cu odogaciŭ; așa s'a deprins de la părinții dumisale, cînd, copilă, de abia ținea în mînă cățuia cu jăratec.

Coana Anica împinzise odaia în fumul mirositor, apoĭ, pentru că rămăsese singură, se sui în patul acoperit c'un macat croit dintr'un șal turcesc țesut cu fir, și începu a face pasianțurĭ.

Încetul cu încetul, tot fumul se așeză într'o pătură supțire, ca prinsă de bagdadie, iar dedesuptul eĭ odaia rămase limpede ca un pahar de apă supt o pojghiță de ghiață.

Păreţii sînt albĭ ca omătul, pe mobilele curate măcar un fir de praf n'aĭ putea găsi, — nicĭ în cea maĭ mică încheietură a jîlţurilor bătrîneştĭ. Gospodină cum e coana Anica, de geaba aĭ căuta printre «cucoanele de moda nouă» cum le zice dumneaeĭ; coana Anica numaĭ după ce sfîrşeşte de şters dumneaeĭ cu mîna dumisale fiecare lucruşor, şi după ce le aşează la locul lor, fişte-care cum l-aŭ avut, numaĭ apoĭ se odihneşte. Şi ceia ce vă spun nu e glumă, pentru că la fiecare lucru, cît de mic o fi el, coana Anic aare treĭ metehne: întăiŭ îl pufuieşte, pentru colb, cu scuturătoarea făcută din pene moĭ de clapon; pe urmă îl şterge, pentru lustru, cu o petică curată; şi, al treilea, suflă asupra luĭ pe maĭ multe părţĭ, ca nicĭ bănuială de colb să nu rămîie. Numaĭ după toate acestea, coana Anica se schimbă curat, îşĭ iea pe umerĭ, cum e acuma iarnă, scurteica blănită, se leagă la cap cu tulpan alb, tivit cu arniciŭ roş; îşĭ pune cerceiĭ de rubièle în urechĭ, şi, dacă n'are ceva maĭ bun de făcut, maĭ cu samă sărbătorile, face pasianţurĭ.

Văzută aşa cum stă, plecată asupra căr-

ţilor, Coana Anica pare încă tare frumoasă pentru vrîsta eĭ: părul alb, ieşit puţin de supt margenile şi maĭ albe ale tulpanuluĭ; nasul drept, adus frumos de-asupra gureĭ şi faţa rumănă cum e floarea măruluĭ, te fac să întrevezĭ frumseţa sănătoasă, — astăzĭ atît de rară — a fetelor de altădată.

Coana Anica îşĭ urmăreşte pasianţul, dar se vede că nu-ĭ iese. Sprincenele i se strîng la fiecare sfîrşit de cărţĭ, şi faţa ia o căutătură întrebătoare: «ce să fie oare? dumneaeĭ, care are atîta noroc la pasianţurĭ!» Şi-l face şi-l reface: pasianţul însă se închide. Coana Anica îşĭ numără cărţile; lipseşte şapte de verde! — «Eĭ poftim! Astea-s treburĭ de-ale luĭ Mihalache!» Şi coana Anica se scoală de umblă într'o parte şi 'ntr'alta; ridică muşamalele de pe mese, — caută prin tot locul; numaĭ la sfîrşit iĭ vine în minte să ridice capătul salteleĭ, şi chiar în colţ găseşte cartea. În sfîrşit îşĭ poate începe cu nădejde pasianţul.

Conul Mihalache, soţul dumneaeĭ, are obiceiul să o năcăjască, şi rîde cu poftă de cîte orĭ coana Anica se supără pe cărţile nevinovate.

Dimineață i-a luat binișor cărțile din saltar, a ascuns supt saltea șaptele de verde, și aștepta acuma să vadă pe coana Anica foc și pară pe pasianț; cînd, tocmaĭ după masă, sosește să-ĭ vorbească un «cuconaș tare bine îmbrăcat», dar pe care sluga nu-l maĭ văzuse. Conul Mihalache, cam mirat, a poruncit să-l poftească în salon, și s'a dus și dînsul, lăsînd pe Coana Anica afumînd, după obiceiŭ, cu odogaciŭ...

A trecut maĭ bine ca vre-o jumătate de ceas; ușa de la antret se deschide și conul Mihalache intră în odaie. E un om care se apropie — dacă nu cum-va i-a împlinit — de șapte-zecĭ de anĭ; cu toate aceste e încă în putere. E potrivit de nalt, are părul încărunțit cu totul, și se poartă bărbierit; mustețile groase îĭ umbresc buza de sus, iar sprincenele albe, îmbinate, tivesc frumos partea de jos a frunțiĭ largĭ.

Cînd conul Mihalache intră în odaie, coana Anica ridică puțin capul și rămîne uimită de fața luĭ posomorîtă. Conul Mihalache, fără să spuie vre-un cuvînt, începu

a se primbla, cu mînele la spate, în tot lungul odăiĭ.

La început, coana Anica crezuse că se preface, nu-l văzuse mîhnit de anĭ de zile; la urmă însă înţelese că mîhnirea de acum pare să nu fie glumă, ca de alte orĭ.

Conul Mihalache se primblă mînios prin odaie, face hm-hm, pe nas, des şi apăsat, şi-şĭ întinde mereŭ mîna dreaptă de-şĭ scoate manşeta ce-ĭ tot intră în mînecă.

Coana Anica strînge cărţile şi vine drept în faţa luĭ:

— Nu zăŭ, eştĭ supărat! — orĭ te prefacĭ iar?.. Ce aĭ?

— Sînt supărat; lasă-mă, Anico... îĭ răspunde, şi începe a se primbla de cealaltă parte a odăiĭ.

— Da ce-ĭ? Cine a fost la tine?

— Cine, cine... Ia un filfizon, un nătărăŭ, fie-ĭ luĭ acolo; un venit din toată lumea... Nu trebuia să-l primească.

— Apoĭ, cum să ştim, Mihalache, cine-ĭ el?.. Da ce ţi-a spus?

Conul Mihalache se opri şi începu a istorisi, dînd din mînĭ, furios:

— A venit să mă roage să votez! De

unde până unde... A început să-mĭ îndruge: «că oposiţiunea-ĭ puternică; că s'aŭ adus alegătorĭ de prin alte părţĭ; că una, că alta, că, în sfîrşit, face *apel* la mine, stîlpul boierimiĭ din tîrg, feciorul bietuluĭ tata (bine că l-a strîns Dumnezeŭ la vreme, să nu li maĭ vadă mutra), la mine «care fusesem un puternic sprijin»... şi mă rog se sculase în picioare şi troncănia şi se muncia. — «Staĭ, domnule, îĭ zic eŭ, staĭ puţin; mă rog cine te-a trimis pe dumneata la mine?» — «Conul Vasilică Mîndrescu, fostul prefect..., feciorul răposatuluĭ boier Cristache Mîndrescu, de fericită amintire...» (şi conul Mihalache preface glasul muieratec al filfisonuluĭ), «un mare om de Stat»...

— Vasilică Mîndrescu? îĭ răspund eŭ, un mare om de Stat? Nu cunosc nicĭ un Va-si-li-că Mîn-dre-scu. Nu cred că Cristache Mîndrescu să fi avut vr'un băiat, căcĭ, dacă ar fi aşa, băiatul ar fi venit să mă vadă; cine fusese maĭ bun prieten cu tatăsăŭ decît mine!... «— Cum se poate, coane Mihalache... Îĭ feciorul boieruluĭ Cristache... dacă vă spun»... — «Iartă-mă, domnule, dar nu pot crede că feciorul luĭ Cristache Mîn-

drescu şĭ-ar fi amintit atît de tîrziŭ de mine, şi atuncĭ prin alţiĭ.» Şi filfisonul începu a se strîmba: — «Că dă, ar trebui să-l *scusaţĭ* şi dumneavoastră..., că afacerile partiduluĭ, ale judeţuluĭ..., parlamentul»... Ş'atuncĭ mi s'a suit sîngele la cap şi am început a-ĭ trînti şi eŭ, cu vîrf şi 'ndesat, să le ţie minte netrebniciĭ.»

Conul Mihalache se înroşi, fruntea i se acoperi de năduşală:

«De afacerile judeţuluĭ? De aceia judeţul n'are nicĭ drumurĭ, nicĭ podurĭ, nicĭ şcolĭ? De aceia tîrgul e maĭ răŭ ca un sat, fără lumină şi fără apă, de mor oameniĭ în toiul veriĭ de sete?» Acestea-s afacerile care vă fac păgînĭ, care vă opresc a vă vedea de nevastă şi copiĭ? Care vă împedică a merge la biserică, şi a vedea pe ceĭ cari v'aŭ privit crescînd? Astea vă sînt treburile cele multe şi grele?.. Nu-l cunosc, domnule, şi nu cunosc pe nimenĭ. Pe aleşiĭ meĭ i-a ales Dumnezeŭ, eĭ nu maĭ sînt... spre fericirea lor! Plătesc birul şi taxele care mi le puneţĭ, nu vă cer nimic şi nicĭ să-mĭ cereţĭ. Îmĭ îngrijesc casa şi moşia pîn' întoarce băiatul meŭ din străinătate,

să-l fac stăpîn pe ele, ș'apoĭ m'oiŭ pregăti și eŭ să mă duc acolo unde oameniĭ nu maĭ sînt năcăjițĭ de... *grijile județuluĭ și ale parlamentuluĭ!!*.. Băiatul meŭ, dacă o vrea, va vota; dînsul poate să cunoască vre-un Vasilică Mîndrescu... E maĭ tînăr! Pînă atuncĭ, domnule, pe lîngă casa mea să treceți ca pe lîngă un cimitir»...

Conul-Mihalache începu a se primbla furios, apoĭ se opri de-odată în loc, se uită spre oraș, și strigă încă odată, cu glasul înnăbușit: «ca pe lîngă un cimintir...»

Coana Anica rămase cu cărțile în mînă, neștiind ce să spuie. Acuma însă, cînd conul Mihalache tăcu, ea veni lîngă dînsul.

— Dă-l pustieĭ, Mihalache, zăŭ așa; nu te-am văzut în zilele mele atît de tulburat. Lasă-ĭ în plata Domnuluĭ... Foarte bine le-aĭ făcut, nevredniciĭ!

Coana Anica îl luă de mînă, și se uită în ochiĭ luĭ. Conul Mihalache se maĭ liniști, și se așeză pe un jîlț; o viață întreagă privirea asta, isvorîtă din ochiĭ albaștri și nespus de limpezĭ aĭ coaneĭ Anicăĭ, îĭ fusese alinarea clipelor grele....

Maĭ tîrziŭ conul Mihalache, liniştit cu totul, se sculă din jîlţ şi veni să privească pe coana Anica; dumneaeĭ începuse, cam mîhnită, pasianţul.

— Uite, patru cu patru, îĭ spune dumnealuĭ.

Coana Anica văzu cartea şi-ĭ răspunse:

— Patru cu patru.

— Uite, colo sus, un opt. Nu acolo! Aşa, pune pe opt de spatiĭ peste cel de roş.

— Opt cu opt... Zece cu zece... As cu as... Fante cu fante... şi-ĭ gata. Mi-a ieşit!

— Ţi-a ieşit? Cum se poate? întreabă mirat conul Mihalache.

Coana Anica se preface răutăcioasă, îĭ bate în pumnĭ şi-ĭ răspunde:

— Iaca mi-a eşit. Ce crezĭ? Am răscolit şi eŭ toată casa şi-am găsit şaptele de verde supt saltea.

Conul Mihalache nu poate răbda căutătura coaneĭ Anica, îşĭ mişcă în sus şi în jos de două treĭ orĭ sprincenele — ca aripile uneĭ paserĭ albe ce-şĭ ia zborul —, îşĭ întinde zîmbind buzele, şi porni într'un rîs, din toată inima.

Coana Anica, bucuroasă că-l vede iar senin, începu şi dînsa a rîde.

— Ştiĭ una, Mihalache?

— Ce?

— Haĭ să jucăm o concină... o concină prădată.

— Pe ce?

— Pe un franc.

— Pe un franc? Eŭ nu joc decît pe-un galbăn.

— Bine; haide pe un galbăn.

— Da nu aşa! adă galbănul să-l văd icĭ în palmă. Iaca eŭ îl scot din pungă, şi-l aşez frumos pe marginea perneĭ... Aşaa!

Coana Anica se scoală, se duce la măsuţa de lîngă fereastră, ia din saltar punga împletită în sîrmă de argint, scoate un galbăn, noŭ-nouţ, şi vine de'l pune alăturea de acela al conuluĭ Mihalache.

— Da să nu mi-l ieĭ?

— Iaca. Asta-ĭ frumos! Cum o vrea norocul, soro!, îĭ răspunse serios conul Mihalache. Apoĭ se aşează amîndoĭ pe pat, şi conul Mihalache începu a da cărţile. Cam pe la sfîrşitul cărţilor, conul Mihalache, fără a zîmbi măcar, scoate din cărţile dumisale un popă, şi se preface că vrea să strîngă, ca şi cu valetul, pe toate cele-l'alate de jos.

— «Eĭ! îmĭ ieĭ toate spatiile»... spune cu părere de răŭ coana Anica...

«Da ia să văd, mă rog, cu ce mi le ridicĭ?»

Dînsul se preface că vrea să strîngă maĭ repede cărţile.

— Nu, nu; dă mîna 'ncoace. Aşa! apoĭ aşa ţi-ĭ vorba? Să ieĭ de jos cu popa? Pune cărţile înnapoĭ şi dă şĭ-o carte din mînă.

Conul Mihalache rîde cu hohot.

— Apoĭ, dacă e prădată, prădată să fie, soro!

— Pune popa jos!

Conul Mihalache dă cartea, şi coana Anica le ia pe toate cu un valet.

— Tot n'aĭ făcut nimica, soro, îĭ spune dumnealuĭ; eŭ am cărţile, concinele... Dă-mĭ galbănul.

Dar coana Anica pune frumuşel mîna pe amîndoĭ galbeniĭ şi li dă drumul în buzunarul scurteiceĭ... Şi odaia răsună îndelung de rîsul senin al conuluĭ Mihalache.

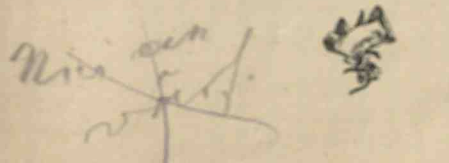

ALTE VREMURĬ

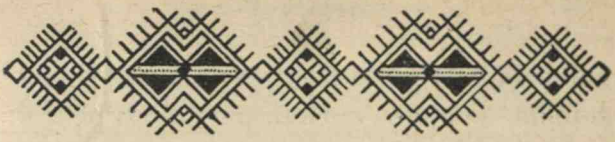

ALTE VREMURI!..

In sara asta, ca şi în celelalte toate, de zece anĭ în şir, conul Vasile stă la aceiaşĭ măsuţă murdară din colţ, în fundul cafeneliĭ, unde altădată nu-şĭ bea decît cafeaua neagră, căpătată de geaba, şi-şĭ fumează mucurile de ţigară, culese de pe marginele meselor de alăturĭ.

Conul Vasile e scund şi slab; are nasul ascuţit, iar umeriĭ obrajilor iĭ lasă în urmă de tot ochiĭ adînciţĭ în fundul capuluĭ, înconjuraţĭ de cearcăne întunecate; musteţile iĭ sînt pe jumătate pîrlite de ţigară.

Dă în iarnă, copaciĭ şi-aŭ scuturat frunzele, serile's înnecate într'o pîclă care cerne mereŭ picăturĭ micĭ ce-ţĭ umezesc straiele până la piele, şi conul Vasile umblă cu un pardesiŭ ferfeniţit, pe dedesuptul căruia cine ştie dacă maĭ are altceva, decît cămaşa; în picioare poartă nişte galoşĭ

rupţĭ. Pălăria, pusă lîngă el pe masă, e mototolită de ploĭ şi ninsorĭ, par'că e o petică.

Conul Vasile stă cu ochiĭ închişĭ, pierdut în gîndurĭ. Cînd cineva intră saŭ iese din cafenea, dînsul deschide răpede ochiĭ, se uită sperios spre uşă, apoĭ îĭ închide iar, ca şi cînd lumina slabă, ce de abia străbate de la lampă prin noriĭ de fum, i-ar face răŭ.

Da, nu se aşteptase; auzĭ după şaptesprezece anĭ să-l întîlnească, să mănînce cu el aicĭ la masă, în cafeneaua asta unde nimenĭ nu-l maĭ bagă în samă, unde aproape e tot aşa de neînsemnat, ca şi cînele ce se furişează, din cînd în cînd, printre picioarele muşteriilor... Nu se aştepta să-l vadă... Îl avusese vichil, de mult... tare de mult; îl văzuse curăţel, deştept, îl luase la moşie şi l-a ţinut vre-o cincĭ şease anĭ; cînd a început să piardă din avere, a dat drumul la toţĭ, i-a dat şi luĭ. Şi poftim, îl ascultase cum i-a povestit că acum avea moşioara luĭ, că e însurat, are copiĭ, — gospodărie în regulă...

Cum intrase pe uşă, l'a cunoscut şi s'a vîrît maĭ tare în colţ, doar nu l'o găsi;

fostul vichil a venit până în mijlocul cafeneliĭ, s'a uitat în toate părțile și s'a oprit cu ochiĭ la el; îl zărise. S'a apropiat de masă și a rămas înmărmurit, uitîndu-se la dînsul. Într'un tîrziŭ i-a spus, cu glasul mișcat:

— Cum, d-ta eștĭ, coane Vasile?

Conul Vasile părea că se 'neacă, voi să se scoale în picioare, să-ĭ întindă mîna și nu putu; de abia îngînă:

— Da, eŭ sînt.

Fostul vichil luă un scaun, se așeză lîngă dînsul și stătură așa mult unul lîngă altul, fără să-șĭ zică un cuvînt. Tîrziŭ începu a'șĭ povesti viața, de la despărțire până acum. Istorisirea vichiluluĭ era înșirarea zilelor unuĭ om care muncise. Povestea conuluĭ Vasile e nespus de dureroasă; sufletul fostuluĭ vichil se strînge la auzul vorbelor de abia suflate, la vederea trupuluĭ istovit de foame și suferinți. Și în timp ce conul Vasile iarășĭ se oprește din vorbă, ca încovoiat supt greutatea celor spuse, fostul vichil se gîndește la omul acesta, pe care îl cunoscuse altfel, în mijlocul bogăților, înconjurat de toțĭ. Știa, încă de pe

cînd plecase de la el, că începuse a pierde din avere; auzise în urmă, că nevastă-sa îĭ cheltuise maĭ tot, dar nu-şĭ închipuise că o să-l găsească vre-odată în halul acesta.

I-ar da astă-sară ceva banĭ, dar nu are la el. Trebuie să se întîlnească numaĭ decît cu dînsul mîne, să-l ajute cu ceva.

— Coane Vasile, aş vrea să vin mîne să te văd... să maĭ vorbim puţin... unde staĭ?

Conul Vasile e încurcat, nu prea ştie ce să răspundă.

— Maĭ bine... să ne întîlnim aicĭ... aşa, vino mîne după prînz, aicĭ.

Cînd se sculă să dea mîna prietenuluĭ care pleca, simţi o durere tăioasă în piept, par'că i s'ar fi rupt ceva. Se aşeză din noŭ pe scaun, şi privi lung pe urma celuĭ ce plecase; scoase un oftat, închise ochiĭ şi rămase aşa...

Într'un tîrziŭ simţi că'l ia frigul, se sculă anevoie şi ieşi din cafenea.

Afară îĭ pîclă groasă. Luminile fanarelor maĭ nu se zăresc. De sus cerne 'ntr'una, şi-ĭ o umezeală de par'că întri în pivniţă.

Conul Vasile îşĭ vîrî gîtul cît putu maĭ adînc în guler, şi o luă spre casă. Străzile lungĭ şi strîmte îs pustiĭ; de cîte orĭ nu le-a străbătut conul Vasile, pe ploĭ, pe viscole, nopţile cînd vîntul par'că-ţĭ taie faţa, şi maĭ să te doboare la pămînt.

Pentru cafeaua, care-ĭ ţinea de foame, dînsul le-a străbătut tot în pardesiul acesta, cu aceiaşĭ galoşĭ rupţĭ; în cap cu aceiaşĭ pălărie mototolită, ce-ĭ umezeşte părul.

Şi casa e departe, tocmaĭ în capătul oraşuluĭ, în ograda uneĭ bisericĭ. Casă i se poate zice în glumă, căcĭ ea e un biet bordeiŭ cu şindrila mîncată de ploĭ, peste care muşchiul verde s'a întins ca un covor ce ţine apa să nu străbată, prin pod, înnăuntru. O fereastră mică astupată în partea de jos cu o bucată de tinichea, în loc de geam; o uşă ce maĭ nu se apropie de perete, prin care viscolul, iarna, îşĭ spulberă omătul până lîngă patul de scîndurĭ, pe care doarme conul Vasile. Spre acest bordeiŭ, străzile din ce în ce maĭ întortochiate şi maĭ strîmte duc paşiĭ sărmanuluĭ boier.

În faţa bisericeĭ e un loc pustiŭ, plin de spinĭ, printre cari vîntul toamniĭ aleargă în

voie, smulgîndu-ĭ, încîlcindu-ĭ uniĭ în alţiĭ şi năpustindu-ĭ peste picioarele slabe ale conuluĭ Vasile, singurul trecător prin acest loc, pe o astfel de vreme...

Conul Vasile intră în ograda bisericiĭ, apucă pe cărăruşa înglodată, străbate grădina mare, cu copacĭ bătrînĭ, printre ramurile cărora cioarele cîrîiesc toată noaptea în cuiburĭ, şi ajunge la bordeiŭ; bîjbîie prin întunerec, de găseşte belciugele, ca să deslege sfoara ce ţine uşa închisă. De deasupra capuluĭ, de pe acoperiş, un miorlăit îl face să tresară. E mîţa conuluĭ Vasile, cu care împarte suferinţele, frigul şi coaja de pîne cînd o are. Sările mîţa îl aşteaptă, pe aceiaşĭ vreme, la marginea acoperişuluĭ, şi întră odată cu el în casă. Cîte odată Conul Vasile vine maĭ de vreme şi mîţa rămîne afară, atuncea dînsa se suie binişor pe hogeag şi miaună acolo sus până o aude, şi-ĭ deschide.

Cum bîjbîie prin întuneric, conul Vasile îşĭ aminteşte că nu are lumînare, nicĭ chibriturĭ cu ce să-şĭ aţîţe focul. Şi l-a luat frigul şi simte că nu e bine de loc. Se gîndeşte să se ducă până la dughiana din colţ,

la Chirilă. Poate să fie încă deschis. Vorba-ĭ că-ĭ maĭ datorește mult; îĭ e rușine să maĭ ceară pe datorie, și e departe.

Conul Vasile oftează, dă drumul mîțeĭ, leagă din noŭ belciugele, și, hotărîndu-se, începe a scoborî cărăruța. Iese din curtea bisericeĭ de abia tîrîndu-se, o ia la stînga și pornește pe o hudiță glodoasă, pe unde de abia îșĭ scoate galoșiĭ din pămîntul cleios.

La Chirilă nu e închis, se vede lumină. În fața dugheniĭ, conul Vasile se oprește și stă din noŭ pe gînduri: îĭ vine să se întoarcă; maĭ bine se culcă pe frig. E tare obosit însă, trebue să se odihnească măcar o clipă; a maĭ fost și altădată, așa, numaĭ să steie de vorbă. Suie scara de piatră, ținîndu-se de cîrligul de fier al ușiĭ și intră în dugheană.

Negustorul stă la tejghea, pe gînduri, cu capul răzimat de-o mînă. Cînd conul Vasile face un pas în dugheană, negustorul se întoarce, îl vede și îĭ strigă bucuros:

— Eĭ! bine că aĭ maĭ venit coane Vasile, să maĭ stăm puțin de vorbă, că tare's amărît și eŭ....

Conul Vasile de abia răsuflă, dă bună

sara şi se aşează pe un scaun de astălaltă parte a tejgheleĭ.

— Tare's amărît şi eŭ coane Vasile; nu maĭ merge *comerţul;* s'a dus vînzarea, s'a dus pe apa Prutuluĭ, şi n'aĭ cum s'o maĭ urneştĭ din loc.

Pe conul Vasile îl apasă par'că ceva pe piept; tare-ĭ pare răŭ c'a venit. Oftează. Negustorul are gust de vorbă:

— Uite aşa am început să oftez şi eŭ, coane Vasile! Zăŭ aşa, unde's timpurile cele de demult, cînd aruncam cu galbenĭ în cînĭ, coane Vasile. Eĭ! Cînd mă gîndesc ce alişveriş era într'o vreme! că D-ta mă cunoştĭ acuma, şi de bine şi de răŭ...

Conul Vasile dă din cap în semn că-ĭ aşa; de vorbit nu poate vorbi, i s'a pus un nod în gît; nicĭodată nu s'a simţit maĭ nefericit ca în astăsară. Negustorul nu bagă de samă suferinţa conuluĭ Vasile, i s'a deschis, ca totdeauna, gustul de vorbă:

— Par'că te văd, coane Vasile, cu trăsura ceia cu patru caĭ roibĭ, tot unul şi unul, cînd te întorceaĭ de la moşie. Te opreaĭ la mine, icĭ, îmĭ dădeaĭ poruncă să daŭ un rachiŭ de drojdie vizitiuluĭ, luaĭ şi D-ta unul,

mîncaĭ o bucată de covrig proaspăt, şi-mĭ trînteaĭ în palmă un galbăn: «Lasă c'o să-mĭ daĭ tu restul altădată», îmĭ ziceaĭ, şi *altădată* ceia nu maĭ venea... Da biata coana Raluca, Dumnezăŭ s'o ierte!... Cînd vă vedeam pe-amîndoĭ, unul lîngă altul, îmĭ creştea inima... Ce maĭ vremurĭ, coane Vasile, ce maĭ vremurĭ!

Negustorul ar fi povestit înnainte, cu ochiĭ pierduţĭ în gol, ca şi cînd ar fi urmărit prin aer întîmplările, dacă n'ar fi auzit dincolo de tejghea nişte suspine înăduşite. Conul Vasile l-a ascultat, l-a ascultat, şi deodată nodul din gît i-a lunecat, par'că l-a desfăcut cineva de nişte legăturĭ ce-ĭ stringeaŭ sufletul, a plecat capul pe mînă, lacrimile i-aŭ năvălit fierbinţĭ în ochĭ, şi-a început să plîngă cu suspine.

Negustorul nu se aştepta la asta; iĭ vorbise şi altădată despre trecut, şi nu-l văzuse plîngînd. Sări de pe scaun şi alergă lîngă dînsul.

— Coane Vasile, coane Vasile, ce plîngĭ! Zăŭ nu mă aşteptam la asta... N'am vrut să te mîhnesc, n'am vrut Doamne fereşte; iartă-mă, zăŭ iartă-mă.

Şi negustorul îl luă în braţe şi-l alinta ca pe un copil, pe obrajĭ, pe păr:

— Las' Coane Vasile, nu maĭ plînge... aşa-ĭ viaţa... Eŭ n'am vrut să te mîhnesc, mă iartă, te rog iartă-mă.

Şi maĭ că nu putea vorbi şi el de plîns.

Conul Vasile îĭ strînse mîna, se sculă cu greŭ de pe scaun şi porni spre uşă.

— Nu, nu; maĭ rămîĭ coane Vasile, maĭ rămîĭ; poate îţĭ trebuie ceva.... nu pleca supărat pe mine.

— Nu sînt supărat, nu sînt... mi-ĭ cam răŭ şopti conul Vasile şi ieşi plîngînd din dugheană...

Rămas în prag, negustorul înduioşat auzia încă suspinele conuluĭ Vasile, care se adîncea, plîngînd, în noaptea umedă.

FRANȚ

FRANȚ.

Supt frunzișul nuculuĭ bătrîn din grădină staŭ împrejurul meseĭ: conul Ionică Rodan cu nevasta dumisale — coana Savasta — și prieteniĭ dumnealor: conul Dumitrache Graur cu soția — coana Marghioala. In mijlocul meseĭ pîlpîie încet flacăra gălbuie a lumînăreĭ; împrejurul sticleĭ sfeșniculuĭ un fluture de noapte, cu aripele străveziĭ, se rotește neastîmpărat strălucind ca o scînteie.

Deasupra, printre frunzele late și întunecate de umbră, se zăresc icĭ-colo stelele ce sclipesc în adîncime.

Nicĭ-un sgomot nu se aude; cînd și cînd doar șopotul frunzișuluĭ.

Cîteșĭ-treĭ ascultă glasul domol și dulce, ca un sunet de flaut, al conuluĭ Ionică Rodan, care povestește din călătoriile nenumărate ce făcuse. Și fără să-șĭ deie sama,

rînd pe rînd li se aburea pe fața sticleĭ luminate priveliștele minunate reînviate prin cuvintele calde, ca și ceriurile supt care pribegise boierul în aniĭ ceĭ tinerĭ. Zborul fluturelui dădea o tremurare, un fior de viață acestor vedeniĭ senine, minunate.

Glasul curgea domol, ca o picurare melodioasă..... Drumurile lungĭ, scînteietoare, se întindeau leneșe, cotind domol, pierzîndu-se în zarea viorie, orĭ strecurîndu-se printre deschizăturile munților acoperiți cu pădurĭ negre și nepătrunse. Orașele răsăriau albe în lumina puternică a zileĭ; și se întunecau spre sară, ca să adoarmă în miezul nopțiĭ supt împrăștierea razelor recĭ ale luneĭ... Și iarășĭ amintirea părăsea pămîntul și rătăcea pe întinderile nemăsurate de ape ce-șĭ desvăleau valurile mînate cînd de furtunĭ, alergînd pe fața mărilor ca nouriĭ pe cer, cînd ațipite, prefăcute într'o oglindă pe care cerul mătăsos și alb ca laptele al zilelor de vară o schimba într'o prăpastie de lumină... Și palaturile marĭ ale *Țarigradului*, și *Piramidele* cele uriașe al *Eghipetului* și *Sfinxu* cel încremenit de veacurĭ cu ochiĭ împietriți

spre adîncurile pustiuluĭ, toate răsăreaŭ în fața celor ce ascultaŭ.

Boierul Ionică Rodan par'că trăia din noŭ toate clipele acele, par'că i se părea că se clatină domol în corăbiile cu pînzele umflate de vînturĭ, ce-l purtaŭ spre țărmurile străine și atît de depărtate !...

Cînd boierul vorbise despre corăbiĭ, ochiĭ coaneĭ Marghioala prinseseră maĭ bine aripele fluturuluĭ, părîndu-i-se două pînze ce fluturaŭ departe în mijlocul apelor luciĭ.

Boierul tăcu, tuturor li se păru că se trezesc din visul unuĭ somn ce ar fi dorit să-l doarmă încă.

Pe urmă glasul coaneĭ Savasta răsări trăgănat, înnăduşit cum îl avea :

— Are un dar Ionică să povestească, cum n'am auzit la altul. Frumoase or fi fost locurile acele, dar şi închipuirea luĭ le face, mă rog, de zece orĭ pe atita.

Apoĭ, după ce se maĭ gîndi puţin, adăogă :

— Ionică în fiecare nour vede un curcubeŭ.

Boierul surîse, iar conul Dumitrache întrebă pe coana Sevasta :

— Da dumneata, coană Savastiță, n'aĭ călătorit pe nicăierĭ ?

— Ţi-aĭ găsit să mă iee, răspunse dînsa. Dumnealuĭ în călătoriĭ e burlac.

Indată însă îşĭ aminti ceva şi începu să rîdă.

— Ba spun minciunĭ, m'a luat odată la Viena. De atuncĭ s'a jurat să nu mă maĭ ducă nicăierĭ.

— De ce, coană Savastiţo?

— De ce? Din pricina bietuluĭ *neamţ*. Nu ştiţĭ istoria? Să v'o spun eŭ.

Coana Savasta îşĭ tipări pestelca, uşor, cu amîndouă mînile şi începu a povesti.

— «Apoĭ plecăm noĭ din Iaşĭ. In ţară nu eraŭ încă drumurile de fier; am plecat cu trăsura. — Grozav îmĭ place să fac drumul în trăsură; te plimbĭ la aier, răsufli omeneşte, te uiţĭ în dreapta, în stînga; plimbare în puterea cuvîntuluĭ! — Cînd colo, în Ţara Ungurească, hait! să ne suim în drumul de fier; eŭ nu maĭ fusesem cu dînsul până atuncĭ. Numaĭ ce să vezĭ, mă rog, că ne vîră într'o *chichineaţă* îngustă, fără aier, cu nişte fereştĭ de-o palmă de abia să poţĭ privi pe ele; în afară de asta, chichineaţa plină! — Mă rog, ca şi acuma, că doar de aceea nu mă duc eŭ nicăierĭ. Cînd am de

dus unde-va, repede trăsura și pe icĭ mi-ĭ drumul! — Căutăm loc și găsim o singură bancă goală. Ne așezăm. În stînga niște negustorĭ, se vede, făceaŭ socotelĭ; în fața noastră un neamț, gros cît noĭ amîndoĭ. Mergem cît mergem, eŭ să mă înnăduș și maĭ multe nu. Iĭ spun luĭ Ionică să ne scoborîm îndată ce se va opri trenul, că nu maĭ pot, el nu: «Dacă ți-o trebuit plimbare, poftim plimbare, îmĭ răspunde». (Și coana Savasta arăta cu ochiĭ pe conul Ionică; dînsul prinse a surîde). Nicĭ una, nicĭ două, neamțul *meŭ* scoate o lulea, o înfundă cu tutun și pufaĭ-pufaĭ, pufaĭ-pufaĭ, fumul drept în nasul meŭ. — Să mor coană Marghioală, să leșin coane Gavrilă. — Îl rog pe Ionică să spuie neamțuluĭ că-mĭ vine răŭ din pricina fumuluĭ, dumnealuĭ începe a rîde... ca acum (Conul Ionică, amintindu-șĭ întîmplarea, începu a rîde cu poftă). Eŭ îmĭ iaŭ inima în dințĭ și-ĭ spun neamțuluĭ: — «Nu maĭ pufăi *domnule Franț* — așa știam eŭ că le zice la toțĭ nemțiĭ — nu maĭ pufăi, că mor.» Neamțul se uită la mine maĭ întăĭ mirat, apoĭ cască, și dă-ĭ înainte cu fumul. I se stînge luleaua, el o îmbucă din noŭ cu tutun

şi iar pufaĭ-pufaĭ! Atuncĭ mĭ-a venit să vă spuĭ drept, nebunie: (Coana Savasta sări de pe scaun, se repezi la conul Gavrilă, şi iute cum era din fire îĭ spune şi-ĭ arată cum făcuse neamţuluĭ). Am sărit de lîngă Ionică, m'am repezit la dînsul, ĭ-am smuls luleaua din gură şi ĭ-am aruncat-o pe geamul deschis din partea ceialaltă. Apoĭ m'am aşezat la loc, i-am dat neamţuluĭ din cap şi ĭ-am zis: «Iac' aşa». Ionică îngălbenise. Neamţul s'a uitat maĭ întăĭ la mine cu gura căscată, apoĭ l-a lovit un rîs de se cutremura vagonul. Mĭ-a întins mîna, începu să-l scuture pe Ionică de umăr şi să-ĭ boscorodească în limba luĭ cîte şi maĭ cîte. Neamţul era încîntat de mine şi pace! Văzînd aşa, am început să-ĭ vorbesc şi eŭ; el pe nemţeşte, eŭ pe moldoveneşte, jumătate de zi numaĭ într'o vorbă am dus-o.»

Coana Marghioala o întrebă:

— Eĭ şi vă înţelegeaţĭ soro?

Coana Savasta îşĭ şterse sudoarea de pe frunte, duse unghia la dintele ce-ĭ maĭ rămăsese dinnainte şi răspunse:

— Nicĭ o boabă! Eŭ îĭ vorbeam despre Moldova, el despre dracul ştie ce, habar

n'am, dar știŭ că era frumos. Ionică nu maĭ putea de mirare; credea că ne pricepeam unul pe altul. Da la urma urmeĭ maĭ știĭ! că n'am fi vorbit noĭ așa în bobote ca nebuniĭ. Da staĭ, să vezĭ. La o stație neamțul se scoală, ne dă o însemnare cu numele și orașul luĭ și ne face semn să-ĭ dăm și numele nostru. Ionică îĭ scrie pe o bucată de hîrtie cum ne chiamă și de unde sîntem, neamțul ne strînge mîna de zece orĭ, și cu lacrămile în ochĭ se desparte de noĭ... Trece, coane Gavrile, vre-o șase lunĭ de la întîmplarea asta, cînd ne pomenim cu o scrisoare din străinătate. Bănuiam noĭ că o fi de la neamțul nostru, chemăm pe doctorul Franț (de la care o luasem că pe toțĭ nemțiĭ trebuie să-ĭ cheme Franț) și 'l rugăm să ne-o citească. In adevăr, prietenul din tren nu ne uitase, îndrăsneala mea îĭ rămăsese în minte. L'am pus pe doctorul Franț să-ĭ răspundă pentru noĭ, iar eŭ i-am trimis o lulea scumpă, încrustată cu sidef, tare frumoasă. Ne-a mulțumit printr'o nouă scrisoare, și pe urmă patru anĭ de zile n'am mai știut nimic despre el. Într'o dimineață beam cafeaua. Auzim o trăsură. Ionică se

apropie de fereastră să vadă cine o fi venind. Văd că încruntă sprincenele, cum le încrunta de cîte orĭ vrea să desluşească bine ceva, şi că de-odată i se luminează faţa şi prinde să strige: «Neamţul, Savastiţo!» Am sărit amîndoĭ să-l primim. Neamţul ne sărută şi pe unul şi pe altul, ne arată băietul luĭ cu care venise, şi pe urmă iar ca atuncĭ în tren: fel şi fel de întrebărĭ pe limba luĭ la la care eŭ răspundeam pe moldoveneşte. Am chemat pe doctorul Franţ, care rămase încîntat că întîlneşte în sfîrşit pe cine-va care să-ĭ vorbească de ţara luĭ, şi am stat toată ziua şi sara până dincolo de miezul nopţiĭ. Neamţul venit în ţară după nişte afacerĭ, îşĭ aduse aminte şi de noĭ. Bietul om! A stat cu noĭ o lună încheiată; l'am primblat pe la moşia noastră şi pe la cele ale cunoscuţilor noştri. Cînd a plecat, a plîns tot cu acel cutremur cu care rîsese în tren; l-am încărcat cu toate felurile de uscăturĭ, cozonacĭ şi vinurĭ să ducă şi la ceĭ de pe acasă. Pe urmă ne scrieam regulat până acum patru anĭ cînd, într'o zi, primim o scrisoare în negru: băietul ne scria despre moartea tatăluĭ săŭ!»

Pe fața coaneĭ Savasta se așternu o umbră de mîhnire.

— Și știĭ Marghioalo? urmă dumneaeĭ, am plîns amîndoĭ ca după un frate. Iaca am plîns... și-mĭ vine să plîng și-acum.

Pe obrazul coaneĭ Savasta șiruiră două rînduri de lacrimĭ.

Toțĭ tăceaŭ; moartea neamțuluĭ par'că-ĭ durea pe toțĭ.

Dar conul Ionică tăiè tăcerea, căcĭ îșĭ aduse aminte că soția dumisale uitase să spuie ceva:

— Eĭ, dar partea cea maĭ cu haz aĭ uitat-o s'o spuĭ, Savastițo.

— Care parte? întrebă coana Marghioala.

— Care parte? adăogi conul Gavril.

— Îl chiema *Franț* răspunse zîmbind boierul Ionică Rodan.

Coana Savasta îșĭ împreună mînele, plecă puțin capul pe umăr și spuse:

— Închipuiți-vă că-l chema Franț!

Apoĭ, fără să steie mult pe gînduri, sări în picioare și spuse:

— Dumnezeŭ să-l ierte. Să-l lăsăm să se odihnească în pace... Mă duc să vă aduc cîte un păhăruț cu vișinată.

Şi fugi sprintenă.

Lumînarea se trecuse: maĭ pîlpîi de cîte-va orĭ şi se stinse. Departe, din adîncul frunzişuluĭ începu să răsară o lumină tainică. Încet-încet, luna se ridica uşor; printre crengile ce fremătaŭ părea o candelă legănată de vînt; apoĭ, trecînd dincolo de vîrful copacilor, discul eĭ de aur se arătă pe adîncul ceruluĭ presărat cu stele.

Şi printre frunze se strecura până pe faţa celor treĭ boierĭ o lumină blîndă, ce părea că le izvorăşte din suflet.

O ÎNTÎMPLARE

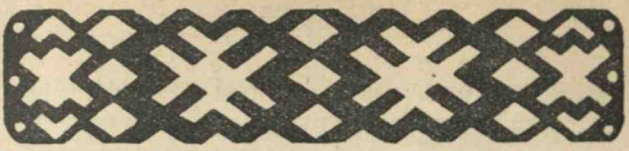

O INTÎMPLARE.

Ce vreme! Viforniţa par'că s'a maĭ stîmpărat, de nins însă ninge într'una. În curtea boierească omătul s'a îngrămădit în porţĭ de maĭ le-a acoperit; pîrtiile toate's astupate; vîntul zbucneşte puternic dinspre munţĭ, spulberînd troenile în toate părţile, ca pe nişte grămezĭ de pene. Pe aicĭ, la munte, iarna începe de cu toamnă şi ţine, până hăt în colo, de fură şi cîte-o bucată din primăvară...

Moşul Toader deschide uşa cuhneĭ, ese în tindă şi vrea să se uite afară; ferăstruia din păretele tindeĭ par'că e acoperită cu o pînză albă, e înfundată de ninsoare; vîntul loveşte în ochiul mic de geam să-l sfărîme nu altăceva. «Da unde-ĭ chip să mergĭ singur» şopteşte moşul Toader. Se întoarce, deschide uşa cuhneĭ şi strigă:

— Măĭ Vasile, ia haĭ şi tu; poate c'amîn-

doĭ om dovedi; pune mîna şi pe cele două lopeţĭ din ungheriul cuptoruluĭ.

Peste puţin ese în tindă un băietan zdravăn, unul dintre pădurariĭ moşieĭ prins de vreme pe aicea; moş Toader îşĭ trage carîmbiĭ cizmelor, îşĭ îndeasă bine căciula pe cap, şi se strecoară afară.

— Poate-om putea deschide pîrtie...

Amîndoĭ se pun la lucru, dînd omătul într'o parte şi alta, ajutaţĭ de vîntul care li'l fură de pe lopată.

Moş Toader nu poate tăcea; are el ceva pe suflet, o grijă care nu 'l lasă în pace şi-ĭ smulge cuvintele fără voie din gură...

— Trebuie să deschidem drum măcar până la portiţă... Socotesc că astă sară trebuie să pice boierul, nu se poate... Ce crezĭ dumneata, să te apuce vremea asta în munţĭ!... Ce-o fi făcut pe-acolo?.. Dumnezeŭ ştie!...

Vîntul îĭ fură cuvintele şi le loveşte cînd maĭ tare, cînd maĭ încet de urechea băietanuluĭ care răsuflă pripit în urmă; Vasile tace din gură, mînile îĭ umblă repezĭ; uneorĭ ridică în sus capul şi priveşte la deal spre curte; deacolo se zăreşte, ca prin sită, o

lumină slabă, ca de candelă. Deodată se oprește și întreabă pe moș Toader:

— Ce-o fi făcînd oare duduia?

— Vaĭ de inima eĭ! răspunde moș Toader. Iaca, de iubit se iubesc, cum nu se maĭ poate... Da ce ți-ĭ bun; o lasă așa și umblă săptămînĭ întregĭ, prin munțĭ, după vînat...

În urmă moș Toader cade pe gîndurĭ; tac amîndoĭ și croiesc înnainte, cale albă..

La curte, în casele bătrînești, cu sălĭ lungĭ sprijinite pe stîlpĭ de fier, cu gherghire și cămărĭ pietruite, vîjîitul viforniței străbate înnădușit.

În ietacul de unde se zărea lumina în afară, cucoana Maria stă lîngă măsuța din apropierea patuluĭ, cu obrajiĭ îngropațĭ în palme și cu privirile pierdute în lumina lămpeĭ.

Coana Maria să fie femee ca de patruzecĭ de anĭ; e înaltă și are părul negru, negru; fața albă ca varul, buzele subțirĭ, strînse într'un zîmbet dureros; trebuie să fi suferit mult în viață.

La ușă, pe prag, picură de somn o femeie bătrînă; îĭ mătușa Marghioala, bătrînă de peste șapte zecĭ de anĭ, pe brațele căreia

fusese legănată cucoana în copilărie La necazurĭ bătrîna aceasta îĭ aduce aminte de atîtea şi-atîtea, şi par'că'ĭ maĭ alină mîhnirea.

Astă sară însă, coana Maria n'a putut-o asculta: gîndurile nu-ĭ pot sta pe loc şi de cîte orĭ vrea să şi le strîngă, ele se împrăştie ca suflate de viforniţa din afară; cînd le lasă în voia lor, ele o duc în urmă:

...Cîtă vreme trecuse! s'a măritat cînd era de douăzecĭ de anĭ şi a luat pe feciorul boieruluĭ Costache Metincu — Costache Pajură, cum îĭ zicea lumea, de amarnic ce era. Se luase din dragoste; el cu vre-o cincĭ anĭ maĭ mare decît dînsa, se potriveaŭ de minune, chiar în părţile rele ale fireĭ lor. S'aŭ iubit şi ţineaŭ şi acum unul la altul, ca în ziua de 'ntăĭ a cununieĭ, — decît dragostea lor era o dragoste sălbatecă: se temeaŭ unul pe altul şi'şĭ făceaŭ viaţa amară. Patima asta îĭ aruncase pe-amîndoĭ aicĭ la ţară, în pustietatea asta de moşie, în coasta munţilor şi în calea vînturilor turbate. Aicĭ duceaŭ o viaţă singuratică; nu vedeaŭ cu lunile pe nimenĭ. Zilele se scurgeaŭ unele după altele, fără marĭ schim-

bărĭ; prilejul de ceartă era maĭ rar, cu toate acestea cîteodată izbucnea așa din senin, dintr'un lucru de nimica: în ziua aceia conul Iancu Metincu pleca la vînat; îșĭ șuera cîniĭ marĭ, deprinșĭ să înfrunte porcul sălbatec; îșĭ aduna ceĭ zece-doĭsprezece pușcașĭ iscusițĭ, și se ducea în munțĭ, unde rătăcea uneorĭ cu săptămînile. Da ploua, da era vînt saŭ ninsoare, el nu se uita.

Patima vînatuluĭ îĭ copleșise viața. În afară de dragostea ce avea pentru coana Maria, boierul Iancu Metincu nu avea o alta, decît pe aceasta, a vînatuluĭ; și cînd una îĭ aducea oarecare mîhnire, dînsul alerga în brațele celeĭlalte. Colindase toate văgăunile și prăpăstiile munților, bătuse toțĭ codriĭ și pe zi ce mergea, patima vînatuluĭ îl încătușa maĭ tare.

Coana Maria nu încercase nicĭodată să-l oprească; cînd se mînia, conul Iancu pleca fără să-ĭ zică măcar: «rămîĭ sănătoasă»; se despărțiaŭ așa, el cu mîhnirea în suflet că o lăsase singură, ea că nu cătase printr'un cuvînt să'l împace. Dar pe cînd conul Iancu, îndată ce lua urma vînatuluĭ, îșĭ uita de casă, coana Maria se prăpădea în fel de fel

de gînduri, care de care mai dureroase, și viața asta petrecută în clipe de grijă nu-i lăsase o picătură de sînge în obraz. Așa, în astfel de traiu se apropiau amîndoi de mormînt...

Acum patru zile conul Iancu se pusese vesel la masă, și nu știu cum, dintr'un cuvînt în altul, vorba domoală se schimbă în ceartă. La sfîrșitul meseĭ dînsul se sculă posomorît și trecu în odaia luĭ; adoua zi, de cu noapte, se îmbrăcă de vînătoare, îșĭ încinse patrontașul și-șĭ trecu pe după umăr carabina, strînse pușcașiĭ și porni, ca de obiceiu, fără să zică un cuvînt! Nicĭ odată par'că nu o duruse maĭ mult pe cucoana Maria felul acesta de despărțire...

S'a dus, și iată ce vreme l'a apucat, în mijlocul munților, pe timp de viscol, pe o ninsoare deasă de să te acopere cu omăt într'o clipeală...

E tîrziu. Afară viforniță tot nu s'a stîmpărat; lampa și-a trecut gazul pe deantregul și-șĭ micșorează flacăra; candela din dreptul icoanelor lucește maĭ tare, zvîrlind pe perete umbra legănată a mătușeĭ Marghioala care moțăie de somn pe prag.

Coana Maria oftează, îşĭ trece mîna peste frunte, de'şĭ ridică părul în sus, se scoală şi se duce să o trezească.

—Mamă Marghioală... mamă Marghioală... scoală, haĭ du-te şi te culcă... Degeaba, nu vine nicĭ astăseară... şi ce vreme.... Doamne, Doamne!...

Mătuşa Marghioala tresare, îşĭ freacă ochiĭ cu podul palmeĭ; ajutată de coana Maria de abia se ridică. Îşĭ aduce o pernă şi se culcă în fundul odăieĭ, pe un lăvicer; aşa doarme de cîteorĭ lipseşte boierul.

Coana Maria îşĭ scoate caţaveica şi se trînteşte pe pat, aşa îmbrăcată; oftează prelung, îşĭ acoperă ochiĭ cu mîna; gînduri neliniştite o fură iar....

Moş Toader cu pădurarul şi-aŭ croit pîrtie pînă la portiţă, aŭ dat troianul de acolo la oparte şi acum s'aŭ întors în cuhne. Băietanul s'a scuturat de omăt, şi-a scos cizmele, le-a pus lîngă cuptor şi s'a întins pe pat să doarmă. Moş Toader a făcut tot aşa, decît de dînsul nu vrea să se prindă somnul. E morocănos, nu ştiŭ ce îĭ tot scormoneşte sufletul; se scoală, caută prin

unghere, pe poliţĭ, nu găseşte lucrurile la locul lor, ocărăşte şi bufneşte mereŭ:

...«Unde-ĭ fitilul de la opaiţ?... cine i l'o luat?... da, aşa-ĭ Marghioala ceia. Dacă vine boierul, nicĭ nu are cu ce-ĭ ieşi înnainte, să-ĭ arăte pîrtia. Trăsni-o-ar Dumnezeŭ de babă s'o trăsnească, că tare-ĭ ticăită şi treaba tot n'o face ca oameniĭ»...

Moş Toader caută, cotrăbăieşte şi la urma urmeĭ găseşte un fitil; varsă undelemnul în opaiţ, pune fitilul şi bagă opaiţul într'un fănar.

«Maĭ ştiĭ, poate să vie boierul astă seară..» boscorodeşte singur moş Toader. Dacă o scăpa din gîtul Varamizoaieĭ, apoĭ o tot duce până aicĭ.»

Se aşează din noŭ pe pat, se întinde şi încearcă să adoarmă...

— Ce zicĭ măĭ Vasile? Dacă o scapă din gîtul Varamizoaieĭ, apoĭ o ţine într'una până la curte; pe drum omătu-ĭ spulberat, că doar vîntul bate de-a lungul luĭ.. Da poate că s'aŭ adăpostit la stîna luĭ Oprea... Maĭ ştiĭ!.. Tu ce zicĭ măĭ Vasile?...

Vasile ce să zică. Doarme ca un butuc; păduraru-ĭ tînăr, gîndurile-l prind maĭ greŭ...

Moş Toader se întoarce pe-o coastă şi

pe alta, se svîrcolește și nu-și poate găsi astîmpăr... În sfîrșit par'că a ațipit și el...

Viforniță iar s'a învrăjbit; isbește în geamurĭ, hîțînă ușile de pe la podurĭ și lovește troienile de hambare de par'că dă cu tunurile. Departe, codriĭ se frămîntă și frămîntul lor se stînge într'un muget înădușit...

A trecut vreme multă de cînd Moș Toader e stimpărat pe-o coastă, cu fața spre părete, cînd deodată în odaia luminată de candelă pătrunde vuetul uneĭ bătăĭ puternice în geam. Moș Toader a auzit ceva, dar nu și-a dat bine samă pesemne, căcĭ nu se mișcă.

Bătaia răsună din noŭ maĭ deasă și maĭ puternică.

— Deschide Moș Toader.

Moșneagul sare de pe pat, se duce lîngă fereastră, se uită, dar nu poate vedea nimic.

— Cine'ĭ? întreabă dînsul.

— Deschide, sîntem noĭ, pușcașiĭ...

Moș Toader se repede, sgîlțiie de umerĭ pe Vasile pădurarul și-ĭ strigă:

— Scoală măĭ Vasile, că s'a 'ntors boierul!

Apoĭ aleargă în tindă, deschide ușa și spune cu glasul înnecat de bucurie:

— Bine că v'aţĭ întors, zăŭ aşa, bine că v'aţĭ întors.

Pe uşa deschisă intră un morman alb — e Pintilie puşcaşul, acoperit de ninsoare; dînsul trage pe Moş Toader în cuhne şi îĭ şopteşte ceva.

În timp ce puşcaşul îĭ vorbeşte, ochiĭ luĭ moş Toader se deschid tot maĭ marĭ; par'că îl strînge cineva de gît şi viaţa par'că i-se scurge din trup; cînd Pintile îĭ spune cel din urmă cuvînt, moş Toader cade mototol jos.

Vasile pădurarul nu înţelege ce s'a întîmplat; se repede, ridică pe moşneag ca pe o pană, il aşază pe laviţa de lîngă cuptor, şi caută cofa cu apă, să-l stropiască. Pintilie puşcaşul iese în tindă, şi şopteşte maĭ mult de cît strigă:

— Intraţĭ înăuntru.

Uşa se dă de tot în lăturĭ şi puşcaşiĭ intru; patru din eĭ port o năsălie acoperită cu un suman.

Pintilie îĭ duce în fundul cuhneĭ...

— Să'l aşezăm icĭ pe laviţa asta. Pănă mîne dimineaţă nu maĭ e mult...

Puşcaşiĭ pun năsălia pe laviţă; Pintilie

ia candela de pe prichiciul cuptoruluĭ, o așază la căpătăiul din sus al năsălieĭ, ridică sumanul, și în lumina slabă apare chipul galbăn al mortuluĭ; mortul e boierul Iancu Metincu...

Vasile pădurarul a 'ncremenit lîngă moș Toader, care tot nu'șĭ venise în cunoștință, iar pușcașiĭ s'aŭ așezat pe lavițe, fără să-șĭ scuture măcar omătul din plete; staŭ așa tăcuțĭ, încovoiațĭ supt o strașnică mîhnire...

Într'un tîrziŭ, Vasile Pădurarul întreabă cu frică:

— Și cum s'a întîmplat, moș Pintile, nenorocirea asta?

Pușcașul tresare, îșĭ adună gîndurile, dar maĭ că nu poate vorbi; oftează, îșĭ ia căciula dintr'o parte și-o trece lîngă el în cealaltă parte, și începe a povesti încet, ca 'ntr'o biserică, pe cînd ceilalțĭ staŭ nemișcațĭ ca maĭ nainte:

— «Cum să se întîmple, măĭ băiete... Ia așa cînd vine omuluĭ ceasul să se ducă, apoĭ se duce măcar de l-aĭ ținea legat. Of! Doamne, Doamne!... Păĭ, am plecat acum treĭ zile de cu noapte; am luat-o spre munțĭ, prin gîtul Vărămizoaieĭ și tot ne-am înfundat în codri. Boierul îșĭ pusese în gînd

să nu se întoarcă acasă fără un urs. Am umblat noĭ cît am umblat, urs pace... Boierul împuşcase o capră, eŭ alta ; noaptea am mas-o la stîna luĭ Oprea şi erĭ pe la toacă ne pregătiam să purcedem înapoĭ, că cerul se împînzise cu nourĭ greĭ şi'naintea noastră pe piscul Capreĭ ningea avan, de dimineaţă. Eŭ bănuiam de la plecare că o să ne apuce vreme grea pe munte. Dar dă, boierul nicĭ n'a vrut să mă asculte.... Ceasul răŭ se vede... Incepusem a scoborî ; boierul era vesel şi glumea cu noĭ, cînd ne întîlnim cu Gavrilă Ţănea, pădurarul de pe Osoiŭ.

— Ce maĭ facĭ măĭ moşule ? îl întrebă boierul.

— «Dă, ce să fac, îĭ răspunde Gavrilă, ia cu nevoile noastre. Da pe semne nu v'o prea mers bine la vînat, îĭ maĭ zice. Iaca dacă treceaţĭ cu o minută de ceas maĭ de vreme, vă întîlniaţĭ cu neica *Martin*. L'am văzut cum vă văd ; a eşit de supt surpăturile celea, o luat poteca şi s'o tot dus spre tihăraiele de pe Osoiŭ.» Naiba l'o scos în calea noastră, bătu-l-ar Dumnezeŭ să'l bată de moşneag tehuĭ... Boierul nicĭ una nicĭ alta, îşĭ schimbă gîndul şi o ie pe urma ursuluĭ...

Şi-am mers noĭ aşa cam până spre seară şi dăm şi de urma dihănieĭ. Incepuse a ninge tare şi a sufla un vînt tăios. Ursul trebuie să fi grăbit spre bîrlog, că ne luase cu mult înainte... Am ajuns la urma urmeĭ în dreptul uneĭ tihăraĭ dese; dincolo de dînsa se deschidea o prăpastie. «Am dat de neica Martin; aicĭ îşĭ are fiara culcuşul» ne zice boierul... Ne-a oprit pe loc, şi dînsul a pornit-o singur. Boierul cunoştea grozav locurile. Cînd ajunse în marginea tihăraieĭ, ca nicĭ o dată, se opreşte şi îmbie şi pe A-Petreĭ. Şi i-am perdut în urmă pe-amîndoĭ din ochĭ... Mult n'o trecut şi am auzit de odată două împuşcăturĭ, amîndouă căzute în plin, şi 'n urmă un gemăt, înăduşit, de om. Ne-am repezit cu toţiĭ; cînd intram în spinărie, A-Petreĭ alerga ca un nebun şi se văita: «Ce-am făcut, ce-am făcut!» În mijlocul tihăraieĭ am găsit pe boier, căzut cu faţa în jos, într'o baltă de sînge. Cînd am ajuns eŭ, încă trăia.. M'am plecat răpede, l-am întors şi i-am luat capul în mînĭ, că-l podidise sîngele pe nas şi pe gură. El s'o uitat la mine, o mişcat buzele, pe semne, ca să spuie ceva... şi ce să-ţĭ

spun, o murit uşor, ca un copil. Cînd şi-o dat sufletul, i s-o scoborît din ochĭ pe obraz, pănă pe mînele mele, un şir de lacrimĭ...

Ce-o fi fost, numaĭ Dumnezeŭ ştie... Ceasul răŭ şi pace. A-Petreĭ o luat-o razna peste munţĭ ca un nebun; l-o fi mîncat fiarăle; puşca i-am găsit-o în urma boieruluĭ, în nişte spinĭ... Dumnezeŭ ştie;... orĭ că boierul cum era iute din firea luĭ, Dumnezeŭ să'l erte, s'o dat în dreptul bătăiĭ puştiĭ luĭ A-Petreĭ, căcĭ văzuse amîndoĭ deodată fiara... orĭ că... dă, nu-mĭ pot da socoteală. Spatele boieruluĭ e tot potrocolit de sburăturĭ de schijă; că doar ce te gîndeştĭ d-ta, încărcătură fusese aceia... După ce şi-o dat sufletul, am pus sumanele pe puştĭ de-am făcut un pat şi am plecat. Ursul l-am lăsat acolo... Noaptea am mas-o iar la stîna luĭ Oprea. Azĭ pănă în ziuă am făcut năsălia asta din crăcĭ de brad şi am pornit-o încoace. Iaca aşa!»

De pe fereastră isvorăşte în cuhne o lumină slabă; se crapă de ziuă. Puşcaşiĭ staŭ neclintiţĭ, şi par'că ascultă cum viforniţa izbeşte troienile în păreţĭ, aducînd vîjîitul vîntuluĭ ca pe un ţipet desnădăjduit venit cine ştie de unde!

SUFLETUL NU 'MBĂTRÎNEŞTE

Just!

SUFLETUL NU 'MBĂTRÎNEŞTE.

Duduia Viorica se opri din citit, căcĭ ţipătul ascuţit al păunilor tăia neîntrerupt liniştea odăiĭ.

— Ce-o fi avînd păuniĭ, Viorico, ia du-te de vezĭ.

Coana Sultana, mătuşa Vioricăĭ, spuse aceste cuvinte fără să se mişte din jilţul unde stătea ca adîncită în farmecul stihurilor auzite.

Copila puse cartea pe-o măsuţă şi alergă la fereastra ce da în ogradă.

— Ce aŭ păuniĭ, moş Vasile?

— Ce să aibă, duduie? Pesemne fac a ploaie, răspunse un glas răguşit din ogradă.

Ca şi cum ar fi înţeles neliniştea feteĭ, păuniĭ din grădină tăcură; numaĭ pe acoperişul hambaruluĭ din faţa caseĭ se maĭ auzea vaietul unuia.

Copila îşĭ îndreptă privirile într'acolo;

păunul răsări în vîrful acoperișuluĭ și-șĭ înroti penele.

— Vaĭ mătușică ce frumos e!

Pe seninul ceruluĭ pasărea părea o floare maiastră țesută în fir și bătută în miĭ de pietre nestimate. Copila rămase mult timp cu privirile răpite de această vedere strălucitoare.

Cînd păunul îșĭ strînse penele și lunecă în aier pierzîndu-se printre copaciĭ grădiniĭ, copila se întoarse la loc cuprinsă de-o mare părere de răŭ.

La sgomotul pașilor nepoțicăĭ coana Sultana întoarse capul:

— Viorico, maĭ citește odată sfîrșitul poezieĭ de adineoare.

Viorica luă cartea și ceti trăgănat, cu glasul eĭ cel dulce:

Și se'ncape vre-o mărire cînd ființa pătimește...
Cînd sufletul de necazurĭ, ca de moarte se zdrobește?
Ah! Dumnezeule sfinte! pentru ce mĭ-aĭ dat simțire,
Pentru ce să simt durere până și la despărțire!

În tăcerea odăieĭ glasul se topi ușor cu cel din urmă stih.

Coana Sultana rămase pierdută pe gînduri...

Copila închise cartea și eși din odaie în vîrful picioarelor.

Pe fereastra deschisă străbătea mireazma florilor de vișinĭ împrăștiindu-se în tot cuprinsul odăieĭ. Privirea coaneĭ Sultana luneca peste grădina înflorită de-asupra căreia miĭ de albine îșĭ încrucișaŭ zborul.

Scăldată de lumina rumenă a apusuluĭ se arăta în față coasta de deal peste care șerpuia, ca un brîŭ roș, drumul umbrit de livezĭ. Printre genele lungĭ și negre, cît de fermecătoare se deslușea această priveliște ochilor, pe jumătate închișĭ, aĭ coaneĭ Sultana! Căcĭ închipuirea uneĭ ființi visătoare, cum e dînsa, clădește frumuseți neasemănate lîngă acelea pe cari alțiĭ de abia le pot vedea în mărimea lor firească.

Iată de ce pentru coana Sultana pînza de floare ce acoperea grădina se desfășura departe, înneca toată zarea ca o apă trandafirie, nelăsînd de cît poteca îngustă pe care avea să se întoarcă de la vînătoare, vioiŭ ca un Făt-Frumos, conul Alexandru

soțul dumneaiei. În așteptarea luĭ zumzetul albinelor i se părea o cîntare nespus de duioasă ce se înălța, ca într'o biserică, supt bolta de rubin a ceruluĭ!

Sufletul nu 'mbătrînește! Ce's cincĭ-zecĭ de anĭ cînd poțĭ prinde încă farmecul uneĭ nopțĭ de primăvară, cînd maĭ poțĭ înțelege frumusețea plină de poesie a uneĭ grădinĭ întroenite de floare!

Sufletul coaneĭ Sultana rămăsese tînăr ca în copilăria dumisale cînd rătăcia diminețĭ întregĭ prin livada aceasta, pierzîndu-se în priveliștea vre-unuĭ copăcel singuratic, peste floarea căruia razele soareluĭ de Maĭ cădeaŭ ca niște fire de petală pe o rochie de mireasă.

Aceleașĭ dorurĭ, aceleașĭ gîndurĭ, ferite în curățenia lor de neplăcerile viețiĭ, iĭ cuprindeaŭ și acum sufletul...

Un oftat ușor ridică pieptul coaneĭ Sultana; duse mîna la frunte și-șĭ strînse tîmplele între degetele supțirĭ ca și cînd ar fi vrut să-șĭ cuprindă gîndurile...

Mîna iĭ căzu din noŭ în poală, iar privirile-ĭ începŭ a-ĭ zăbovi iarășĭ în depărtare. Printre genele apropiate cîte nu întrezărește coana Sultana:

...Pînza de floare pare că se destramă; în golul eĭ scînteiază aleile tainice acoperite de nisipul galbăn ca aurul; pe nisipul acesta coana Sultana se regăsește copilă, alergînd în toate părțile, căutînd să se ascundă prin desișul liliecilor înfloriți. Par'că se aude un glas dulce care strigă: «Sultănico, Sultănico»; dar din desișul liliecilor nicĭ un răspuns. În capătul aleiĭ răsare chipul blînd, plin de grijă, al mameĭ ce-șĭ caută odorul; caută mult, mult, și strigă încă odată, de două orĭ cu glasul tremurat: «Sultănico, Sultănico». Într'un tîrziŭ abia o găsește pitulată, ca o păsărică, printre crengile bătute de floare. Dar nicĭ-un semn de supărare; de-asupra căpușoruluĭ bălaĭ se revarsă ploaie de sărutărĭ...

...Apoĭ maĭ tîrziŭ, pe aceleașĭ aleĭ, pare că se desprind alte două umbre. Coana Sultana se privește fată mare, în zilele de logodnă; alăturĭ de chipul eĭ se deslușește acel al conuluĭ Alexandru... Tînărul se pleacă, rupe o floare... ĭ-o dă; pieptul feteĭ tresare cînd întinde mîna să atingă pe aceia a logodniculuĭ drag... Totul se șterge iarășĭ ca un vis...

Genele coaneĭ Sultana se apropie maĭ mult, par'că doarme; un zîmbet de fericire îĭ scaldă fața. Cum stă răpită de amintirĭ, un glas domol i se apropie de ureche și-ĭ șoptește o poveste fericită, în care clipă cu clipă i se înșiră viața de maĭ încoace, petrecută lîngă conul Alexandru: cale străbătută în tovărășia unuĭ sfătuitor iubit.

Coană Sultana tresări, i se păruse că o atinsese cine-va pe umăr,—nu fusese nimenĭ.

De cîte orĭ se prelungește lipsa conuluĭ Alexandru, o coprinde o nelinișteș grozavă; în clipe de acestea simte cît de mult îșĭ iubește soțul.

Îngrijată se plecă lîngă fereastră cercetînd zarea. Soarele lunecase după deal, drumul rămăsese întunecat, pustiŭ. Un vînticel cald clătina vîrful copacilor.

Coana Sultana suspină și veni de se așeză lîngă măsuța de scris.

Muiè pana în călimară și începu a scrie șoptind fiecare cuvînt:

Inimiĭ... ce se... trudește
În zădar... sfatul... vorbește.

Rămase puțin pe gîndurĭ, șterse stihul al

doilea, maĭ scrise puțin, apoĭ ceti cu glas tremurat:

Inimiĭ ce se trudește
. . . . . .
Nicĭ-un leac nu se găsește
. . . . . .
Of! nicĭ-un leac nu se găsește.

Duse mîna la frunte, îșĭ strînse tîmplele între degetele subțirĭ, apoĭ se plecă din noŭ peste măsuță și începu a scrie maĭ departe.

UN SFÎRŞIT

UN SFÎRŞIT.

In ograda îngrădită cu zaplazurĭ cenuşiĭ sînt două rîndurĭ de case: unele marĭ, în fundul ogrăzeĭ, altele micĭ, prizărite, în faţă. Cele din fund sînt închiriate; proprietarul, bătrînul boier Grigore Radu, le-a închiriat sînt acum treĭ anĭ de zile, cînd cu plata unor datoriĭ făcute, prin străinătate, de către feciorul dumisale. L'a durut mult inima pe bietul bătrîn cînd a fost vorba să-şĭ deie casa pe mîna altora: s'a gîndit nopţĭ întregĭ, stînd la sfat cu el singur, până să facă pasul acesta; la urma urmeĭ văzînd că n'are alt mijloc de a plăti datoriile, s'a hotărît şi a 'ncheiat contractul cu cel dintâĭ venit. De cît i-ar fi ajuns numele în gura orĭcuĭ, maĭ bine îşĭ călca pe inimă.

Cele cîteva lucrurĭ, ce le maĭ avea, le strămutase în una din odăiţele caseĭ din faţă locuită altă dată de slugile curţiĭ.

Aşa puţine cîte eraŭ lucrurile ce-ĭ maĭ rămăsese, din cele multe şi preţioase de odinioară, par'că tot păreaŭ prea scumpe, unele prea marĭ, pentru odăiţa joasă, cu fereştĭ înguste, prin care de abia se strecura lumina dinafară.

Boierul rămînea uneorĭ ceasurĭ întregĭ de se uita cînd într'un colţ, cînd într'altul, înfăşurînd cu privirea, ba măsuţa de abanos, ba colţarele de lemn de trandafir, încrustate cu sidef, ba te mirĭ ce lucru, care orĭ cît de mic ar fi fost îĭ înviea atîtea amintirĭ scumpe. Şi gîndurile îl furaŭ atuncĭ în urmă:

...Pe măsuţa de abanos se zărea un paneraş împletit în sîrmă de aur, plin cu florĭ; de-asupra luĭ, ca douĭ fluturĭ, răsăreaŭ două mînĭ micĭ şi albe. Ce clipe, nespus de fericite, cînd coana Rucsanda, mama boieruluĭ, scosese din paneraşul cu florĭ cele două verigĭ de logodnă şi le pusese în degetul feciorului dumisale şi al nuroreĭ! Doamne, Doamne! cîte fiinţĭ scumpe rămase în urmă şi cît de singur se simţia astăzĭ!...

Boierul închidea ochiĭ, atuncĭ tot ce-

înconjura rămînea în întuneric; colțarele nu-ĭ maĭ apăreaŭ din cale afară largĭ pentru ungherele strîmte; covorul întins numaĭ cu un colț, iar cu restul strîns rotogol lîngă perete, nu-ĭ maĭ cerea dușamea întinsă; iar cutiuțile vechĭ, lucrate în tot felul de lemnurĭ, încrustate cu aur și argint, nu maĭ cerșiaŭ raza care să smulgă sclipirĭ din poleiala lor!

Cînd închidea ochiĭ, peste toate aceste se cobora o noapte adîncă.

De la o vreme boierul trăia ca un orb. Nicĭ de vorbit nu maĭ vorbea, nu cerea nimic; mîncarea i-o dădea cu sila o bătrînă ce rămăsese lîngă casa luĭ, nicĭ ea nu maĭ ținea minte de cînd.

Sînt ființĭ, pe care nu 'ți le-aĭ putea închipui în altă parte decît unde le-aĭ văzut întăĭ. Așa era mătușa Smaranda: ea nu putea fi despărțită de odăița conuluĭ Grigore, cum nu putea fi despărțită fereastra prin care îĭ venea lumina, saŭ acoperămîntul care-l adăpostea... Bătrîna aceasta îĭ cunoștea toate amărăciunele ce trăsese în viața luĭ...

. . . . . .

Cînd mătușa Smaranda se sculă de pe scăunașul din fața sobeĭ și vroi să aprindă lampa, boierul Grigore ridică tremurînd mîna și-ĭ făcu semn să maĭ aștepte. Mătușa Smaranda, se apropiè de patul bolnavuluĭ, îĭ înveli mîna la loc, îĭ luă șervetul de pe frunte și-l maĭ muiè în oțet, apoĭ îĭ înfășură capul.

— Cum îțĭ maĭ ieste, coane Grigore?

Boierul deschise ochiĭ și dădu desnădăjduit din cap, apoĭ rămase sfîrșit de puterĭ, cu fața plecată spre piept. Bătrîna îl privi mîhnită, oftă, și veni de se așeză iarăși pe scăunaș, în fața sobeĭ; îșĭ îngropă bărbia în palme și rămase, așa, pe gînduri.

Focul ardea mocnit, mătușa Smaranda par'că încremenise; răsuflarea boieruluĭ de abia se auzia.

Ușa odăițeĭ se deschise încet; chiriașa caselor din fund intră în vîrful picioarelor, se apropiè de patul bolnavuluĭ, privi puțin, apoĭ se duse lîngă mătușa Smaranda.

— Cum îĭ este boieruluĭ, mătușă Smarandă? întrebă șoptind.

Mătușa Smaranda tresări; se uită bine să vadă cine-ĭ, apoĭ se sculă, maĭ aduse

un scăunaș de-l puse lîngă al eĭ, și se așezară amîndouă în fața sobeĭ.

Mătușa Smaranda îșĭ adînci iarășĭ privirile în grămada de jăratec, apoĭ ca și cînd și-ar fi vorbind eĭ însășĭ:

— Mînĭ-poimînĭ ne lasă cu bine...

Lumina roșiatică a foculuĭ rumeni o parte din fundul odăieĭ. Capul boieruluĭ rămăsese în umbră; în pat par'că nu era nimenĭ.

— Degeaba i-am scris băietuluĭ, șopti din noŭ chiriașa, n'a venit încă nicĭ un răspuns.

— Știam eŭ bine că n'o să răspundă... Dacă ar fi avut nevoie de banĭ ar fi scris... Bietul conu Grigore!

Glasul mătușeĭ Smaranda venea ca din altă lume.

Chiriașa se apropiè ispititoare de bătrînă:

— Și din ce i-a venit, mătușă Smarandă, boala asta.

— Par'că dacă ți-oĭ spune, o să'l îndrepțĭ? Dar la urma urmeĭ poțĭ să știĭ și d-ta... Așa era boierul, nu spunea la nimenĭ nimic din necazurile luĭ și nu mă lăsa nicĭ pe mine să le spun».

Tăcu puțin, apoĭ începu cu glasul înădușit:

— Din pricina băietuluĭ. Acu două săp-

tămînĭ i-a scris boieruluĭ să-ĭ trimeată iar banĭ; mulţĭ banĭ, pe cît se pare, căcĭ boierul ca să-i găsească şi-a pus zălog casele. Îĭ scrisese că se împuşcă dacă nu-ĭ trimite paralele. Boierul i-a trimis, dar de scîrbă a căzut la pat... şi de acum nu se maĭ scoală el!

Chiriaşa întoarse capul şi privi spre bolnav. Para foculuĭ se domolise, patul rămăsese în întunerec.

— Heĭ! urmă mătuşa Smaranda, dumneata eştĭ venită de erĭ de-alaltăerĭ în tîrgul ista. Nu-l ştiĭ pe boierul nostru!... A fost bogat şi-ĭ de neam mare. Toate le-a avut boierul, toate; numaĭ noroc nu. Jumătate din ţinutul Tecuciuluĭ al luĭ era. Avere, nu glumă; copiiĭ i-aŭ mîncat-o toată. Nu i-a rămas decît ce vezĭ....

«...Băietul cel maĭ mare avea ca şi aista, patima cărţilor, l-a scăpat boierul nu ştiŭ de cîte orĭ de datoriĭ; pentru acela şi-a vîndut moşiile. La urma urmeĭ băietul a dat toate pe una: s'a 'mpuşcat. Şi-a făcut sfîrşitul de supărare că nu maĭ are ce da în cărţĭ. Fata, de vîrsta între băeţiĭ iştĭ doĭ, a murit, saraca, de facere. Aceea sămăna cu cucoana, D-zeŭ s'o ierte. Era suflet bun

și plîngea totdeauna pentru necazurile boieruluĭ. La treĭ lunĭ după moartea feteĭ s'a dus și coniţa. A tot tînjit, a tot tînjit și spre toamnă, iaca tot pe vremea asta, dacă n'o fi chiar cum e mîne... ba da, chiar așa... cum e mîne ș'a dat sufletul și dînsa. Băietul din urmă, căruia i-aĭ scris, colindă de anĭ de zile prin străinătăţĭ. Cîte scrisorĭ nu i-a trimes boierul, cîte rugăminţĭ! Ţi-aĭ găsit, el știe una ; banĭ și iar banĭ... D'apoĭ de-acum a tot cere...

Mătușa se opri din povestit...

— L-aĭ împărtășit, mătușă Smarandă ?

— L'am împărtășit.

Chiriașa îșĭ făcu cruce, se sculă și se strecură ușor pe ușă.

Focul se stîngea. Mătușa Smaranda luă o bucată de lemn și o aruncă în sobă.

Într'un tîrziŭ veni lîngă patul bolnavuluĭ, se plecă de-asupra luĭ, îĭ ridică legătura de pe cap și-ĭ puse mîna pe frunte ; deodată tresări, cuprinse în amîndouă mînile fața rece a boieruluĭ, apoĭ căzu peste trupul fără viață, bocind desnădăjduită :

— Coane Grigore, coane Grigore !

BOIERUL FURTUNA

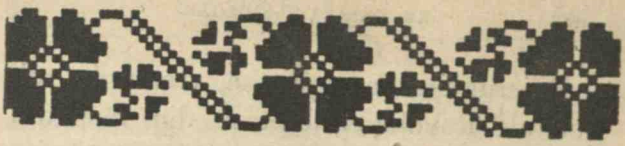

BOIERUL FURTUNA

Pe uliţa răŭ pietruită, mărginită de o parte şi alta cu parmaclîcurĭ părăgenite, trecea boierul Furtună aruncînd pretutindenĭ privirĭ grozave. Trecătorul care l'ar fi întîlnit astfel, cu drept cuvînt şi-ar fi putut spune în gînd: «Bre! da amarnic maĭ e pe ziua de azĭ, boierul Furtună!» Căcĭ într'adevăr azĭ maĭ mult ca orĭcînd boierul nostru îşĭ îndreptăţia porecla dată de cine ştie care glumeţ norocos la spuse.

Scurt, spătos, rumăn la faţă, boierul Furtună purta barbişon — pieptănat ascuţit ca un vîrf de lance —, mustăţĭ lungĭ şi învîrtite la capete; supt fruntea largă îĭ străluceaŭ, ca doĭ licuricĭ, luminile verzĭ ale ochilor; deasupra, sprincenele albe, frumos arcuite, singurile păreaŭ două semne de pace pe chipul săŭ bătălios.

Boierul Furtună apucase vremurile tulburĭ ale Revoluţieĭ, luptase din răsputerĭ pentru Unire, şi rămăsese până astăzĭ boier adevărat, ca acum cincĭzecĭ de anĭ în urmă: îşĭ ţinea obiceiurile şi credinţa în care crescuse; îşĭ păstrase baniĭ şi moşia; în casa luĭ nu cînta găina; iar cînd bătea odată din picior şi-şĭ aburca barbişonul, fugeaŭ toţĭ în toate părţile, de nu-ĭ prindea nicĭ glonţul.

Casa boieruluĭ, — împrejmuită cu parmaclîc văpsit cu verde, umbrită de teĭ stufoşĭ, în floare, — era tocmaĭ în capătul uliţeĭ pe care trecea dînsul acuma, grăbit par'că să ajungă maĭ repede.

Ajuns la portiţă, boierul o deschise şi după ce intră o izbi cu putere, de se prinse singură în clanţă.

Ca prin farmec ograda se pustii. Toţĭ intrară prin toate ungherele, iar coana Mândiţa, ce împletea la colţunĭ pe scara de sus a cerdaculuĭ, se strecură uşor în casă de par'că nicĭ n'ar fi fost pe acolo.

Căcĭ, ce vreţĭ, nicĭ de furtuna adevărată nu se temea coana Mândiţa ca de Furtună al eĭ. Cînd vedea că se apropie nouriĭ

încărcaţĭ de fulgere, dădea mîţele şi cîniĭ afară să n'o trăsnească, închidea uşile şi ferestrele, aprindea lumînarea de la Paştĭ şi bătea mătăniĭ în faţa iconastasuluĭ; dar pas să te închinĭ, orĭ să baţĭ mătăniĭ, cînd venea furios boierul Furtună!

Numaĭ după izbitura portiţeĭ, coana Mândiţa văzuse că nu-ĭ lucru curat; de aceia o luase binişor şi se ascunsese în biroŭ, iar cînd boierul era gata să treacă pragul, se strecură şi dumneaeĭ în ietac, apoĭ în sufragerie, în odaia Lenţeĭ, fiiceĭ dumnealor, apoĭ iar în biroŭ şi tot aşa înnainte, urmărită pas cu pas de către boierul Furtună, care la al treilea înconjur trînti cu pumnul în masă de zîngăniră ferestrele.

— Pentru D-zeŭ! Casa mea-ĭ pustie? Mă rog, nimenĭ nu-ĭ întrînsa? Se poate comedie ca asta? strigă boierul Furtună. Coana Mândiţa încremeni în mijlocul ietaculuĭ cu ochiĭ în pămînt.

— Mă rog, ce, D-ta fugĭ de mine? răcni boierul care o zărise. Asta e întîmpinarea ce-mĭ facĭ cînd mă întorc acasă? Bine, ce însamnă asta, Mândiţo! Mă rog dumitale, altădată cînd oiŭ veni...

Şi fără a'şĭ isprăvi spusa se întoarse, scoborî scara şi se îndreptă spre grajd. Apoĭ începu inspecţia: grajd, şură, bucătărie, spălătorie, toate trecură pe supt scînteierea de licuricĭ a ochilor luĭ. Vîrî pe toţĭ în spărieţĭ, maĭ strigă peste parmaclîc la vecinĭ, cari eşiseră în uşĭ şi ascultaŭ poruncile ca nişte soldaţĭ, apoĭ intră din noŭ în casă, îşĭ îmbrăcă un halat vişiniŭ cu găitane şi trecu în sufrageria curată unde Coana Mândiţa şi Lenţa îl aşteptaŭ, ţinîndu-şĭ răsuflarea.

Lenţa spuse rugăciunea, îşĭ făcură cîte-şĭ treĭ cruce şi se aşezară jos: boierul Furtună în capul meseĭ, dumnealor de o parte şi alta.

Toată vremea nu scoase nimenĭ o vorbă. Boierul Furtună pufnea din cînd în cînd, îşĭ ştergea nervos mustăţile cu şervetul şi ciocnea gîtul garafeĭ cu vin de marginea paharuluĭ. În sfîrşit masa se isprăvi.

— Haĭ, dacă aĭ mîncat, sărută-mĭ mîna şi te du în odaia dumnitale.

Lenţa făcu după cum i se spuse şi ieşi din sufragerie; boierul Furtună rămase singur cu coana Mândiţa, căreia nu-ĭ prea venea la socoteală lucrul acesta.

Furtună îşĭ răsuci o ţigară groasă, o aprinse şi începu a pufăi, sorbind rar şi apăsat din cafeaua ce aburia dinainte într'o ceaşcă mare, turcească.

Boierul avea ceva de spus, nu maĭ rămînea îndoială. Chiar deschisese gura de cîteva orĭ, aruncînd privirĭ piezişe către coana Măndiţa. Aştepta să deschidă dînsa vorba. Coana Măndiţa însă tăcea, îşĭ luase colţunul şi începuse a împleti.

Boierul Furtună, nu se maĭ putu stăpîni:

— Credeam că oiŭ muri, Măndiţo, şi n'oĭ auzi obrăznicie ca ceia care mi s'a spus azi, şi sorbi odată puternic din cafea, trîntind apoĭ ceaşca de farfurioară.

Coana Măndiţa tăcu, împletind înnainte.

Boierul începu iar vorba, apăsînd pe fiecare cuvînt şi uitîndu-se grozav. Coana Măndiţa simţind privirile de foc, ridică încet capul şi-l privi stingherită în ochĭ.

— Credeam că oiŭ muri, Măndiţo, şi n'oĭ auzi obrăznicie ca ceia care mi s'a spus azĭ...

— Da ce aĭ auzit, Vasile, întrebă cu jumătate de glas Coana Măndiţa.

Acum era rîndul boieruluĭ Furtună să se lese greoĭ la răspuns.

— Da ce aĭ auzit, Vasi...

Boierul îĭ luă vorba din gură:

— Ce am auzit? Închipueşte-ţĭ dumneata că Nicolida, Nicolida ficiorul covrigaruluĭ care pănă maĭ dăunăzĭ îşĭ avea covrigăria, colo, în colţul uliţeĭ Domneştĭ, a avut obrăznicia să-mĭ spue mie, verde în faţă, că băiatul dumisale iubeşte pe Lenţa noastră, şi că n'ar fi răŭ să grăbim cu nunta.

Coana Mândiţa îngălbeni.

— Auzĭ dumneata! mă rog, să aibă îndrăzneala să-mĭ spuie mie că lunganul luĭ, iubeşte pe fata mea! Păĭ crede dumnealuĭ că i-am uitat spiţa? Că am uitat cînd mîncam gugoaşe dela tătîni-săŭ? Cine nu ştie cum şi-a făcut dumnealuĭ averea! Păĭ dumneata ştiĭ, Mândiţo, cum şi-a făcut derbedeul averea.

Boierul Furtună se aprindea din ce-în-ce:

— Că a calicit pe bietul Andronache, de nu i-a lăsat nicĭ salteaoa pe care să poată dormi; a bătut darabana la uşa bietuluĭ Gheorghieş şi a lăsat muritoare de foame pe Frosa, dă, pe nepoată-ta. Cu astfel de oamenĭ să intru eŭ în neam? Bătul'ar Dumnezeŭ să-l bată, de obraznic!

Coana Mândița știa multe despre afacerea asta, și tare i-ar fi plăcut ca Lența dumisale să ieie pe *lunganul* cu milionul în spate. De mult așteptase să-ĭ vorbească boieruluĭ Furtună, să-ĭ ceară învoirea la legătura aceasta, ce pe ascuns o pregătise chiar dînsa. Iată însă că acum lucrurile luaŭ o altă întorsătură! Totuși pentru că era vorba de fericirea Lențeĭ, coana Mândița își luă inima în dințĭ și îndrăzni:

— Băietul ie advocat, Vasilică; poate nu o fi ca tată-săŭ.

— Cum? Ce îndrugĭ acolo? Da Nicolida nu a fost ca tată-săŭ? A învățat advocatura să știe fura maĭ bine. Ia lasă-mă coană Mândiță. Orĭcum o fi băietul, eŭ nu-l pot uita pe tată-săŭ pe care l-am văzut cu ochiĭ meĭ *pilduit* în fața criminaluluĭ, pentru înșelăciune; pilduit cu 25 de bice peste șalvarĭ. Da, pil-du-it, mă rog dumitale! Iar cînd s'a dat la straie nemțeștĭ, începuse a face politică, era *anti-unionist* dumnealuĭ, mînca-l'ar focu, anti-unionist! Ba, a comandat pompagiĭ de ne-a împroșcat cu apă cînd vorbeam, pentru Unire, în grădina publică. Din astfel de om nu poate ieși vre-o scofală.

— Păĭ dacă copiiĭ s'or fi iubind, îngînă pintre lacrimĭ Coana Măndița.

— S'or fi iubind copiiĭ? Cine ți-a spus dumitale, că s'or fi iubind copiiĭ? Cum se pot iubi fără știrea mea, mă rog? Pentru Dumnezeŭ, pe semne că ți-aĭ perdut mințile, Doamne iartă-mă! Cînd te-am iubit eŭ, nu a știut tatăl dumitale și-al meŭ? Auzĭ d-ta! S'or fi iubind! Cu a cuĭ voie se iubesc? — răcni boierul Furtună, trîntind cu pumnul în masă.

— Îșĭ scriŭ și scrisorĭ, adăogă plîngînd coana Măndița.

Boierul Furtună se învineți la față și se ridică în picioare. Barbișonul îĭ tremura și ochiĭ îĭ ieșise înafară. Sprijinindu-se cu pumniĭ în masă, se întinse pe de-asupra, pănă lîngă urechia coaneĭ Măndițeĭ.

— Ce? Îșĭ scriŭ scrisorĭ? Băietul anti-unionistuluĭ, lunganul covrigaruluĭ scrie scrisorĭ feteĭ mele și eŭ nu știŭ nimic? Coană Măndițo, să te scolĭ numaĭ pedecît dela masă, să-ți facĭ boclucurile dumnitale și ale odrasleĭ dumnitale și înnainte de înserate să-mĭ purcedețĭ la moșie. Așa, la gospodărie, ca în vremea veche... Băietul anti-unionistu-

luĭ să scrie feteĭ mele !... Auzĭ obrăznicie, ticălosul. Şi ţipînd ca scos din minţĭ, boierul Furtună ieşi în scară şi strigă viziteuluĭ :

— «Să se pregătească droşca cea mare» — apoĭ trîntind uşile, se duse în odaia dumnealuĭ.

. . . . . .

Spre seară coana Mândiţa cu fata dumnisale, înfundate în droşca cea mare şi veche de abia se maĭ zăreaŭ dintre buccèle şi bucceluţe, eraŭ gata de drum.

Boierul Furtună, încruntat, le petrecu lîngă droşcă pănă la poartă. Aicĭ le spuse atîta: «purcedeţĭ cu bine» şi caiĭ porniră în trap.

Boierul rămase în poartă de privi lung după droşca care dispărea din ce-în-ce, în fundul uliţeĭ. Gîndul luĭ fugise în urmă cu atîţia anĭ de zile, cînd tot din casa asta şi-'ntr'o asemenea droşcă plecase şi dînsul, în urma uneĭ cuvîntărĭ înflăcărate, *poftit* de către *ceĭ marĭ*, să-şĭ maĭ îngăduie din timp şi pe la moşie. Şi nu ştiŭ ce amintirĭ vor maĭ fi străbătut mintea boieruluĭ Furtună, dar — lucru care nu i se maĭ întîmplase — faţa i se înduioşă, iar ochiĭ i se umezirā.

NADIŞANCA

NADIȘANCA

Boier bogat, bun la inimă, și cu slăbăciunile luĭ — ca fie-care om. Așa, printre alte slăbăciunĭ maĭ micĭ, avea una mare, foarte mare: ținea ca la ochiĭ din cap la *Bălanul* dumnisale, un cal bătrîn care acuma de-abia maĭ ducea nadișanca în care se încerca să steie chipeș, cu brațele întinse pe hățurĭ, cu biciul în mîna dreaptă, boierul Gavril — conul Gavrilaș. Pentru că iubea atît de grozav bălanul, ținea tot pe atîta la nadișancă; nu se putea gîndi la cal fără să nu-șĭ amintească și de tovarășa luĭ de călătorie.

Pe Bălan îl avea de mult; să-l fi cumpărat acum două-zecĭ de anĭ, un mînzoc pe-atuncĭ. L'a maĭ ținut un an, și cum împlinea treĭ anĭ și jumătate i-a cumpărat, pe măsura luĭ, din iarmaroc de la Fru-

moasa, o nadişancă nouă-nouţă, pe toate părţile cu florĭ asemănătoare cu cele de pe lăzile de Braşov, de care casa boieruluĭ era plină ca pe-atuncĭ.

Un an întreg şi-a plimbat boierul soţia, pe coana Casuca, linişteasc'o Dumnezeŭ, în nadişanca trasă de căluţul sprinten, învîrstat de nişte hamurĭ ruseştĭ cu alămurĭ şi canafurĭ.

După acest an fericit coana Casuca muri. Boierul, amărît ca vaĭ de lume, nu-şĭ maĭ găsea astîmpăr. De la o vreme află leacul: înhămà bălanul la nadişancă şi purcedea pe moşiĭ, — de la una la alta, şi'napoĭ. Aşa s'aŭ ţinut anĭ după anĭ; şi vremea trecea, nadişanca se hodorogea, conul Gavrilaş şi bălanul îmbătrîneaŭ — bălanul maĭ repede, cum e felul caluluĭ.

Bălanul îmbătrînise maĭ tare, dar şi boierul pe zi ce mergea se făcea tot maĭ morocănos. Fata dumisale, văduvă, se mutase la ţară doar l-o maĭ urni din mohorala ce-ĭ întuneca zilele. Ţi-aĭ găsit! Numaĭ bălanul îl făcea să zîmbească.

Dimineaţa, cînd eşia în cerdac, striga cam pe nas, dar destul de tare:

— Bălaaane, măăă; vin la tata!

Dintru'ntăĭ bălanul se iţiea numaĭ, ca şi cum ar fi făcut mofturĭ; apoĭ o lua la fugă până lîngă cerdac. Aicĭ se suia cu picioarele dinainte două-treĭ scărĭ, apoĭ îşĭ întindea gîtul. Boierul zîmbea de mulţumire, îl lua de urechĭ, îl scutura prietenește, pe urmă scotea din buzunar bucăţica de zahar şi i-o întindea.

Acum în urmă bătrîneţea ţinea pe bietul bălan în pas; de-abia maĭ ridica o scară de'şĭ întindea, greoĭ, gîtul după bucăţica de zahar. Numaĭ ochiĭ umezĭ, calzĭ şi nespus de duioşĭ, umbriţĭ de genele lungĭ şi albe, priviaŭ tot atît de nevinovaţĭ într'aceĭ aĭ stăpînuluĭ.

Conul Gavrilaş însă tot se primbla pe moşie; dar ţinea calul la pas. Arare orĭ, cînd venea o poftă bălanuluĭ, smuncea nadişanca într'un trap trăgănat, molatec.

Cînd aveaŭ să plece, boierul poruncea să i-se tragă nadişanca la scară. Argatul o aducea, aducea şi hamurile de le aşeza jos lîngă cerdac, iar bălanul cum auzea zgomotul roţilor eşia singurel din grajd, venea domol, se vîra între hulube şi aştepta până

ce eşia boierul, de-ĭ găsea pe-amîndoĭ, tovarăşiĭ nedespărţiţĭ. Conul Gavrilaş săruta întîĭ bălanul pe bot, apoĭ îĭ aşeza hamurile. După ce gătea se suia şi pornea în vuetul grozav al nadişanceĭ pe pietrele curţiĭ.

Care om din împrejurimĭ nu cunoştea nadişanca boieruluĭ Gavrilaş! Mă rog maĭ rar lucru ca nadişanca dumisale. Douăzecĭ de anĭ cît o hurducase pe pietrişurile şoşelelor, o sfărîmase toată. Dar boierul nu făcea *reparaţiĭ;* dumnealuĭ avea ţiganul dumisale, fierar, care ştia destul de bine să-ĭ peticească nadişanca cu *zbanţurĭ* de fier.

Intăĭ, se'nţelege, s'aŭ sfărîmat părţile de lemn: obezile, spiţele, hulubele. Venea argatul — boierul n'avea viziteŭ, căcĭ mîna singur — să'ĭ spuie că s'a frînt, bună-oară, o obadă; boierul îĭ poruncia:

— Du-te la ţigan şi spune-'ĭ să'ĭ puie un zbanţ.

Şi azĭ un zbanţ, mîne un altul, ajunsese nadişanca să nu maĭ aibă nicĭ o bucăţică de lemn într'însa. Toată era cîrpită cu fier şi tinichea. Cînd pornea la drum, şi maĭ cu seamă cînd vroia bălanul să-'şĭ maĭ

încerce puterile, hodorogea nadişanca de ţi se părea că plouă cu grindină pe acoperămînturĭ de tablă.

Pe moşie hodorogeala aceasta era un semn. Cînd o auzeaŭ muncitoriĭ — şi o auzeaŭ de departe — îndată sporeaŭ la muncă:

— Iauzĭ mă, vine Sfîntul Ilie.

Vechiliĭ încălecaŭ şi dădea raite; oameniĭ mişcaŭ maĭ repede braţele; şi cîmpul întreg mişuna, ca de furnicĭ, într'atîta hărnicie.

Pe boierul Gavrilă nicĭ capul nu-l durea; hodorogeala crescînd treptat cu numărul zbanţurilor, dumnealuĭ, ca şi bălanul, se deprinsese cu dînsa şi nicĭ n'o auzea măcar.

Dar într'o zi argatul veni şi-'ĭ spuse că bălanul nu vrea să mănînce. Boierul s'a speriat, s'a scoborît repede şi s'a dus în grajd. Calul ridică încet capul, închise ochiĭ şi'şĭ sprijini botul pe umărul stăpînuluĭ săŭ.

— Ce-ĭ măĭ bălane? Ce aĭ tu? Ce aĭ *băiete?*

Bălanul deschise ochiĭ, se uită ca şi cînd ar fi vrut să spuie ceva, apoĭ îĭ închise iarăşĭ.

Boierul trimise repede după un ţigan

care ştia să ia sînge, apoĭ alergă să spuie şi feteĭ dumisale despre boala bălanuluĭ. Cînd se întoarseră amîndoĭ în grajd, îl găsiră culcat jos. Se apropiară de dînsul. Nu maĭ mişca; peste ochiĭ pe jumătate închişĭ, genele se mişcaŭ uşor, suflate de vîntul ce se strecura pe uşă. Boierul se repezi lîngă cal, şi-l apucă un plîns amarnic...

Îngropară calul în grădină, iar nadişanca o închise în şură, cu porunca de a nu se maĭ atinge nimenea de dînsa...

Trecuse vre-o jumătate de an de la moartea bălanuluĭ. Boierul Gavrilaş rămăsese maĭ posomorît, maĭ întunecat decît fusese. Stătea toată ziua închis în casă; pe cîmp nu se maĭ ducea, nu-şĭ căuta de nicĭ un interes; căzuse într'un fel de toropeală din care în zadar se încerca fata luĭ să-l scoată. Dînsa alerga de la un capăt la altul al moşieĭ, punea trebile la cale şi îngrijea de avere, care altmintrelea s'ar fi părăduit.

Într'o zi, spre seară, boierul eşi în cerdac, porunci să-ĭ aducă un jilţ şi se aşeză să steie. De mult nu privise curtea, care par'că i se părea maĭ mare, maĭ schimbată. Şi stînd

așa, amintirea începu să i se redeștepte: îĭ răsări bălanul, cu ochiĭ luĭ ceĭ blînzĭ și negri; nadișanca, hamurile; avu chiar părerea că trebuie să pornească pe moșie. Un suspin îĭ ridică pieptul, apoĭ îl cuprinse un dor mare. Se sculă, se coborî în ogradă și o luă încet spre șură. O găsi deschisă și intră înnăuntru. Șura goală.

— Nadișanca!

Atîta putu să spue boierul și se răzimă de ușorul ușeĭ.

Tocmaĭ atuncĭ i se păru că aude un sunet cunoscut. Se întoarse. Pe poartă intra în trapul unuĭ cal voinic o nadișancă nouă, văpsită cu galbăn. Din nadișancă sări coana Elencu. Cînd dădu cu ochiĭ de tatăl eĭ rămase împietrită.

Boieruluĭ i se sui sîngele la cap și întrebă răstit:

— Unde-ĭ nadișanca?

Coana Elencu îșĭ țintui privirile în pămînt. Conul Gavrilaș înțelesese totul: fata dumisale reparase nadișanca fără să-ĭ ceară voie. Nu maĭ spuse nicĭ-un cuvînt, se sui în casă, și se închise în odaia luĭ.

O săptămînă nu vorbi cu nimenĭ.

Coana Elencu amărîtă pănă în adîncul sufletuluĭ că-l necăjise atît de tare, se hotărî şi Duminecă, înnainte de a se spovădui, călcă fricoasă pragul odăieĭ în care tatăl eĭ stătea pe gînduri, lîngă masă. Cînd îl văzu, se aruncă în genunchĭ şi-l rugă plîngînd:

— Iartă-mă tată. Aveam nevoie şi n'am vrut să cheltuiesc prea mult... Nu ştiam că o să te mîhnesc.

Boierul tresări, îĭ dete mîna să ĭ-o sărute şi-ĭ spuse:

— Tu ştiaĭ doar că o ţineam aşa în amintirea luĭ Bălan!

Iar cînd după această dojană, care însemna iertarea, boierul se plecă să o sărute pe cap, coana Elencu simţi cum două lacrimĭ fierbinţĭ i se strecurară prin păr.

O ZI CA ALTELE...

O ZI CA ALTELE...

Da haide odată omule, că ne-aşteaptă trăsura.

Conul Alecu nu se prea uită cînd sora dumisale, coana Elencu, il aşteaptă cu capela pe cap.

— Staĭ puţin să-mĭ găsesc punga, Elenco.

— Da că doar n'o să facĭ tîrguelĭ.

— Tîrguelĭ netîrguelĭ, asta-ĭ; eŭ fără banĭ nu ies în tîrg.

Acesta era obiceiul conuluĭ Alecu, fără banĭ în buzunar nu făcea un pas.

Însă cînd dumnealuĭ îşĭ găseşte punga şi vrea să iasă din casă, coana Elencu îşĭ aduce aminte că n'a închis dulapul.

— Da und'te ducĭ soro?

— Să-mĭ închid dulapul!

— Da lasă-l că doar n'or prăda Turcii în urmă.

— Or prăda n'or prăda, eŭ nu-mĭ pot lăsa casa vraişte...

Însfîrşit eată-ĭ pe-amîndoĭ în capul scăreĭ: conul Alecu scurt şi cam şubred, cu faţa osoasă şi mică supt căciula mare de astrahan; coana Elencu odată femee! naltă, sdravănă, cu faţa roşă ca o vişină supt capela încărcată de florĭ galbene.

Dumnealuĭ, ca bărbat, îşĭ apucă de braţ sora, s'o sprijine pe scărĭ; dumneaeĭ îşĭ priveşte zîmbind, pe supt gene, fratele. Cînd acesta ca de obiceiŭ face un pas greşit şi lunecă, coana Elencu îl înhaţă de mînă şi-l ridică în sus, ca pe o pană. Deaicĭ trebuie să sosească cearta; nu-ĭ plăcea conuluĭ Alecu ajutorul acesta de care veşnic avea nevoe.

Moş Vasile, viziteul, îĭ aşteaptă pe capră uitîndu-se drept înnainte; vezĭ el ştie toate obiceiurile stăpînilor săĭ. După pasul greşit al conuluĭ Alecu maĭ venea ceva: partea luĭ de ocară.

Aŭ ajuns în josul scăreĭ.

— Ia te uită ce-a rămas din bietul Zarif: pielea şi ciolanele; pentrucă huhurezu ista, zice dumneaeĭ arătînd viziteul, tot pe Sultan

ți'l îndoapă. Nicĭ n'o să se maĭ poată mişca de gras ce-ĭ.

— Aşa! acuma nu maĭ încapĭ de calul meŭ! răspunde fratele, apoĭ trece de ceia parte a trăsureĭ; coana Elencu rămîne de ceastălaltă, şi încep amîndoĭ de-odată: «spiţele-s neşterse»; «bucşa-ĭ încărcată de glod»; «ia te uită poclitul, colbul de două degete pe dînsul!» Moş Vasile tace; par'că de cîte orĭ nu ascultase dînsul pomelnicile aceste! de cîte orĭ trăsese trăsura la scară.

Ba după toate aceste maĭ urma ceva; — conul Alecu se suia pe scara trăsuriĭ, ridica bastonul sus, sus. şi-l lăsa apoĭ să cadă, uşor ca o pană, pe spatele luĭ Moş Vasile: «na, să te înveţĭ minte netrebnicule!» Moş Vasile s'a ferit, dar pe urmă a văzut cît de mult doare lovitura conuluĭ Alecu; o primea şi pe aceasta, cum îĭ asculta şi ocările. De data aceasta conul Alecu îl scutise de o aşa grea pedeapsă.

Boeriĭ s'aŭ suit amîndoĭ în trăsură şi Moş Vasile trase biciŭ cailor.

— Iaca de ce-ĭ slab Zarif, strigă coana Elencu, pentrucă mi-l biciueşte toată ziua. Să nu maĭ daĭ într'însul huhurezule!

Şi cum Moş Vasile în timpul acesta se pregătea a maĭ da odată, conul Alecu iĭ strigă şi dînsul:

— Să nu cumva să biciueştĭ pe Sultan.

Iar caiĭ pornesc la pas, deprinşĭ se vede şi dînşiĭ cu stăpînii.

Conul Alecu de abia se iţieşte în fundul trăsuriĭ, lîngă coana Elencu ce stă dreaptă ca o lumînare...

Trăsura iese pe poartă.

După o căsnicie de treizecĭ şi cincĭ de anĭ conul Ilie Melinte, soţul coaneĭ Elencu, s'a stîns de bătrîneţe, uşor, ca o candelă. Coaneĭ Elencu nu i-a curs nicĭ o lacrămă, s'a îngrijit de îngropare ca de afacerile caseĭ, a băgat seama să nu lipsească nimic din ce se face la o îngropare creştinească, şi a treia zi şi-a dus bărbatul spre locaşul de vecĭ, în pataşcă cu şase caĭ, cu pomenĭ multe şi cu toţĭ preoţiĭ din tîrg. Numaĭ muzică nu a fost la înmormîntarea conuluĭ Ilie, căcĭ dînsul urà lucrul acesta încă din viaţă: «să nu cumva să-mĭ puĭ darabana să-mĭ sune la cap. Să mă ducĭ creştineşte, cu linişte şi cuviinţă». Maĭ toţĭ cari aŭ privit

pe coana Elencu, cînd aŭ scoborît sicriul soţuluĭ eĭ în groapă, aŭ rămas miraţĭ de faţa liniştită ce avea! «Tare femee! şopteaŭ eĭ, după treizecĭ şi cincĭ de anĭ de viaţă împreună, să nu verse o lacrimă.» Puţinĭ vor fi băgat de seamă în clipa ceia de veşnică despărţire, ceaţa ce-ĭ împaingenise ochiĭ, tremurarea repede a buzelor albe o clipă, ca şi obrazul, cînd se apropiară de mîna rece a conuluĭ Ilie.

Cînd s'a întors acasă de la cimitir, coana Elencu simţi un adevărat pustiŭ împrejurul eĭ; se închise în odaie şi nu se ştie dacă în cele două zile, în care nu făcuse un pas peste pragul uşeĭ, plînsese orĭ nu. A treia zi când începu a se îngriji de gospodărie, cum făcea de atîţia anĭ de zile, de abia îĭ întrezăreaĭ pe chip urmele nopţilor nedormite. După o săptămînă par'că nicĭ o grijă nu-ĭ trecuse peste suflet; numaĭ că acuma rar de maĭ scotea cîte vre-o vorbă.

Intr'o linişte de mănăstire stătuse adîncită, un an întreg, casa coaneĭ Elencu. Cînd, într'o dimineaţă, poarta se dădu înlăturĭ şi o trăsură intră în ogradă; într'însa era conul Alecu

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ

fratele. Coana Elencu îĭ sări înainte, îl coborî din trăsură ca pe un copil şi-l sărută de nenumărate orĭ, căcĭ nu-l maĭ văzuse de la moartea conuluĭ Ilie. Conul Alecu nu maĭ plecă; ascultase sfaturile surorii, îşĭ dete în arendă moşia şi rămase împreună.

Dintre ceĭ cincĭ fraţĭ, treĭ fete şi doĭ băieţĭ, copiiĭ postelniculuĭ Iancu Mandrea, dumnealor doĭ maĭ trăiaŭ. De micĭ ţinuse unul la altul, stătuseră amîndoĭ pe la şcolĭ în Iaşĭ şi se întîlneaŭ în fiecare sărbătoare, cînd se sărutaŭ cu dragoste şi se certaŭ cu foc. Acesta era obiceiul dumnealor, de micĭ copiĭ; stricaŭ prietenia de la un lucru de nimica, stăteaŭ botoşĭ un ceas-două, şi pe urmă se arunca unul în braţele celuĭlalt, fără să-ĭ îndemne nimenĭ. Aşa trăiaŭ şi acuma după atîţia anĭ de zile! Coana Elencu îşĭ îngrija fratele ca ochiĭ din cap; veghea nopţĭ întregĭ cînd îl ştia răcit cît de puţin; iar conuluĭ Alecu i se umplea de soare ziua cea maĭ noroasă, cînd sora intra în odaie să-ĭ zică «bună dimineaţa». Apoĭ din te miri ce, se bodogăneaŭ unul pe altul, se sfădeaŭ de-a binele şi peste puţin se îm-

păcaŭ. Se sfădeaŭ numaĭ din buze şi se împăcaŭ din fundul inimiĭ.

Toamna, cum e acuma, sînt maĭ supărăcioşĭ: staŭ maĭ mult în casă. Se primblă vre-un ceas cu trăsura, apoĭ iar: coana Elencu la gospodărie, conul Alecu la gazetă. Dar şi unul şi altul puteaŭ să-şĭ lese gospodăria saŭ cititul măcar pentru cîteva cuvinte de sfadă. Însă decum începea primăvara îĭ vedeaĭ pe unul la un colţ al grădineĭ, pe cellalt la alt colţ, curăţind ramurile de omizĭ. Iar cînd dădea floarea, de acoperea grădina numa 'n alb ca o altă earnă, nu-ĭ maĭ prindeaĭ prin casă. Prilejurile de sfadă eraŭ maĭ rare. Se întîlneaŭ numaĭ la masă voioşĭ şi mulţumiţĭ; iar peste zi se zăreaŭ numaĭ de departe, printre crengile grele de floare, şi-şĭ vesteaŭ cu glas tare sporul munceĭ.

Odată pe săptămînă, Şîmbăta, dădeaŭ de pomană; ograda se umplea de toţĭ săraciĭ din tîrg, şi moş Vasile, — huhurezul, cum îĭ zicea coana Elencu, căcĭ toată noaptea, vara-earna, horhăia prin ogradă — împărţia cîte cincĭ parale şi o strachină cu mîncare; iar cînd venea ziua în care conul Ilie

adormise pentru veci, coana Elencu singură împărţia baniĭ şi mîncarea, după ce slujia părintele Nastase de la biserica suburbieĭ dumnealor. Pentru gospodărie era aşa: o săptămînă ţinea cheltuiala caseĭ sora, şi o săptămînă fratele. Aşa hotărîseră. Caiĭ iĭ cumpărase împreună: pe Zarif coana Elencu, pe sultan conul Alecu; trăsura tovărăşie, jumătate şi jumătate. Fiecare ţinea la calul dumisale, şi la urmă din obiceiul de a vedea trăsura cum e curăţită, coana Elencu pe o parte — cea dinspre scară — conul Alecu cea dinspre ogradă, par'că şi dînsa era pentru dumnealor împărţită tot în două.

Pe moş Vasile, cum era blajin de felul luĭ, fiecare şi-l credea al luĭ.

Nopţile de toamnă sînt lungĭ şi obositoare. Fratele şi sora stăteaŭ tîrziŭ, seara: dumneaeĭ împletind, dumnealuĭ cetind gazeta saŭ vre-o carte. De multe orĭ se aşezaŭ pe povestit şi numaĭ cînd flacăra lămpiĭ începea să se micşoreze se duceaŭ să se culce.

Astăzi s'aŭ primblat cu trăsura maĭ mult decît de obiceiŭ şi s'aŭ întors cu puţin timp

maĭ nainte de masă. Aŭ mîncat, şi acuma iată-ĭ: coana Elencu deoparte a birouluĭ, împletind; conul Alecu de ceialaltă cetind o carte, în lumina slăbită de hîrtia verde pusă pe sticla lampeĭ, de partea dumisale.

Focul pîlpîie în sobă, aruncînd umbre rumene pe păretele din dosul conuluĭ Alecu, unde lumina lămpeĭ pătrunde slab. Coana Elencu se scoală de aşază focul căcĭ afară s'a stîrnit vînt. În dosul ferestrelor, în grădină, cîrîitul cioarelor nu maĭ găseşte astîmpăr; cum se înserează vin cu sutele de înegresc copaciĭ pe crengile cărora staŭ toată noaptea. Conul Alecu nu le poate suferi; cîrîitul acestor paserĭ par'că îl cobesc. Astăseară maĭ cu seamă îl năcăjeşte cumplit, nu înţălege nimic din ce citeşte, nu-şĭ găseşte locul, se întoarce pe scaun, până ce svîrle cartea din mînă:

— Nu-ĭ chip să citeştĭ cu dihăniele cele.

Coana Elencu maĭ stă puţin, apoĭ se duce în odaia eĭ de culcare şi se întoarce aducînd o puşcă de vînat.

— Ce, nu cumva te-ĭ duce acuma să tragĭ în ele?

— Decît te-oĭ auzi scîncindu-te mereŭ!

— Lasă-le, Elenco, în plata Domnuluĭ, se roagă conul Alecu ce tresare pănă în fundul inimeĭ la o descărcătură de pușcă.

Îĭ părea răŭ acuma că nu tăcuse.... o să-l apuce iar durerile de cap, vaĭ de păcatele dumisale!...

Coana Elencu iese din odaie pe cînd conul Alecu se vîră în colțul divanuluĭ și așteaptă detunătura, țiindu-șĭ sufletul. Deodată se aude o detunătură care sgîlțîie geamurile, și un vaer grozav isbucnește din glasurile sutelor de cioare care-șĭ iaŭ, înfricoșate, zborul. Conul Alecu nicĭ nu tresărise bine cînd o a doua descărcătură maĭ puternică par'că, îĭ smuncește inima din loc; se face galbăn cum îĭ ceara și-șĭ duce mîna la inimă. Vaerul cioarelor maĭ isbucnește încă odată desnădăjduit, apoĭ se pierde din ce-în-ce; se duc să-șĭ caute alt loc maĭ îngăduitor.

Cînd coana Elencu intră în casă nu-șĭ poate ține rîsul zărind pe conul Alecu în fundul divanuluĭ, spăriet și răsuflînd din greŭ.

— Minte aĭ Elencule, bătu-le-ar focul de cioare!

— Halal! Par'că nu mi-aĭ fi frate! Vino

de citeşte, căcĭ te-am scăpat de cîrîitul cioarelor.

Coana Elencu duse puşca la loc, apoĭ veni de se aşeză iarăşĭ la împletit.

Conul Alecu maĭ stă ce stă în fundul divanuluĭ, apoĭ vine şi dînsul. Innainte de a începe să citească, se uită peste carte, la coana Elencu, dînd din cap;

— Doamne! Doamne!

Pe buzele coaneĭ Elencu flutură un zîmbet.

Apoĭ odaia intră în tăcere; cînd şi cînd focul împrăştie mănunchiurĭ de scînteĭ care sclipesc luminînd adîncul sobeĭ.

AMINTIRE

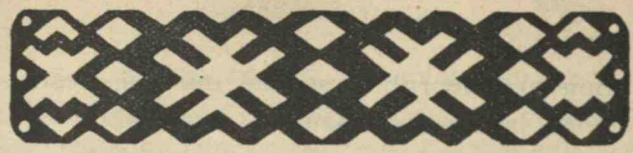

AMINTIRE

Profiriţa, fata boieruluĭ Focşa intrâ, veselă, în odaie, se plecă la urechea tatăluĭ săŭ şi-ĭ sopti:

— Masa-ĭ gata, putem merge.

Atuncĭ boierul sări sprinten de pe scaun şi dădu, foarte curtenitor, braţul coaneĭ Savastiţa, sora sa şi soţia boieruluĭ Alecu Macarie; acesta, ca să nu rămîie maĭ prejos, dădu, maĭ stîngacĭ, braţul duduieĭ Profiriţa şi eşiră din casă, — boierul Focşa cu cucoana Savastiţa nainte.

— Măĭ Gheorghieş, ştiĭ tu ce-am aflat dela fata ta?

— Eĭ, ce-aĭ aflat?

— Ce-am aflat eŭ! Tu crezĭ, pesemne, c'aşa se daŭ pe faţă pricinele?

Fata se 'nroşi; ceilalţĭ rîseră cu poftă.

Boierul Gheorghieş se uită înnapoĭ, peste umăr, la cumnatul săŭ şi-ĭ răspunde:

— Nicĭ că-ĭ chip să te cumineşti tu!

Tot vorbind ajung la portiţa grădineĭ. Boierul Macarie se grăbeşte să treacă nainte.

— Tinereţa trece totdeauna în frunte.

— Moşnegărie!, îĭ strigă coana Savasta.

«Duduia» Profiriţa iar se înroşeşte ca o cireaşă.

În aleia răcoroasă boierul Alecu se linişteşte, frumuseţea grădiniĭ îl farmecă. Firea luĭ cam poetică, e repede atinsă de farmecul verdeluĭ proaspăt şi-al florilor ce spînzură în buchete de pe crengile mălinilor bătrînĭ, răsădiţĭ tocmaĭ de răposata soţie a boieruluĭ Focşa.

— Aicĭ la tine-ĭ ca 'n raĭ, zăŭ aşa, măĭ Gheorghieş, ca 'n raĭ. Unde-ĭ grădina mea aşa!

— Dă, Alecule, şi grădina-ĭ după om, răspunde rîzînd cumnatul.

Boierul Alecu nu-ĭ aude răspunsul, privirile-ĭ sînt răpite, nicĭ nu ştie pe unde merge, o ia drept nainte printre copacĭ.

— Pe aicĭ moşule. Unde te ducĭ? Uite aleia.

— M'am zăpăcit fato, zăŭ m'am zăpăcit.

.... Zăpăcelile boieruluĭ Alecu Macarie eraŭ vestite. Din te mirĭ ce pricină minţile nu-ĭ maĭ eraŭ acasă. Coana Savasta îl trăgea de mînă, îĭ ţipa la ureche, de-l trezia ca dintr'un vis:

— Trezeşte-te bre, omule, că rîde lumea!

— Da ce aĭ tu cu lumea, femeie? Ce am eŭ cu lumea? Ce are lumea cu noĭ?

La urma urmeĭ îl lăsa în apele luĭ.

Cîţĭ galbenĭ nu dăduse boierul Alecu drept leĭ; cîte hîrtiĭ de samă nu pierduse! De multe orĭ pornea într'o parte şi se trezia în alta.

— Eĭ, aĭ fost la *ţaţa* Frosa? îl întreba coana Savastiţa cînd se întorcea.

— Frosa, Frosa? Care Frosa?

— Ia priveşte-l *lumeo*, mă întreabă care Frosă? Ţaţa Frosa Prăjescu, nu te-am rugat...

— Că bine zicĭ femeie: mă duc îndată, mă duc, nicĭ vorbă că mă duc!

Şi cîte de aceste....

Acuma pesemne că sora istorisea fratelui altă păţanie a boieruluĭ, că rîdeaŭ amîndoĭ de se prăpădeaŭ.

După ce eşiră din aleia mălinilor, apu-

cară la dreapta şi supt nişte sălcii, cu crengile despletite până la pămînt, găsiră masa întinsă, acoperită cu buchete de florĭ şi farfuriĭ cu mîncărurĭ.

Boierul Alecu se aşeză în capul meseĭ; deoparte Profiriţa, de ceealaltă parte coana Savasta; boierul Focşa în faţa cumnatuluĭ săŭ.

Boierul Alecu uitase că trebuia să mănînce.

La cîţĭva paşĭ strălucea iazul, apa liniştită se întindea ca o mătasă; spre faţa eĭ salciile îşĭ scoboraŭ frunzişul fraged, aruncînd pete de umbră, în răcoarea cărora lebedele stăteaŭ nemişcate, ca nişte bulgărĭ de argint. Din ascunsul grădineĭ răsuna prelung, ca o frîntură de doină voinicească, fluerul grangurilor îmbrăcaţĭ în pene de aur. Pe mal înnaltele şi chipeşele nalbe strîngeaŭ lumina în potirile florilor marĭ, pentru ca să o reverse apoĭ înflăcărată ca sîngele, saŭ lucie ca ghiaţa.

— Da mănîncă, lasă poezia, cumnate.

Boierul Alecu dădu cu jale din cap:

— Ce ştiţĭ voĭ! Cîţĭ oamenĭ vor fi privit frumuseţea aceasta cu aceiaşĭ ochĭ cu cari o priveşte şi Brînduş al mieŭ.

Lucru ciudat, cînele stătea şi el cu ochiĭ ţintiţĭ spre iaz, ceia-ce făcu pe boierul Gheorghieş să răspundă rîzînd:

— Dar cine-ţĭ poate spune, măĭ Alecule, că Brînduş al tăŭ n'o fi judecînd aşa: cîţĭ cînĭ n'or fi privind frumuseţea aceasta cu aceiaşĭ ochiĭ cu cari o priveşte şi acest om, care-ĭ stăpînî-meŭ.

Brînduş auzindu-şĭ numele de două orĭ, întoarse capul; ochiĭ luĭ cuminţĭ şi blînzĭ păreaŭ că întreabă ceva. Boierul Alecu îĭ puse mîna peste ochĭ.

— Foaie verde lobodă, gura cumnaţilor slobodă, măĭ şi măĭ Brînduş.

După care cînele întoarse capul şi rămase iar cufundat în gîndurĭ ne'nţelese.

Boierul Alecu începu să mănînce.

Deodată de după perdeaoa crengilor de salcie începu să răsune un scîncet de cobză, apoĭ scîncetul se prefăcu într'o picurare limpede şi ascuţită, şi picurarea în cîntec. Perdeaua de crengĭ se destrămă şi capul buhos şi negru al moşuluĭ Iordache lăutarul, eşi la lumină:

— Sărutăm mîna Măriilor Voastre.

— Eĭ brava Gheorghieș! bun gînd aĭ avut. La asta nu mă așteptam.

Apoĭ se întoarse spre lăutar.

— Zi-ĭ Iordache *«pe supt deal, pe supt cetate»*.

Perdeaoa de frunze se țesu la loc și glasul duios al lăutaruluĭ se ridică în tăcerea grădiniĭ ale căreia ascunsurĭ păreaŭ că tresaltă și răspund.

Cînd Iordache sfîrși, boierul Gheorghieș îĭ strigă:

— Acum să maĭ staĭ puțin să mănînce și Alecu.

Cîntecele urmară apoĭ unul după altul. Felurile de mîncare se strecurară pe rînd la masă. Vinul de Cotnar și de Socola deschidea inimile și pofta de vorbă. Boierul Alecu istorisi cîte și cîte, așa cum îĭ venia în minte ca de obiceiŭ, un crîmpeĭ de icĭ altul de colo, încîlcite, dar totdeauna cu haz.

La sfîrșitul meseĭ, boierul Alecu, gîndind aiurea, turnase piper roș, în loc de zahar, peste plăcintă. Rîsul tuturor izbucni puternic iar conul Gheorghieș puse lăutariĭ să cînte «vivat».

Se aduse cafeaua. Boierul Alecu chemă

pe Iordache, îĭ dete un galbăn, și-ĭ porunci că cînte: «*Rabdă inimă și taci, tu le faci, tu să le tragĭ*».

Și cum ascultaŭ, răsări deodată glasul boieruluĭ Alecu așa fără nicĭ un rost saŭ legătură, cum se întîmplă de multe orĭ oamenilor de felul dumnealuĭ.

— Știĭ, Savastă, unde am maĭ văzut noĭ un iaz așa de frumos? La Popricanĭ, la conul Iordache Ioan. Ș'acolo 'n pădure răsuna tot atît de puternic, glasul. Ți-aducĭ aminte cum era să ne înnecăm în iaz? Noroc de frate-tăŭ. Zăŭ, era să ne înnecăm de-abinele, Gheorghieș, fără glumă.

Coana Sevasta îl ocărî:

— Da tacĭ omule să putem asculta cîntecul. Sarĭ așa de la apus la răsărit, fără nicĭ o pricină.

Conul Gheorghieș plecă îndată capul pe mînă, nu răspunse nimic, și rămase așa ca și cum ar fi ascultat cîntecul. Cuvintele boieruluĭ Alecu îĭ stîrniră amintirĭ ce de mult nu-ĭ cutreierase mintea. Povestirea cu înecul îĭ adusese aminte de-o sară răcoroasă, fără lună, întunecată ca și moartea ce-ĭ intra în casă; îĭ adusese în urechĭ țipetele desnădăj-

duite ale soţieĭ sale pentru sora Profiriţiĭ, ceealaltă fată, ce se înnecase în iaz atuncĭ sara; în iazul acesta lîngă care petreceaŭ acuma.

Şi conul Gheorghieş simţia cum i se aprindeaŭ ochiĭ şi cum izvoraŭ dintr'înşiĭ lacrimile fierbinţĭ ce-ĭ ardeaŭ obrajiĭ.

— Frumos cîntec Gheorghieş, nu-ĭ aşa? îl întrebă boierul Alecu.

Conul Gheorghieş tresări, scoase batista şi se şterse repede la ochĭ, ridică în sus capul şi răspunse:

— Tare frumos, Alecule.

Apoĭ se uită duios la fată, o aduse binişor lîngă dumnealuĭ şi-o sărută pe frunte.

CĂLAUZA

CĂLĂUZA

Bătrînul boier Iorgu Kostache şi soţia dumnealuĭ împlineaŭ cincĭzecĭ de anĭ dela căsătorie, şi sărbătoreaŭ nunta de aur. Sărbătoare rară, care 'n zilele din urmă s'a rărit «ca şi păsările sfinte din *Eghipet*», cum spunea bătrînul. Se hotărîse dar să o serbeze cu mare petrecere, pentru care scop poftise pe toate rudele şi pe toţĭ prietenĭ. Nu maĭ încape vorbă că la cel dintăĭ la care se gîndise era boierul Toader Voinea, vărul luĭ, cu care copilărise şi trăise ca fraţiĭ. Aşa, pentrucă moşia luĭ Voinea era cale de aproape o zi depărtare cu trăsura, îĭ trimise, cu două zile maĭ nainte, printr'un vătaj călare, un răvaş în care îşĭ arăta marea dorinţă de a-l avea lîngă dumnealuĭ, la o sărbătoare ca aceia.

Boierul Voinea primi cu mare bucurie poftirea, și dădu poruncă, de cu seară, pentru plecarea de dimineață, socotind să fie la vărul săŭ cu o zi maĭ nainte.

Dar cînd să plece, ba cu treburile ba te mirĭ cu ce alta se luase, întîrziè și, cu toată pornirea ceruluĭ spre ploaie, porni cam tîrzior, după amiază. Luase brișca la care mîna singur. Coana Ruxanda îl sfătuise să iee droșca și viziteul.

— N'o să ploaie, femeie, înțelege-mă, răspunse dînsul.

În schimb luă pe Costică, băietul dumnealor.

Merse cale de vre-o treĭ ceasurĭ, cînd cele dintăĭ picăturĭ de ploaie începură a plescăi pe aripele brișteĭ. De ce mergeaŭ ploaia se îndesea, și la urma urmeĭ se prefăcu într'o răpăială puternică ce biciuia caiĭ pe cari boierul de-abia îĭ maĭ putea struni.

Se opriră la un rateș, așteptînd să treacă ploaia. Cu așteptarea aceasta altă zăbavă; se înserase de-abinelea. Coana Ruxanda vroia să se întoarcă acasă, căcĭ era maĭ aproape; dar boierul cînd spunea un cuvînt,

era cuvînt; trebuiaŭ să meargă maĭ departe. Cum se maĭ domoli ploaia îşĭ învăli soţia în mantaua dumnealuĭ de muşama, luă de la rateş un suman de-l puse în spatele băietuluĭ, şi la drum.

Se înoptase; ploaia prefăcuse şuşaua într'un pîrăŭ în care caiĭ mergeaŭ cu frică, lunecînd. De pe cerul, negru ca păcura, nu se strecura nicĭ o lumină. Boierul se scula maĭ la fiecare clipă să vadă drumul, în lungul căruia nu se arăta nicĭ o făptură omenească. Ştiea că trebuia să cotească la dreapta, la întăia cotitură. Aşa, cînd de abia zări, în dreapta, dunga unuĭ drum, se scoborî din brişcă să se încredinţeze, se sui apoĭ de trase frîul roibuluĭ şi brişca porni din noŭ pe drumul ce credea boierul că duce la Cerburenĭ.

Coana Ruxanda tremura; Costică adormise. De la o vreme boierul începuse a se îngrija şi dînsul; mergea de mult şi nicĭ un sat nu întîlnise, cu toate că trebuia să treacă prin Stoileştiĭ luĭ Mandrea. «Să fi rătăcit drumul, se gîndea, asta'mĭ maĭ trebuie»! În acelaşĭ timp mintea coaneĭ Ruxanda depăna alte felurĭ de gîndurĭ. În

mintea eĭ de femeie răsărise grozăviile haiduculuĭ Iordache Lupu, ce împrăştiase groaza prin părţile acestea, cu prădăciunile luĭ. La gîndul acesta se înghesuia lîngă boier, şi-l ruga cu glasul înecat de spaimă :

— Întoarce-te Toadere, haide acasă. Nu vezĭ că aĭ rătăcit drumul ? O să se îmbolnăvească băietul. Boierul se împietrea şi maĭ tare în hotărîrea dumisale.

De la o vreme începu să sufle un vînt rece care le tăia faţa; picăturĭ marĭ de ploaie începuseră din noŭ a cădea cînd şi cînd; coana Ruxanda începu să simtă o umezeală mare, care o îneca ; băietul tuşi de cîteva orĭ ; un foşnet năduşit îĭ umplu sufletul de spaimă.

Boierul se încredinţase şi dînsul că rătăcise drumul, înţelese că umezeala aceasta se ridica din nişte bălţĭ pe lîngă care treceaŭ ; foşnetul venea din păpurişurile ce le acoperea. Apoĭ ştia că până la Cerburenĭ nu era nicĭ o apă. Fără de îndoială cotise greşit, luase un alt drum. De şi i se părea ca o scădere în ochiĭ coaneĭ Ruxanda hotărîrea luĭ de a se întoarce, era tocmaĭ

pregătit să facă aceasta, cînd departe, hăt în colo, par'că zări o lumină. Descoperirea aceasta îl îmbucură, dădu bicĭ cailor şi în curînd ajunse în dreptul unuĭ bordeĭ. Lumina se stinse îndată ce se opri brişca. Boierul pocni din bicĭ şi începu să strige:

— Heĭ, bade; omule!

Deocamdată nicĭ un răspuns. Boierul maĭ strigă de cîteva orĭ; lumina răsări din noŭ şi uşa scîrţii în ţîţînĭ. Un glas răguşit întrebă răstit:

— Care-ĭ acolo?

— Oamenĭ bunĭ, cari-aŭ rătăcit drumul.

Glasul iar mormăi, răstit ca dintr'un 'ntăĭ:

— Sănătate. Ce să-ţĭ fac eŭ?

Boierul se 'nfuriè.

— Să ne spuĭ pe unde-ĭ drumul pe care voim să mergem, sălbatecule. Incotro îs Cerburenii luĭ Iorgu Costache?

Un rîs înfundat, apoĭ glasul:

— Da pe aicĭ îĭ căutaţĭ? Bună treabă! O să-ĭ ajungeţĭ poimînĭ, la soare-răsare. Dar ce aveţĭ cu el?

Boierul pierduse răbdarea, dar se stăpîni:

— Mi-ĭ văr, şi am o afacere cu dînsul.

La aceste cuvinte omul din ușă ridică fănarul și întrebă :

— Dumneata nu ești conul Toader Voinea ?

— Eŭ sînt.

— Apoĭ dacă-ĭ așa să mă ierți cucoane, și să-ți ajute Dumnezeŭ că mĭ-aĭ spus maĭ repede. De drumurĭ rătăcite numaĭ grecilor li-ĭ frică... De și-ĭ vremea așa, o să te duc eŭ la conul Iorgu. Așteaptă puțin.

Peste cîteva clipe lumina se stinse din noŭ. Necunoscutul eși afară, luă capătul oiștiĭ și întoarse brișca în loc, apoĭ o luă pe jos înnaintea cailor.

— Ține la pas cucoane. Mare noroc aĭ avut, dacă pe drumul *ista* nu te-aĭ răsturnat macar de două orĭ. În vre-o treĭ ceasurĭ te pun la Cerburenĭ. Am s'o iaŭ de-adreptul prin pădurea Săcuienilor ; scurtăm maĭ mult de jumătate calea...

Necunoscutul tăcu. Foșnetul papureĭ se pierdu cu încetul. Picăturile de ploaie, cînd încetaŭ, cînd se repeziaŭ împrăștiete de bătaia vîntuluĭ. Boieruluĭ nu-ĭ trecuse încă mirarea, dar și ciuda. Să-l iee pe dînsul drept un grec ! Coana Ruxanda se maĭ

liniştise, iar Costică vorbea repede şi neînţeles, prin somn.

Casa boieruluĭ Iorgu Kostache era luminată în toate odăile. Uniĭ dintre poftiţĭ sosise de cu ziua. Printre eĭ se afla venit, aşa la întîmplare s'ar fi zis, şi ispravnicul Ţinutuluĭ, un grec ajuns şi foarte puţin iubit de către boierĭ, care nu vroise să scape o masă prea îmbelşugată, la care însă nu fusese poftit. În astă seară era foarte vesel; povestea la toţĭ isprăvile poterilor purtate de dînsul pe urmele luĭ Iordache Lupu. Boieriĭ ca să-l năcăjască ţineaŭ pe faţă cu haiducul, iar uniĭ iĭ spuneaŭ, ca şi cînd n'ar fi cunoscut spiţa ispravniculuĭ:

— Păĭ la urma urmeĭ, el nu pradă de cît pe grecĭ, cari, slavă Domnuluĭ, ştiŭ să cîştige ceia ce pierd. Boierul Iorgu Kostache, iĭ tăiè gustul de vorbă în scurt:

— Ce tot vorbeştĭ dumneata? L'aţĭ avut de zece orĭ în mînă şi vi s'a strecurat printre degete.

Grecul se'nroşi; boierul urmă, aprig:

— Eŭ ţi-o spun făţiş: dacă l'aşĭ avea

în mînă nu vi l'aşĭ da pe Iordache. Dînsul e ca şi o lege care nu loveşte de cît pe ceĭ răĭ. Pentru vremurile aceste un astfel de om e trebuitor chiar.

Din roş ce era, grecul învineţi; un altul s'ar fi dus, dar greculuĭ îĭ apăru dinaintea ochilor masa cu toate mîncările şi vinurile vechĭ, şi obrazul luĭ puhav se strînse într'un zîmbet silit. Boieriĭ îl priviră ironicĭ, pe supt gene; uniĭ se prefăcură că tuşesc, alţiĭ începură a vorbi despre alte lucrurĭ, iar boieruluĭ Iorgu îĭ rîdea sufletul...

Erăŭ tocmaĭ gata să se culce, cînd pătrunse înăuntru huruitul uneĭ trăsurĭ. Boierul Iorgu şi ceilalţĭ eşiră, cu lumină, în scară.

— Sărut mîna boierule. V'am adus pe conul Toderică; iaca îl las sănătos în mînele dumitale. Rătăcise drumul.

Boierul Iorgu se uită bine la cel ce vorbea şi tresări, apoĭ căută repede cu ochiĭ pe ispravnic. Un zîmbet uşor flutură pe buzele boieruluĭ. Grecul stătea nepăsător.

Glasul călăuzeĭ urmă:

— Bine-ar fi boierule dacă mi-aĭ îm-

prumuta un cal să mă întorc. Mîne dimineață ți-l aduce un *băiet* de-al meŭ.

De supt căciula mare, ciobănească, ochiĭ necunoscutuluĭ străluceaŭ ca două scînteĭ.

— Du-te la grajd să-ți deie, îĭ răspunse boierul.

În vremea aceasta conul Toader, cu coana Ruxanda și băietul se scoborîse din brișcă; boierul Iorgu îĭ strînse în brațe, pe rînd, și se duseră într'o odaie, pregătită anume.

Înviorațĭ de această sosire neașteptată, musafiriĭ intrară din noŭ în salon, deși trecuse miezul nopțiĭ.

Coana Ruxanda era prăpădită de oboseală și frică. Soția boieruluĭ Iorgu îĭ ajută să se schimbe, apoĭ după ce se îmbrăcă și conul Toader cu alte haine, și culcară pe Costică, îĭ duseră în sufragerie să mănînce. Soția boieruluĭ Iorgu trecu în mijlocul musafirilor.

Cînd se așezară la masă, coana Ruxanda oftă ușurată:

— Uf! credeam că n'o să maĭ ajung! Noroc de omul cela.

Apoĭ se întoarse spre conul Toader:

— Toadere, i-aĭ dat un bacșiș?

Conul Toader se bătu cu mîna peste frunte. Uitase.

Dar boierul Iorgu prinse a surîde:

— Voĭ știțĭ cine v'a adus aicĭ?

— Cine? întrebă coana Ruxanda.

— Iordache Lupu!

Conul Toader, cît era de îndrăzneț, se îngălbeni. Coana Ruxanda se ridică în picioare, scoase un țipăt și căzu leșinată pe scaun.

La auzul țipătuluĭ musafiriĭ se repeziră în sufragerie, toțĭ se grăbiră s'o stropească pe față cu apă; de-abia o deșteptară.

Conul Toader, îșĭ veni în fire, începu a spune musafirilor:

— Oboseala, ce credețĭ dumneavoastră, atîta drum, pe ploaie!

Buzele coaneĭ Ruxanda se mișcară, par'că ar fi vroit să spuie ceva, dar ochiĭ conuluĭ Toader, care zărise de la început chipul nesuferit al ispravniculuĭ, se pironiră într'aceĭ aĭ soțieĭ luĭ.

Ispravnicul găsi iarășĭ locul să amintească despre visul luĭ cel răŭ:

— Şi ce noroc! Putea să vă iasă înnainte Iordache Lupu.

La aceste vorbe coana Ruxanda îşĭ pierdu iarăşĭ cunoştinţa, boieriĭ alergară din noŭ la apă, gîndindu-se în acelaş timp că de data aceasta grecul poate să aibă dreptate. Numaĭ boierul Iorgu Kostache se apropiè de ispravnic şi-ĭ spuse zîmbind:

— Ce-ĭ dreptul, mare noroc; dar dumitale, care arzĭ de nerăbdare să-l prinzĭ pe Iordache, nu ţi-l doresc.

DE SĂRBĂTORĬ

DE SĂRBĂTORĬ

Sărbătorile Paştelor. Costică Pană, nepot de soră al coaneĭ Frosa Mărăscu, a venit tocmaĭ din Iaşi să petreacă sărbătorile la dumneaeĭ.

Casa coaneĭ Frosa e în plină veselie. De dimineaţă până se'noptează, slugile foiesc în sus şi'n jos. Caiĭ, maĭ toată ziua înhămaţĭ la droşte, pornesc cînd după o rubedenie cînd după o alta.

Toţĭ cunoscuţiĭ ştiŭ că a sosit *nepoţelul*; de după prînz până seară, chisălile cu dulceţĭ trec de la musafir la musafir. Pentru *Tică* — aşa-ĭ zice coana Frosa luĭ Costică — s'a pregătit o dulceaţă deosebită: culbecĭ de portocale. Maĭ de cîte orĭ iaŭ mosafiriĭ dulceţĭ, îşĭ vîră şi dînsul linguriţa în dulceaţa galbenă şi limpede ca chihlimbarul.

— O să te 'mbolnăveştĭ, diavole!

Nepoţelul se face că n'aude, iar Conul Alecu, mucalit cum e, se dă pe lîngă dînsul şi-ĭ şopteşte:

— Cată-ţĭ de treabă măĭ Costache, dă-ĭ nainte.

Tică se răţoeşte pe scaun. De cîte orĭ aude că i se poate spune şi Costache, se crede maĭ bărbat, deşi de-abia maĭ acum doĭ anĭ a mîntuit *Trisfetitele*.

La prînz mănîncă singurĭ; seara sînt poftite la masă rubedeniile, apoĭ prieteniĭ şi oameniĭ cu vază din tîrg. Dă! conuluĭ Alecu şi coaneĭ Frosa li merge vestea de primitorĭ ce sînt. Nu eraŭ să-şĭ arate sufletul sincer şi iubitor tocmaĭ atuncĭ cînd aveaŭ copilul coaneĭ Luxiţeĭ în gazdă; pe copilul dumnealor maĭ la urma urmeĭ? Se putea altminterĭ!

Ce n'ar fi dat coana Frosa să aibă şi dumneaeĭ un copil; măcar unul, un băiat, cum e Costică. Cîte lacrimĭ nu vărsase; cîte descîntice, dar maĭ cu seamă cîte rugăciunĭ la toate bisericile din tîrg, ba şi pe la *Ieşĭ*, la biserica Banuluĭ, la icoana Maiceĭ Domnuluĭ cu treĭ mîinĭ. Ţĭ-aĭ găsit!

îĭ era dat coaneĭ Frosa să n'aibă copiĭ şi pace! Dacă a văzut şi dumneaeĭ că aşa vrea Cel A-Tot-Puternic, se linişti. Îĭ fusese greŭ până se încredinţase de asta.

— Ce-ţĭ trebuie copiĭ, fiinţo; da Costache a soră-ta nu-ţĭ ajunge?

Conul Alecu ştia unde să lovească. Cum auzia coana Frosa de Tică al dumisale, prindea să zîmbească, faţa i se însenina şi hait! dădea poruncă a doua zi să se gătească un cuptor de cozonacĭ.

Şi numaĭ ce se trezia coana Luxiţa la Iaşĭ cu cîte o ladă tixită la fund cu felde-fel de bunătăţĭ: uscăturĭ, brînzeturĭ şi cîte toate; iar pe de-asupra, ca lucru maĭ fraged, toate neamurile de cozonacĭ: uniĭ cu mac; alţiĭ cu portocală; paşte cu brînză, cu orez, cu smîntînă. Iar printre cozonacĭ, cîte o scrisorică, strecurată de conul Alecu fără ştiinţa coaneĭ Frosa; scrisorica glăsuia aşa:

Luxiţo,

Pregăteşte-ţĭ băietul să intre în Seminariul Socoleĭ, că Frosa şi-a pus în gînd să-ĭ facă pîntece de popă. ALECU.

Să nu cumva să nu mi-l trimeţĭ de sărbătorĭ, că mă fac foc pe voĭ.

Şi coana Luxiţa îl trimitea la Crăciun, la Paştĭ şi o lună în vacanţa cea mare.

Luna de vară o petreceaŭ la ţară, la moşia conuluĭ Alecu. Un raiŭ! Sus, aproape de munţĭ, unde umbra se aşterne atît de răcoroasă, că în toiul vereĭ, cînd curg năduşelile pe oamenĭ ca ploaia, acolo vremea se ţinea ca în mijlocul primăvereĭ. Şi ce gospodărie! Unde-aĭ maĭ găsi astăzĭ măcar o cămară ca acele ale coaneĭ Frosa!

În ziua în care ajungeaŭ la moşie, conul Alecu ştergea cheile coaneĭ Froseĭ, îşĭ lua nepoţelul de mînă şi porniaŭ să puie trebile la cale, prin cele cămărĭ:

— Dulceaţă de fragĭ mănîncĭ tu, măĭ Costache?

Nepoţelul dădea amarnic din cap.

— Dar de gutăĭ, măĭ băiete?

Nepoţelul iar dădea din cap.

— Dar de *culbelcĭ*, măĭ popo?

Tică iar înghiţia.

Şi din fiecare cîte o leacă pănă ce se auzia ca un fel de furtună, uşile se desprindeaŭ din clanţă ca frunzele smulte de vînt, toamna: coana Frosa îĭ căta de zor:

— Păĭ bine, măĭ Romîne, cap aĭ tu?

Conul Alecu se aşternea pe rîs, şi rîzĭ, şi rîzĭ...

Coaneĭ Frosa nu-ĭ era atîta de dulcéţĭ — lasă că le începea aşa fără nicĭ-o regulă, că doar aŭ şi ele rostul lor, — dar îĭ era maĭ ciudă că-ĭ lua înnainte.

În rîsete şi glume petreceaŭ toată vremea. Iar cînd pleca *odorul*, la sfîrşitul luniĭ, ce maĭ lacrimĭ, ce maĭ oftărĭ şi suspine înnăbuşite cu batista; într'un colţ, nepoţelul, într'altul, coana Frosa. Conul Alecu făcea pe voinicosul până ce pornia trăsura, iar apoĭ două zile stătea morocănos.

Mă rog, ce maĭ multă vorbă : îl iubiaŭ acuma ca ochiĭ din cap. Ce e drept, băiatul era deştept ca un drac şi avea multă tragere de inimă la învăţătură.

Pentru că lucrurile stăteaŭ astfel, dumnealor se gîndiseră că ce e azĭ uşor se poate stînge mîne : de aceia îşĭ făcuseră testamentul şi-l închiseseră, frumos, în lada cu banĭ.

«Pentrucă nimenĭ nu poate pune temeiŭ pe ce-i maĭ puţin trainic în lume, pe viaţă, iată ne gîndim şi noĭ la cel ce trebue să ni poarte averea şi gospodăria maĭ departe...»

Aşa se începea testamentul, scris lătăreţ, cu pană de gîscă, de mîna conuluĭ Alecu, şi iscălit de amîndoĭ.

Ceĭ ce trebuiaŭ să li «poarte averea şi gospodăria maĭ departe» eraŭ coana Luxiţa şi bărbatul dumisale, până la împlinirea vîrsteĭ cînd nepotul putea să intre în stăpînirea întregeĭ averĭ lăsate luĭ.

Iată de ce acuma toţĭ luaŭ pe Tică drept copilul coaneĭ Frosăĭ şi al conuluĭ Alecu.

E desdimineaţă. Soarele de abia începe să-şĭ împrăştie pe cer cele d'intăiŭ ape de lumină. Costică, obosit de sbuciumul celor treĭ zile de cînd a sosit, doarme adînc. Printre perdele lumina de abia pătrunde, cenuşie.

Alăturĭ, în dreapta, e odaia de dormit a coaneĭ Frosa; în stînga, a conuluĭ Alecu.

În odaia coaneĭ Frosăĭ se aude zgomot; cu toate că e aşa dimineaţă, coana Frosa e gata îmbrăcată.

Aşa s'a deprins; nicĭ nu răsare soarele, şi-ĭ în picioare; dar maĭ răŭ e că nicĭ pe alţiĭ nu-ĭ lasă să doarmă după ce s'a sculat dumneaeĭ. «Dimineaţa dă viaţa», spunea

celor pe cari-ĭ trezia cînd li era somnul maĭ dulce. Bietuluĭ nepoţel îĭ venia tare peste mînă pînă se deprindea să se scoale cu noaptea 'n cap; dar n'avea ce face!...

Uşa odăiĭ coaneĭ Frosa se crapă puţin, şi capul dumneaeĭ, înfăşurat într'o legătură vişinie, ca 'ntr'un turban, se arată:

— Tică... scoală. Tică, n'auzĭ?

Tică deschide ochiĭ, se ridică, şi cum se închide uşa, cade la loc, pe pernă.

Trece ce trece, uşa se crapă din noŭ:

— Ce? iar te-aĭ culcat; scoală, măĭ băiete, că-ĭ ruşine; eĭ comedie!

Din odaia din stînga răsună glasul gros al conuluĭ Alecu:

— Da lasă-l, fiinţo, să doarmă. Ce nu laşĭ lumea în pace? Ce scolĭ omul cu noaptea 'n cap?

Dar coana Frosa:

— Ba nu; să te scolĭ şi dumneata. Haideţĭ! Afară clocoteşte livada de glasul privighetorilor, şi voĭ să sforăiţĭ?

Apoĭ iese vîrtej în cerdac şi începe a striga la slugĭ:

— Ioane! dă drumul la păsărĭ. — Vasîlcă! Vasîlcă! pregăteşte cafeaua. — Gheor-

ghiță! n'auzĭ, ha! te facĭ niznaĭ, du caprele la păscut.

După ce-ĭ purcede pe toțĭ în toate părțile, vine din noŭ în odaia nepoțeluluĭ, se răpede la ferestĭ și dă perdelele la o parte; lumina se revarsă, strălucitoare. Tică duce mîna la ochĭ, căcĭ lumina năvălind deodată, îĭ iea vederile; apoĭ, scuturîndu-se de lene, prinde să se îmbrace.

Peste puțin, conul Alecu iese și dînsul în cerdac, după dumnealuĭ nepoțelul și la urmă vine, zîmbind, coana Frosa.

— Leneșilor! pe o așa dimineață să-mĭ dormiți? Haideți în livadă, la cafea.

Conul Alecu ia pe nepoțel de mînă, cuprinde de mijloc pe coana Frosa, și intră cîteșĭ treĭ în livadă.

De-asupra meseĭ, așezată supt un zarzăr încărcat de floare, se ridică aburiĭ din ceștile pline.

Printre crengile înflorite razele calde ale soareluĭ cad și se răsfrîng, ca'ntr'o oglindă, în tablaua de argint.

Conul Alecu se așează între coana Frosa și nepoțel; apoĭ se întoarce către Tică, și subțiindu-șĭ glasul:

— Eĭ, n'auzĭ! scoală leneşule; livada clocoteşte de privighitorĭ!

Toţĭ rîd; dar încolo, într'un colţ ascuns al liveziĭ, o privighetoare par'că vrea să ţie partea coaneĭ Frosa: încet şi tremurat, ca o picurare de apă pe lespezĭ de argint, se aud ciripirile stînse ale pasăriĭ măiestre.

Cîteşĭ treĭ rămîn nemişcaţĭ ascultînd, până ce cîntecul se pierde uşor, ca un suspin.

BOIERUL IORGU BUHTEA

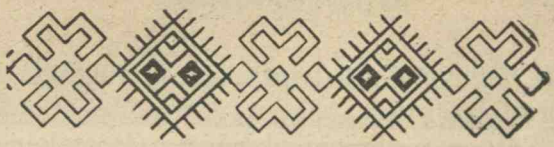

BOIERUL IORGU BUHTEA

Boierul Iorgu Buhtea şi Toader Buhtea, nepotul luĭ, înfăţişaŭ cea maĭ aleasă spiţă a boierimiĭ moldoveneştĭ.

Neamul Buhteştilor, nu prea numeros, scoborîtor maĭ mult în partea bărbătească, fusese alcătuit din oamenĭ isteţĭ la minte şi tarĭ la trup; uniĭ dintre dînşiĭ încheiase cu bine suta de anĭ. Mihaĭ Buhtea, tatăl boieruluĭ Iorgu, murise în vîrstă de o sută cincĭ anĭ.

Pe un molitvenic, rămas din moşĭ-strămoşĭ în neamul Buhteştilor, boierul Iorgu găsi însemnat de mîna părinteluĭ săŭ, Postelnicul Mihaĭ, următoarele: «*Azĭ în 23 Dechemvrie, în anul de la Hristos 1821, am trecut patru anĭ peste sută*». În Decembre 1822 Postelnicul muri.

Boierul Iorgu îşĭ amintia bine chipul mă-

reţ, încununat de părul alb ca omătul, al părinteluĭ săŭ.

Tot pe molitvenicul acesta, Postelnicul se încercase a-şĭ face spiţa neamuluĭ.

Cel maĭ vechiŭ, un Gheorghe Buhtea, căzuse — bănuia Postelnicul — în lupta de la Valea-Albă purtată de Ştefan-Vodă în potriva Turcilor: «*cam dela acea luptă*, spunea însemnarea, *numele luĭ Gheorghe Buhtea nu se maĭ pomineşte, numaĭ doar al frăţîne-săŭ Radul.*» Acesta, Radul, avu şi dînsul un băiat şi o fată, Ruxanda, — cel maĭ vechiŭ nume femeiesc cunoscut în neamul lor. Spiţa cuprindea numaĭ treĭ nume de femeĭ: pe al Ruxandeĭ; al uneĭ Safta, strănepoată Ruxandeĭ, fata unuĭ Toader Buhtea (*Grozovanul, pentru că pîrjolise nişte Tatarĭ ce-ĭ călcase moşia* — însemnase Postelnicul) şi pe al Marghioaleĭ, mătuşa Postelniculuĭ Mihaĭ.

Boierul Iorgu apucase — dar nu maĭ ţinea minte — pe cea din urmă femeie din neamul luĭ: pe Savasta, o soră maĭ mică a Postelniculuĭ. Aceasta murise de holeră, chiar în casele unde locuia acum boierul. În spiţa din molitvenic Savasta nu era trecută.

Dintre toţĭ Buhteştiĭ, numaĭ Gavril, fratele boieruluĭ, muri în floarea vîrsteĭ; călăreţ vestit, jocul soarteĭ făcu să fie omorît tocmaĭ de un cal. Tîrît, cu piciorul prins în scară, peste cîmpurĭ până în grajdurile curţiĭ, îşĭ dete sufletul în braţele celor ce-l ridicară să-ĭ dea ajutor. Gavril Buhtea muri la patruzecĭ şi treĭ de anĭ, lăsînd un băiat, pe Toader, în vîrstă de treisprezece anĭ.

La moartea frateluĭ săŭ, boierul ştiu să-şĭ ascundă nemărgenita durere ce simţia. Îşĭ chemă nepotul din colţul unde încremenise de spaimă, şi-l duse lîngă sicriŭ. Cînd ridică pînza de pe capul sfărîmat al mortuluĭ, copilul izbucni în plîns; dar boierul îĭ luă mîna de la ochĭ:

— Băiete, să ştiĭ că nefericirile ca şi fericirile dela Dumnezeŭ vin şi trebuesc privite făţiş. Să fiĭ bărbat cum a fost tată-tăŭ şi să-ĭ porţĭ numele cu cinste. Eŭ am să fiŭ lîngă tine ca să te povăţuesc... Sărută-ĭ mîna.

Copilul lipi buzele de mîna rece a tatăluĭ săŭ şi-şĭ simţi sufletul maĭ puternic...

Boierul îşĭ puse toată înţelepciunea la îndrumarea temeinică a nepotuluĭ. Cu atît

maĭ mult se silise să ajungă acest scop, cu cît vedea că tineriĭ ce răsăriaŭ pe urmele bătrînilor nu maĭ eraŭ destoinicĭ să ducă 'nnainte trăinicia neamuluĭ.

Chibzuise mult până se hotărî să-şĭ trimeată nepotul în străinătate. Îl momise dintru'ntăiŭ în toate felurile ca să-ĭ cîntărească firea: «*Din încercărĭ sufletul iese maĭ tare saŭ se nimicește*», zicea dînsul. Cînd văzu că băiatul rămîne neînduplecat deșărtăciunilor lumeștĭ; că era strîns legat de pămîntul ce cuprindea țărîna tuturor a lor luĭ, îl trimese la Paris.

În ceĭ patru anĭ, cît rămăsese băiatul printre străinĭ, îl călcase de patru orĭ; îl găsise mereŭ acelaşĭ: suflet curat, judecată dreaptă şi temeinică. După patru anĭ Toader Buhtea se întorcea în țară doctor în drept. Boieruluĭ îĭ fusese dat să-şĭ vadă visul cu ochiĭ.

La întoarcere Toader Buhtea se odihni o iarnă 'ntreagă. În primăvară, boierul îl luă alăturĭ de dînsul în viața încordată, dar sănătoasă şi roditoare a plugarilor.

Maĭ tîrziŭ, după ce-l desluşi bine asupra nouluĭ traiŭ ce avea să ducă de acum în-

colo, boierul îl plimbă pe la toate moșiile și-l întrebă:

— Pe care ți-o alegĭ, băiete, să-ĭ porțĭ singur de grijă?

— Pe toate, *tată*, e timpul să te odihnești și dumneata.

— Hait! fie, dacă vreĭ tu.

Și boierul deschise brațele să strîngă la piept pe acela în care îșĭ simția tresărind neamul cu atîta putere.

Ce-l maĭ neliniștea pe boier, era însurătoarea nepotuluĭ. De geaba, orĭcît căuta, nu maĭ întîlnia chipurile cele pline și sănătoase, fețele cu privirea limpede a fetelor harnice și gospodine foc, de altădată. Ce Dumnezeŭ, gîndia dînsul, să se sfîrșească oare neamul Moldovencilor cu cele de pe urmă jupănițe ce maĭ trăiaŭ icĭ-colo, cîte una? Putea îngădui dînsul ca urmașul săŭ să amestece sîngele Buhteștilor — tare ca vinul cel vechiŭ — cu cel apos al *domnișoarelor* strînse și înzorzonate de astăzĭ? Dar maĭ bine i se stîngea neamul pentru veșnicie decît ar fi lăsat una ca asta!

Boierul Iorgu credea în adevăr că-ĭ era dat să nu vadă cununia nepotuluĭ săŭ.

Într'o zi ducîndu-se, pentru nişte afaceri, la boierul Furtună, îi răsări în prag chipul rumăn şi vioiŭ al uneĭ fete.

Cum nu se aştepta s'o vadă, rămase pe loc privind la dînsa.

— Fata mea, boierule, strigă mulţămit Furtună, care ieşi întru întîmpinarea deosebituluĭ musafir.

— Să-ţĭ trăiască, frate. D'apoĭ nu ştiam că aĭ aşa bujor de fată!

— Fetele cresc cît nicĭ prinzĭ de veste, boierule.

Boierul Buhtea avusese de ce se mira, căcĭ boierul Furtună, om amarnic şi neînduplecat în faptele luĭ, nu-şĭ scosese fata în vileag.

Maĭ aniĭ trecuţĭ, coana Mândiţa, soţia boieruluĭ Furtună, ba chiar fata avusese plecare pentru băietul unuĭ om bogat, dar fără să fie de neam; boierul le surgunise atuncĭ la ţară. Acolo gîndurile mameĭ se limpeziră, obrazul copileĭ înflori maĭ frumos, iar mintea li se statornici la amîndouă. Gospodărise la ţară treĭ anĭ de zile, şi iarnă şi vară, iar anul acesta boierul Furtună socoti cu cale să le aducă înnapoĭ la tîrg.

Pe semne că întoarcerea a fost făcută într'un ceas bun.

Cînd să plece, boierul Iorgu chemă pe fată și-o sărutâ pe frunte:

— Sînt tare mulțămit, draga tateĭ, că mi-a fost dat să maĭ văd o fată ca cele de demult!

Nunta s'a pus răpede la cale.

Într'o seară frumoasă de Iunie, lume după lume se scobora spre biserica Domnească, unde avea să fie cununia nepotuluĭ boieruluĭ Buhtea cu fata boieruluĭ Furtună.

A fost o nuntă cum nu se maĭ văzuse. Tîrgul se rumenise ca într'o noapte din poveștĭ, în lumina măsălălilor ce ardeaŭ de la casa boieruluĭ Iorgu până la ușa bisericiĭ.

Cursese toată boierimea din Moldova să ieie parte la o sărbătoare ce li maĭ amintia vremurile de altădată.

Luminat de fericire, boierul Iorgu Buhtea stătea în fața altaruluĭ cu privirile țintite spre icoana Maiciĭ Domnuluĭ. Și nicĭodată, nimănuĭ nu-ĭ păruse maĭ frumos și maĭ falnic bătrînul.

. . . . . .

. . . . . .

Rar om să fi fost maĭ cu vază în cu-

prinsul Moldoveĭ ca boierul Iorgu Buhtea — boierul, cum i se zicea pe scurt.

În casa boieruluĭ se pusese multe afaceri însemnate la cale, căcĭ numaĭ el ştia să deie sfatul hotărîtor; el găsia cuvîntul de împăcare pentru ceĭ ce nu se înţelegeaŭ.

Cîte nu descurcase dînsul! Şi, şoptiaŭ uniĭ, cîte nu încurcase atuncĭ cînd nu putea împiedeca altmintrelea o pornire fără căpătăiŭ. «Să ştiţĭ», zicea el, «de cîte orĭ am legat pe doĭ, am deslegat pe douăzecĭ!»

Pentru mulţĭ se suise dînsul în trăsură şi pornise cu jalba în proţap la Vodă.

— Bine, mă Iorgule, îĭ spuse odată Vodă-Cuza, mulţĭ maĭ aĭ de luat supt ocrotirea ta?

— Măria Ta, deie Dumnezeŭ să am cîţĭ maĭ mulţĭ, răspunse apăsat boierul.

— Aĭ dreptate; ştiŭ că-ţĭ puĭ cuvîntul numaĭ pentru ceĭ cu sufletul ales... Şi-s puţinĭ, boierule, puţinĭ! adăogă Vodă cu amărăciune, uitîndu-se la ceĭ de prin prejur.

Să fi auzit că aĭ nesocotit povaţa unuĭ bătrîn!... Indată îţĭ trimetea trăsura şi te poftia până la dumnealuĭ. Cînd te chema, ştiaĭ ce te aşteaptă, dar n'aveaĭ încotro, te duceaĭ. Boierul îţĭ ieşia în scară, te ducea

în odaia de primire, îţĭ da dulceţĭ şi cafea, apoĭ te lua la depănat. Nu scăpaĭ decît atuncĭ cînd îţĭ ghicia din ochĭ că te întorsese pe calea adevăruluĭ. Avea un mare dar: îţĭ cetia în privire, cum ar fi cetit într'o carte. Odată tot aşa, povăţuia pe un tînăr; i-a vorbit boierul cît i-a vorbit, apoĭ, după ce s'a uitat drept în ochiĭ luĭ, s'a sculat de pe scaun şi a deschis uşa: «Paraschivo! maĭ adă dulceţĭ şi cafea *cuconaşuluĭ*».

— Iţĭ mulţămesc boierule, am luat odată, răspunse stingherit tînărul.

— Dumneata crezĭ că nu te-am înţeles? răspunse boierul. Pe cînd îţĭ vorbiam, te gîndiaĭ că tot maĭ bune mi-s dulceţile de cît spusele.

Îl ghicise. Tînărul maĭ luă dulceţĭ, cafea, apoĭ fu silit să vorbească cu boierul două ceasurĭ întregĭ despre prăsila porcilor.

Altădată, venind maĭ mulţĭ ocîrmuitorĭ aĭ tîrguluĭ să-ĭ ceară sfatul într'o afacere bănească, boierul li făcu socoteală rotundă, arătînd cîţĭ banĭ puteaŭ economisi fără să ştirbească nimic din ce-şĭ pusese dînşiĭ în gînd. Toţĭ rămăsese foarte mulţămiţĭ; nu-

maĭ mulțămirea unuia nu prea era din inimă. Dar ochiul cel ager al boieruluĭ băgă de seamă: «Ce e drept, miea dumitale de leĭ n'am pus'o la socoteală».

Ocîrmuitorul, care se gîndia tocmaĭ la miișoara ce-ĭ lunecase din palmă, nicĭ nu crîcni, dar se înroși pănă 'n albul ochilor.

În clipe de acestea, cuvîntul luĭ tăia ca sabia.

Vînător vestit, un șfert de viață o petrecuse prin munțĭ; îndrăzneț și ochitor ghibaciŭ cum era, îșĭ atrăsese pe socoteala vițiĭ luĭ de vînător povestirĭ de necrezut. Cînd le auzia, Buhtea se mira grozav:

«Măĭ, măĭ, măĭ! amarnică-ì lumea».

Odată, întorcîndu-se dela Iașĭ, se întîlni într'un han c'un alt drumeț, care sosise de cu noapte. Din una 'n alta, străinul căruia nu-ĭ maĭ tăcuse gura, aduse vorba și despre Vodă-Cuza:

— Indrăzneț om, spunea dînsul. Ia închipuie-ți dumneata ce am aflat dela un om care a văzut minunea cu ochiĭ luĭ. Cică Vodă și cu Buhtea — boierul — vrînd să arate, zilele trecute, cît de bunĭ chitacĭ sînt, și-aŭ pus cîte un măr pe cap, apoĭ

aŭ tras cu pistoalele amîndoĭ de-odată, și aŭ luat merele cu gloanțele fără să-și atingă măcar un fir de păr.

Boierul plictisit răspunse:

— Vezĭ că ulciorul nu merge de multe orĭ la apă. Astăzĭ aŭ vrut să facă tot astfel, dar aŭ pățit-o. Buhtea a murit lovit drept în frunte, iar Vodă e pe moarte. Eŭ vin dela Curte, i-am văzut pe amîndoĭ.

Străinul rămase întîiŭ cu gura căscată, apoĭ se repezi din han, încălecă și porni ca o furtună înnapoĭ la Iașĭ. Pănă seara vestea s'a răspîndit în toate părțile, iar Vodă a rîs cu lacrămĭ de gluma boieruluĭ.

Acum, deși în plină putere, boierul nu maĭ vîna. Ba avîntul de altădată i se prefăcuse într'o nețărmurită milă. De cîte orĭ nu se gîndia cu părere de răŭ la jertfele ce le făcuse gustul săŭ de vînător!

Dar ce pusese boierul maĭ presus de orĭce în viață, fusese cinstea: «cinstea e ca sîngele; dacă-ți lipsește, morĭ». Astfel de învățăminte dăduse dînsul nepotuluĭ săŭ. Celuĭ care nu-și ținea cuvîntul, nu-ĭ maĭ întindea mîna. Dînsul nu făgăduise nicĭodată ce era cît de puțin îndoielnic, iar

cînd spunea că o să-ţĭ facă un lucru, era ca şi făcut.

Pănă maĭ dăunăzĭ glasul luĭ încă nu găsise împotrivire . . . . . .

. . . . . .

Astăzĭ vremurile se schimbase. O prăpastie din ce-în-ce maĭ mare se deschidea între apucăturile tinerimiĭ *emancipate*, dragă Doamne, şi poveţele domoale, dar pline de bun simţ, ale bătrînilor.

Sfătuitoriĭ de altădată începuse a fi părăsiţĭ.

Sfaturile bătrînilor nu maĭ plăceaŭ; eraŭ ca albinele, care puteaŭ da miere dar şi acul lor usturător.

Ocîrmuitoriĭ nouĭ căutaŭ a şterge pănă şi urmele munciĭ cinstite a bătrînilor; neîndrăznind să-ĭ atace făţiş, iĭ loviaŭ în străduinţele lor de anĭ întregĭ. Boieriĭ ajunsese să nu-şĭ maĭ cunoască tîrgurile unde se născuse, copilărise şi îmbătrînise.

Cutare boier cheltuise din averea luĭ să lărgească o uliţă; tinerii, veniţĭ după dînsul, o strîmbaŭ pentru *estetica Urbeĭ*; alt bătrîn, crescut în frica luĭ Dumnezeŭ, zidise o biserică şi-o înzestrase cu icoane

de aur, policandre de argint, cu *aier* țesut în fir și mărgăritare de treĭ rînduri de jupănițe din neamul luĭ; tineriĭ o lăsaŭ să se macine în ruină, pănă cînd, venindu-le bine la socoteală, o dărîmaŭ pentru că împiedeca vederea unuĭ teatru, bunăoară, ce aveaŭ să clădească dînșiĭ; pe locul unde fusese altădată altarul de lemn săpat cu meșteșug și credință, ținea cîtăva vreme o cruce neîngrădită și pîngărită de toți.

Boieriĭ se priviaŭ cu lacrămile 'n ochĭ: «Neam nemernic, boierule, neam nemernic!».

Însă ceia ce mîhnia de moarte pe bătrînĭ era rătăcirea celor doĭ-treĭ copiĭ de aĭ lor în șleahta *filfizonilor*.

Cum, prin ce schimbare sufletească, acești oamenĭ — sînge din sîngele lor, carne din carnea lor — putuse rupe cu trecutul și luneca în mijlocul celor de cari nu eraŭ legați prin nimic, nu puteaŭ să înțeleagă bătrîniĭ.

«Creșterea», răcnia Furtună, «creșterea! De ce nu s'a ales așa băiatul luĭ Pană, al luĭ Trufanda? Pentru că aŭ fost struniți la vreme; pentru că părinții n'aŭ desfăcut băierele pungiĭ, țîncilor fără de minte.

Ceĭ cari aŭ făcut-o, vor da seamă luĭ Dumnezeŭ».

Boierii cu inima slabă, cari lăsase averea pe mîna copiilor, îl ascultaŭ și se gîndiaŭ că tîrziŭ maĭ poate da omul de urma greșeliĭ în care a trăit...

În mijlocul acestor hîrțuielĭ nicĭ-unul nu părea maĭ liniștit ca boierul Iorgu Buhtea.

Vedea el bine că lucrurile nu se maĭ puteaŭ schimba, dar îĭ era de-ajuns că cel puțin sîngele luĭ rămăsese curat ca al strămoșilor ce luptase supt Ștefan-Vodă pentru mîntuirea pămîntuluĭ în care aveaŭ să doarmă somnul de vecĭ.

Dar liniștea plină de dispreț a boieruluĭ înfuriase grozav pe tinerĭ; aceștia doriaŭ să vie cît maĭ de grabă împrejurarea care i-ar putea izbi de stînca ce li sta în cale; știaŭ bine că boieriĭ nu făceaŭ un pas fără sfatul luĭ Buhtea, cel maĭ înțelept dintre eĭ.

În adevăr, boierul de o bucată de vreme nu se maĭ amesteca în hărțuielile zilnice— un dezgust ascuns îĭ înneca sufletul și-ĭ întorcea ochiĭ dela ele —, dar sfătuia pe toțĭ ceilalțĭ cum să le ducă la sfîrșit...

Clipele acestea eraŭ grele pentru dînsul;

doar ceĭ doĭ copiĭ aĭ nepotuluĭ săŭ, băietul şi fata, îĭ înseninaŭ viaţa.

De aceia, cînd Toader Buhtea dezgustat, ca şi boierul, de cele ce se întîmplaŭ hotărî să se mute cu totul la ţară. boieruluĭ îĭ păru bine:

— Mută-te, Toadere; o să merg şi eŭ cu tine.

*
* *

Împrejurarea dorită de tinerĭ sosi maĭ degrabă de cum se aşteptaŭ dînşiĭ.

In dimineaţa zileĭ în care boierul Iorgu şi Toader Buhtea trebuiaŭ să plece la ţară, murĭ pe neaşteptate conul Gheorghieş Pară; prin moartea luĭ se deschidea un loc în Sfatul ţăriĭ.

Boieriĭ nu puteaŭ rămînea la o parte fără să încerce măcar a înlocui pe boierul Pară cu unul dintre dînşiĭ; ba era o datorie chiar, a lupta acum cînd nicĭ-o minte luminată nu se afla printre ceĭ trimişĭ să îngrijească de nevoile Ţinutuluĭ.

Intr'o asemenea împrejurare cuvîntul luĭ Buhtea era de mare nevoie; merseră cu toţiĭ la dînsul şi-l rugară să maĭ rămîie

cîte-va zile. La urma urmeĭ, boierul se îndupleca să maĭ steie până după alegerĭ. Toader Buhtea plecă la ţară numaĭ cu nevasta şi copiiĭ.

Aveaŭ dreptate boieriĭ să se îngrijească de urmările morţeĭ luĭ Pară. Tineretul, bucuros că scapă de un boier ca Pară, găsiră prilejul bine venit să înlăture piatra ce li sta pe inimă.

Gazetele tîrguluĭ începură a tăvăli în mocirla ocărilor amintirea seninuluĭ bătrîn de până maĭ dăunăzĭ; prin ele tineretul căuta să deschidă ochiĭ tuturor asupra «*pecinginiĭ sociale*» — asupra boierimiĭ care opria mersul înnainte al Ţinutuluĭ. «Tinerimea, dînsa-ĭ mîntuirea», sfătuiaŭ foiţele împărţite degeaba prin toate ungherele.

În acest timp Buhtea sfătui pe boierĭ să tragă la sorţĭ care anume dintre dînşiĭ avea să înlocuiască pe Gheorghe Pară. Căzu boierul Neagu, om bătrîn, cinstit şi cuminte, dar nefericit din pricina feciorului săŭ care-ĭ făcuse viaţa amară, cheltuindu-ĭ fără nicĭ-o socoteală averea.

Tineriĭ, cum auziră, hotărîră să aleagă cu orĭce preţ pe Gheorghe Neagu, fecio-

rul bătrînuluĭ. Prin aceasta, eraŭ încredinţaţĭ că vor sămăna dezbinarea între boierĭ.

Gheorghe Neagu era unul dintre puţiniĭ cari trecuse de la boierĭ în rîndul tineretuluĭ. Alergară la dînsul.

Tînărul Neagu nu se gîndise nicĭodată la o aşa cinste; acum, dacă întîmplarea i-o aducea, adecă la ce n'ar fi primit? Om fără nicĭ un căpătăiŭ, nu degeaba îşĭ petrecuse maĭ tot timpul prin străinătate, de unde se întorsese cu o diplomă cumpărată; în viaţa luĭ petrecută până acum maĭ mult prin cafenele, roasă prin duele şi aventurĭ, de ce n'ar fi încercat şi această faptă de un soiŭ cu totul noŭ pentru dînsul?! Primi fără nicĭ-o şovăire.

La dreptul vorbind, nicĭ prieteniĭ luĭ nu se aşteptase ca Neagu să primească atît de repede.

Seara, Gheorghe Neagu duse singur vestea tatăluĭ săŭ:

— Ştiĭ, bătrînule, că sîntem vrăjmaşĭ?

Bătrînul nu-ĭ răspunse; ştia el de mult aceasta: eraŭ vrăjmaşĭ de la avere, dela apucăturĭ, gîndire, — de la tot.

— Mi-aŭ pus candidatura ca guvernamental.

Intr'adevăr la asta nu se aşteptase tatăsăŭ. Nu-ĭ venia să creadă că băietul luĭ o să ajungă până acolo să-ĭ poarte duşmănia pe faţă. Lucrul însă era aşa; Conul Mihalache se încredinţă că băietul săŭ nu glumia.

Bătrînul se tulbură grozav, se sculă de la masă, porunci să-ĭ vină trăsura şi porni la boierul Furtună să-ĭ ceară sfatul.

— Cîtă vreme boierul Neagu povesti întîmplarea, boierul Furtună de abia se putu ţine pe scaun de neastîmpăr:

— Eĭ şi nu l-aĭ croit? Halal să-ţĭ fie, Mihalache!

Bătrînul începu a plînge:

— E prea tîrziŭ, prea tîrziŭ, îngînă dînsul. La ce mi-a folosit cinstea dintr'o viaţă întreagă? Mi-a cheltuit tot ce aveam; dăunăzĭ, dacă nu era boierul să-mĭ deie o mie de galbenĭ, mi-aş fi pierdut şi moşia.

— Coane Mihalache, strigă Furtună, coane Mihalache, du-te acasă, sfătueşte-l să se lepede de nesocotinţa luĭ, şi, dacă n'o vrea, ia-ţĭ băţul, croeşte-ĭ vre-o două şi dă-l pe uşă afară ca pe un netrebnic.

Calcă-ţĭ pe inimă şi nu fiĭ muiere, că te calcă el pe urmă.

Bietul bătrîn plecă maĭ amărît de cum venise. Seara, cînd îĭ vorbi băietuluĭ, acesta începu a rîde cu hohot; atuncĭ bătrînul îşĭ găsi puterea să-ĭ spuie toate verde, în faţă, să-l facă netrebnic:

— Mi-aĭ făcut numele de rîs, mi-aĭ mîncat zilele; să lipseştĭ din faţa mea, netrebnicule.

Băiatul se sculă furios, se apropiè de tată-săŭ şĭ-ĭ dădu cu tifla:

— Na, hodorogule!

Bătrînul crezu dintru'ntîiŭ că se prăbuşeşte jos, apoĭ tot sîngele îĭ năvăli la cap, se repezi de luă bastonul din colţ şi începu a da în fecioru-săŭ. Acesta, zăpăcit de răpeziciunea loviturilor, abia îşĭ nemeri pălăria şi fugi afară.

Boierul Neagu, istovit de puterĭ, căzu, plîngînd, pe divan.

A doua zi se duse din noŭ la boierul Furtună, îĭ istorisi cum îndeplinise fără voie sfatul ce-ĭ dase, şi se rugă cu lacrimile în ochĭ să-l lase pe dînsul la o parte.

Furtună îĭ făgădui că va stărui pe lîngă

boierul, căruia conu' Mihalache nu îndrăznia să i se arăte.

În fața acesteĭ nouă și neauzite întîmplărĭ, care punea în gurile tuturor numele unuia dintre ceĭ maĭ cunoscuțĭ boierĭ, Buhtea hotărî nu numaĭ să lase la o parte pe boierul Neagu, dar să nu maĭ puie pe nimenĭ în locul luĭ la alegerĭ; să rămîie filfizoniĭ de capul lor și Ținutul de izbeliște.

Vor vedea dumnealor cît prețuesc hodorogiĭ, zise el.

Tinerilor li păru grozav de răŭ cînd aflară că boieriĭ rămîneaŭ de-o parte, de bună voia lor.

Fusese un prilej nemerit să li deie lovitura din urmă!

— Nu vedețĭ voĭ că li-ĭ frică, țipa Gheorghe Neagu.

— Da, da, aŭ înțeles singurĭ cît li prețuiește pielea de *evgheniștĭ*, strigaŭ ceĭlalțĭ...

Gheorghe Neagu se alese deputat.

Ca să deie maĭ mare însemnătate învingeriĭ, tineriĭ închipuiră o sărbătorire cum nu se maĭ făcuse până atuncĭ în tîrg. Seara adunară măhălălile, le împărțiră măsălălĭ și

c'un taraf de lăutarĭ în frunte porniră acasă la Gheorghe Neagu.

Acolo, luminile stinse.

Lumea începu să strige:

— Trăiască deputatul Gheorghe Neagu!

Strigătele străbătură pănă în odaia boieruluĭ Neagu, care era bolnav în pat; cînd le auzi, bătrînul căzu cu fața în perne, plîngînd.

Cineva aduse vestea că sărbătoritul e la cafenea. Mulțimea se întoarse. În fața cafeneleĭ, uralele răsunaŭ ca niște pocnete de pistoale.

Deputatul fu ridicat pe brațe și silit să vorbească.

Ca om politic ce era acum, Gheorghe Neagu rupse fățiș cu trecutul, blestemă bătrînii, arătînd cum pentru fericirea neamuluĭ călca și iubirea datorită părinteluĭ săŭ, și sfîrși strigînd la rîndu-ĭ, cît îl ținea glasul: «trăiască tinerimea învingătoare!».

Strigătele detunară din noŭ, iar taraful începu a cînta *Deșteaptă-te Romîne.*

În timp ce alegătorilor li se răsplătea prin băutură, cîțiva *pierde-vară* porniră cu măsălălile prin mahalaua boierească.

— Ce-o fi, Mândițo, întrebă boierul Fur-

tună, care nu se pricepea de unde veniaŭ strigătele şi lumina cea mare.

— O fi vre-un foc, Vasile.

Boierul Furtună ieşi în ceardac. Mulţimea ajunsese tocmaĭ la poarta luĭ.

«Trăiască deputatul Gheorghe Neagu, Deputatul Tinerimiĭ!

— A! asta-ĭ, lingăilor? Grigore, dezleagă zăvoziĭ şi asmuţă-ĭ la poartă, strigă boierul Furtună.

Ceĭ cincĭ zăvozĭ se repeziră ca nişte leĭ spre poartă; masalagiiĭ o luară la sănătoasa, dar la capătul cellalt boieruluĭ Trufanda îĭ venise se vede acelaşĭ gînd: din ograda luĭ se năpustiră alţĭ zăvozĭ , şi 'ntr'o clipă se adunară toţĭ cîniĭ de prin curţile boiereştĭ. Părtaşiĭ tineretuluĭ aruncară măsălălile şi pălăriile, ca să fie maĭ sprintenĭ, apoĭ o zbughiră printr'o hudicioară, unde abia putură scăpa de furia cînilor.

Alegerea avusese loc Sîmbătă : Duminică, boieriĭ, ca de obiceiŭ, veniră îndată după prînz, să maĭ steie de vorbă la cafeneaua din mijlocul tîrguluĭ — *Cafeneaua boie-*

rească, unde se băuse cu o seară maĭ nainte, dar în care nu de multă vreme începuse a intra şi ceĭ maĭ aşa, maĭ de mîna a doua, cum s'ar zice. Boieriĭ îşĭ păstrase în cafenea colţul dumnealor, cu covor aşternut pe jos, cu divan lîngă părete şi cu mese de marmoră în faţa luĭ.

Proprietarul, Ghiţă *Evghenistul*, cum îĭ zicea lumea, nu te-ar fi lăsat odată cu capul să te aşezĭ în colţul boieresc.

— Nu te amesteca unde nu-ţĭ fierbe oala, zicea el rîzînd celuĭ ce se încerca să calce obiceiul.

De mult ce primise şi slujise pe boierĭ ajunsese să se creadă şi el oarecum de neam; cu mare greŭ se hotărî să deschidă uşile şi altora, maĭ mititeĭ. În cele din urmă, i se făcuse atîtea neajunsurĭ din pricina aceasta, încît alergă într'una din zile cu lacrimile în ochĭ la boierul Buhtea:

— Ce e de făcut, Măria Ta, că nu mă maĭ lasă tineretul ista să trăiesc.

— Dă, măĭ Ghiţă, alte vremurĭ, alţĭ oamenĭ! Primeşte-ĭ şi tu; ce-aĭ să facĭ? Păstrează-ni nouă locul din stînga, şi dă drumul la orĭcine, căcĭ mînĭ-poimînĭ, cînd ne-om

cărăbăni de pe lumea asta, copiiĭ tăĭ cu dînşiĭ aŭ să rămîie...

Pe ziua de azĭ, Ghiţă avea faţa întunecată de tot; primi pe boierĭ oftînd, uitîndu-se cu ură în colţul din dreapta, unde filfizoniĭ, gătiţĭ ca de nuntă, se adunaŭ unul cîte unul.

Gheorghe Neagu se lăsase aşteptat; în cele din urmă, sosi şi dînsul; fu primit cu mare veselie.

Boieriĭ sfătuiaŭ domol, sorbindu-şĭ în ticnă cafelele; nicĭ nu ascultaŭ glumele ce veniaŭ în spre dînşiĭ ca o ploaie de săgeţĭ. Noroc că boierul Furtună plecase de dimineaţă la o vie; dacă ar fi fost aicì, poate că lucrurile n'ar fi rămas aşa: cum e dumnealuĭ furios, li-ar fi dat îndată peste nas.

Peste cîtva timp se scoborî din trăsură şi boierul Buhtea; cînd zări pe Neagu, întoarse capul şi se duse întins la masa boierilor de se aşeză cu spatele la dînsul.

La intrarea luĭ, tineretul scoborî glasul.

— Ce dracu bre, par-că ni-ar fi frică de dînsul; ce-aţĭ amuţit aşa?

Ştiĭ una, Neagule? Eŭ găsesc că ar fi

vremea să daĭ grozavuluĭ istuia peste nas, şopti un altul.

Gheorghe Neagu se îngîmfă, porunci şampanie şi turnă prin pahare.

— Să bem, băieţĭ, în sănătatea celor de *acum*.

Costache Negură, naşul luĭ Gheorghe Neagu, dete cu jale din cap:

— El bea vinurĭ scumpe, şi bietul tatăsăŭ de abia o duce de azĭ pe mîne.

Neagu maĭ porunci şampanie, sîngele tinerilor prinse a clocoti, glasurile se ridicară din noŭ.

— Ar fi bine să ieşim de-aicĭ, aŭ început să se obrăznicească, spuse boierul.

Cînd să plece boieriĭ, Neagu băgă de seamă şi se grăbi să vorbească:

— Aveţĭ dreptate voĭ: obiceiurile învechite trebuiesc călcate în picioare ca şi interesele personale. Ruginiţiĭ, cu orĭ-ce preţ, înlăturaţĭ.

Boieriĭ îngălbeniră de mînie.

Buhtea se întoarse către Costache Negură, şi zise liniştit, dar cu glasul tare:

— Să-ĭ spuĭ luĭ Mihalache, din partea mea, că răŭ a făcut că nu şi-a urechiat la vreme *mucosul*.

Apoĭ ieşi, cu capul sus din cafenea, urmat de ceĭlalţĭ...

Tineriĭ amuţiră; tocmaĭ după ce se dusese boieriĭ, îşĭ veniră în fire de cele auzite. Neagu începu a striga în gura mare că-ĭ va arăta el cine e mucosul. Tineriĭ îĭ ţineaŭ hangul; după părerea tuturor, duelul era de neînlăturat. Auzĭ dumneata să se insulte un deputat, represintantul păturii culte, alesul tinerilor — oameniĭ de viitor aĭ ţeriĭ!

— Cu ce s'a simţit insultat, strigă unul. Neagu nu i-a spus-o personal. Dacă şi-a luat-o asupra dumisale, însamnă că se cunoaşte singur maĭ bine de cum îl ştim noĭ.

— S'aŭ dus vremurile dumisale; astăzĭ nu ne maĭ sperie cu bătrîneţa.

— Bătrîn, nebătrîn, cum ştie să arunce vorbele, trebuie să ştie să deie socoteală de ele, strigă Neagu.

Fireşte, după ce se domoliră puţin, se puse la cale duelul. Alese pe doĭ maĭ vorbareţĭ, să se ducă la boierul ca martorĭ aĭ luĭ Neagu; acesta, cu ifosul luĭ, hotărî condiţiile: aveaŭ să se bată cu pistoalele; treĭ focurĭ, unul la 30 de paşĭ şi două la 25 de

paşĭ; rănile uşoare să nu se ţină 'n seamă.

Unul se apropiè de Neagu:

— Dar tu ştiĭ că pe vremurĭ boierul a fost un trăgător vestit.

— O fi fost pe timpul luĭ Moruz, răspunse Neagu; azĭ nu-l vezĭ că tremură ca o gelatină?

Toţĭ rîseră de spiritul luĭ Neagu.

Ş'apoĭ nu era doar întăiul duel al luĭ Neagu; prin străinătate avusese cu ghiotura; rănise în toate. La lucrurĭ de acest fel era un norocos de frunte. Luară înţelegere ca într'un ceas să se întîlnească acasă la unul din eĭ, să chibzuiască răspunsul boieruluĭ, care se putea prea bine să nu primească; apoĭ se împrăştiară.

Dintre toţĭ, cel maĭ încredinţat că boierul Buhtea, cu toată bătrîneţa luĭ, avea să primească duelul, era Gheorghe Neagu. Dînsul se gîndia cu bucurie la faima care era să-l acopere după acest duel, chiar dacă numaĭ ar fi rănit pe boier. Ce vorbă! era cea maĭ frumoasă întîmplare ce-ĭ venia în viaţă, maĭ frumoasă chiar decît deputăţia. Ş'apoĭ se ducea maĭ încrezător ca totdeauna în norocul luĭ; ce spusese maĭ adi-

neoară, că boierul o fi fost trăgător vestit pe timpul luĭ Moruz, o spusese, nu din glumă, cum o luase ceĭlalțĭ, ci încredințat că e așa; pe cînd ochiul luĭ era tot atît de ager ca acum doĭ-treĭ anĭ în urmă...

Boierul îșĭ cetia gazeta, cînd ceĭ doĭ martorĭ sunară clopoțelul. Buhtea li ieși înnainte, de-ĭ primi. În fața luĭ, ifosul obișnuit al celor doĭ tinerĭ pieri; începură foarte încurcațĭ:

— Vă rog să ne iertațĭ... o afacere... o afacere de onoare ne aduce... sîntem foarte mîhniți...

Boierul zîmbi.

— Înțeleg mîhnirea dumneavoastră, și e păcat, căcĭ sînteți tinerĭ; în schimb, o să vă trimit pe doĭ bătrînĭ maĭ veselĭ.

Tot timpul cît vorbi, îĭ ținu în picioare, în șală.

Martoriĭ hotărîră locul de întîlnire cu boieriĭ, apoĭ maĭ îngînară două-treĭ cuvinte și-o sterseră foarte bucuroșĭ că scăpaŭ de ceĭ doĭ ochĭ ce li sfredelise într'o clipă toate gîndurile. Cînd se văzură în trăsură, răsuflară din greŭ.

— Uf! afurisit boier! Par'că l'ar fi che-

mat la chef; ce Dumnezeŭ, nicĭ n'a tresărit. Cum i s'o fi părut luĭ Neagu că tremură? Îĭ cît un brad, omule!

La vestea că boierul primise să se bată, Neagu şi cu prieteniĭ luĭ săriră 'n sus de bucurie.

— E vorba că ne-a ţinut toată vremea în şală ca pe nişte cînĭ.

Tineriĭ se înfuriară.

— Să nu-l cruţĭ, Neagule, ţipa care mai de care.

— Nu vă fie frică, li răspunse dînsul, vă curăţ eŭ pădurea de toate uscăturile, în scurtă vreme.

* * *

Buhtea trimise trăsura la conul Sandu Dragoş cu o scrisoare prin care-l ruga să vie numaĭ decît împreună cu boierul Anghel Iurăşcu.

Într'un sfert de ceas, ceĭ doĭ boierĭ suiaŭ scările: conul Sandu Dragoş, scurt şi gros; conul Anghel Iurăşcu, de aceiaşĭ statură, dar maĭ slab. Până în susul scărilor conul Sandu se făcu numaĭ o apă de 'nnăduşeală.

— Ne-aĭ adus pe sus, boierule, ce prăpăd

o fi? Bietuluĭ Sandu i-a eşit sufletul suind în fugă scările.

— Bine-aţĭ făcut că v'aţĭ grăbit, li spuse boierul, căcĭ iată cum stă lucrul.

Ajunşĭ în odaie, boierul li povesti în cîteva cuvinte ce era şi de ce-ĭ chemase.

Conuluĭ Anghel îĭ trecu veselia, iar conul Sandu rămase cu mîna în buzunarul unde-şĭ căuta batista, să se şteargă pe frunte.

— Boierule, începu conul Anghel, să-mĭ îngăduĭ să-ţĭ vorbesc cîteva cuvinte; eŭ cred că ar fi să te scoborĭ prea jos primind să te baţĭ cu un om ca Gheorghe Neagu, pe care l-aĭ miluit de atîtea orĭ şi care în schimb te bîrfeşte şi pe dumneata şi pe noĭ toţĭ.

Conul Sandu prinsese la suflet.

— Şi eŭ cred tot aşa, boierule, zise dînsul.

— Eŭ nu socotesc astfel, dragiĭ meĭ, şi voĭ trebuie să faceţĭ ce vă rog eŭ, răspunse boierul. Gheorghe Neagu o fi el un om de nimic, dar astăzĭ are un loc în sfatul ţăreĭ; locul acesta l'am ţinut şi eŭ, şi tu Sandule, şi bietul Pară până maĭ dăunăzĭ; dacă nu cinstim omul, să-ĭ cinstim locul

care-l are el. Ș'apoĭ, boierilor, mîne-poĭ-mîne ne ducem; maĭ avem acolo cîțĭ-va anĭ de viață, nu vreaŭ ca tocmaĭ la sfîrșit să lăsăm o amintire jicnitoare, să se vorbească pe urma noastră ca pe urma unuĭ neam de epurĭ. Lumea te judecă după ce aude...; doar nu mă duc cu gîndul să-l împușc; uite, mi-ĭ martor Dumnezeŭ.

Boierul se întoarse spre iconastas și-șĭ făcu cruce.

— Tocmaĭ asta mă neliniștește, boierule, răspunse conul Anghel. Știam eŭ fără să-mĭ spuĭ, că nu te ducĭ cu gîndul să-l omorĭ, dar vezĭ că dînsul vine cu gîndul să te ucidă. Boierule, omul acesta n'are suflet. N'o să te cruțe Doamne ferește. Bagă de seamă că nu cruță nicĭ pe cel care i-a dat viața.

— Nu, coane Anghele, nu-l cred atît de fără suflet. Neagu face asta de fală.

— Boierule, o face ca să te omoare. Dar, de oarece dumneata crezĭ că trebuie să te baţĭ, înseamnă că aĭ judecat bine. Iartă-mă că mĭ-am dat și eŭ părerile; sufletul unuĭ prieten se moaie ușor. Ne ducem.

— Să primiţĭ orice condiţiĭ vor pune și

să potriviţĭ ca mîne să ne batem cît maĭ de dimineaţă.

Boieriĭ îşĭ luară ziua-bună; boierul ieşi după eĭ în cerdac. Pe scara de jos, conul Sandu se întoarse:

— Te găsim maĭ tărziŭ acasă să-ţĭ aducem răspunsul?

— Nu-ĭ nevoie să vă trudiţĭ, dragiĭ meĭ; mîne, la şase dimineaţa, vă aştept să luăm împreună cafeaua; îmĭ veţĭ spune atuncĭ cum aţĭ hotărît.

După ce plecară, Buhtea se primblă puţin prin cerdac; gîndurile îl ţinură cîteva clipe legat de întîmplarea de după prînz, apoĭ liniştea i se scoborî în suflet. Nu era omul care să se lese pradă închipuirilor ce pun, atît de uşor, stăpînire pe minţile oamenilor slabĭ.

Boierul se scoborî în grădină şi-o luă printre teiĭ ale căror ramurĭ se împreunaŭ de-asupra, cufundînd aleia în întunerec; departe, la capătul cellalt, apusul se zăria puţin, ca lumina uneĭ candele ce clipoceşte într'un altar. Boierul se opri, privi într'acolo, apoĭ păşi uşor pe nisipul moale.

Îĭ lipsiaŭ copiiĭ nepotuluĭ, ce-l întovără-

şiaŭ totdeauna în plimbările prin grădină. Amintirea lor îl făcu să zîmbiască de mulţămire.

La capătul aleiĭ, grădina se prăvălia în vale; dincolo de umbra copacilor lumina izbucni ca o flacără.

Boierul puse mîna streşină de-asupra ochilor şi rămase multă vreme cu privirile pierdute până departe în adîncul zăriĭ, unde bulgărele de aur se topise, înnecînd cerul şi pămîntul.

Degrabă seara avea să se lese uşoară, ca aripa uneĭ paserĭ ce vine de departe.

Tîrziŭ, boierul se întoarse în cerdac, unde îl aştepta masa. După ce gustă din mîncare, porunci de-ĭ aduse un jilţ, se aşeză într'însul şi-şĭ aprinse o ţigară.

* * *

Vestea că Buhtea se va bate în duel, străbătu ca fulgerul tot tîrgul. Nimenĭ nu se aşteptase să ajungă lucrurile până aicĭ. La urma urmeĭ, îşĭ ziceaŭ ceĭ maĭ mulţĭ, ce maĭ vor băeţiĭ aceştia? Îşĭ alesese pe unul dintre eĭ, batjocorise pe toate potecile pe toţĭ ceĭ d'innaintea lor; şi-acum,

cînd ajunsese să li spuie bătrînilor în faţă cele ce scrisese prin gazete, să provoace la duel pe acel care-ĭ pusese la locul lor? Pe cine! Pe boierul Iorgu Buhtea, omul căruia nu era nimenĭ în Ţinut să nu-ĭ datorească recunoştinţă!

În cîteva ceasurĭ, tot tîrgul trecuse de partea boieruluĭ Buhtea. Boieriĭ îşĭ chemară băieţiĭ şi supt jurămînt de afurisenie li luară cuvîntul că nicĭ nu se vor uita la ceĭ din şleahta luĭ Neagu cari-şĭ necinstiaŭ neamul.

Boierul Furtună aflâ tocmaĭ sara tîrziŭ, cînd se întoarse dela vie, vestea dueluluĭ.

Coana Mândiţa nu se pricepea cum să i-o spue:

— Ştiĭ, Vasile, că Gheorghe Neagu v'a făcut *ruginiţĭ* în cafenea?

Boierul se făcu foc:

— Mândiţo, astfel de lucrurĭ să nu-mĭ spuĭ mie. Eŭ nu vreaŭ să ştiŭ ce se vorbeşte în dosul meŭ.

— Da vezĭ că cuscrul l'a făcut *mucos*.

— Eĭ şi? foarte bine i-a făcut.

— Mîne se bat cu pistoalele, Vasile dragă.

Boierul sări în sus.

— Ce spuĭ?

Conul Vasile se răpezi, îşĭ luă bastonul cel gros şi o porni pe uşă, curat ca o furtună.

Se duse întăiŭ la boierul Iorgu: acesta se culcase. Atuncĭ o luă înnapoĭ spre boierul Trufanda. Îl zări în cerdac:

— E adevărat, Aleculę, că boierul se bate mîne cu nemernicul cela?

— Adevărat, Vasile.

— Aşa? atuncĭ să-ĭ arăt eŭ deputatuluĭ duel moldovenesc.

Şi se răpezi înnapoĭ spre cafenea.

Sîngeros şi neiertător, boierul Furtună nu putuse în viaţa luĭ să se stăpînească.

Vestea aceasta îl turburase ca nicĭodată.

Intră în cafenea, se opri lîngă uşă şi strigă luĭ Ghiţă, de se cutremurară geamurile:

— Mă rog, aicĭ iĭ deputatul? aicĭ iĭ nemernicul cela! Să-l învăţ eŭ cum se bate în duel!

Toţĭ încremenise. Neagu, spre norocul luĭ lipsia; altfel, ar fi făcut cunoştinţă cu mîna de fier a boieruluĭ. Cîţiva filfizonĭ se strecurară, care unde putură.

— Să-ĭ spuĭ, Ghiță, că de mine nu scapă nicĭ în bortă de șarpe. Așa să-ĭ spuĭ, mă rog dumitale.

Apoĭ se întoarse către ceĭ de prin prejur:

— La asta ațĭ ajuns, să vă poarte copiiĭ de nas! De dînșiĭ s'aveți parte!

Boierul Furtună izbi ușa și ieși. Cum ajunse acasă, începu să se plimble prin odaie. Nu putu dormi toată noaptea. În zoriĭ zileĭ, dădu poruncă să-ĭ înhame caiĭ și porni la boierul Iorgu.

Trăsura boieruluĭ Furtună intră îndată după trăsura în care veniaŭ boieriĭ Iurașcu și Dragoș.

Boierul li ieși întru întîmpinare.

— Ce vînt, Vasile, îl întrebă, rîzînd, pe boierul Furtună.

— Acelașĭ care i-a suflat și pe dumnealor, răspunse el, arătînd pe ceĭ doĭ boierĭ.

Apoĭ, fără să se maĭ oprească:

— Nu zic boierule, bine aĭ făcut că aĭ primit să te baţĭ, ca să nu creadă dumnealor că nu maĭ putem de frică; dar, orĭcum, de eram erĭ ziua aicĭ, îl lipsiam eŭ pe *filfizon* de cinstea de a se bate cu dumneata în duel. Îĭ dădeam o învățătură care

să facă cel puţin cît jumătate din cele ce n'a ştiut tată-săŭ să-ĭ deie.

Furtună spuse toate aceste răpede, fără să răsufle; i se suise sîngele în obraz.

— Linişteste-te, Vasile, o să treacă şi asta.

— Eĭ! boierule, orĭcît de răpede or trece, pe urma acestor fapte rămîne mult!

Intrară în casă. Feciorul iĭ pofti în sufragerie, unde-ĭ aştepta cafeaua cu lapte. Se aşezară liniştiţĭ în jurul meseĭ. Dragoş apucă pe boierul Furtună de braţ:

— Inchipuieşte-ţĭ, Vasile, boierul crede că Neagu face lucrul acesta numaĭ de fudulie, în timp ce el ţipa aseară pe toate potecile că o să-ĭ arate el.

Boieruluĭ Furtună i se ridică iar sîngele în obraz, se apropiè de boierul Buhtea şi vorbi, privindu-l drept în ochĭ!

— Aşa! Iartă-mă, boierule, dacă ţi-oiŭ spune o vorbă mare. Uite, te jur pe Toader şi pe copiiĭ luĭ dacă te veĭ duce să te baţĭ cu gîndurĭ de acestea; să-l culcĭ la pămînt boierule. De-abia iĭ scăpa Ţinutul şi pe tată-săŭ de dînsul.

Boierul Buhtea îşĭ duse mîna la frunte şi rămase cîteva clipe gînditor.

— Dă, în adevăr, mare vorbă aĭ spus, Vasile; ce vreĭ, mie tot nu-mĭ vine să cred că-ĭ atît de cĭinos la suflet... Dar maĭ ştii! adăogă gînditor boierul.

— Să ne mulţămim, Vasile, că vor să ne împuşte făţiş şi nu ne omoară pe la spate, noaptea, într'un colţ de uliţă, zise Iuraşcu.

Cîteşĭ patru tăcură, şi sorbiră cafeaua.

După ce sfîrşiră, boierul Dragoş li spuse condiţiile şi locul. Aveaŭ să se bată la 8 ceasurĭ, în pădurea dela Cotul-Lunciĭ, într'o poiană lîngă iaz.

Boierul Furtună se ridică dela masă şi începu a se plimba furios:

— Şi maĭ crezĭ că nu vrea să te omoare cînd îţĭ pune astfel de condiţiĭ! Filfizonul, orĭ că e nebun, orĭ o fi crezînd că nu maĭ eştĭ în stare să ţiĭ pistolul. Din două una.

Buhtea se ridică, şi-şĭ luă pălăria.

— Să ne grăbim, o să fim tocmaĭ bine acolo.

Boieriĭ ieşiră în sală. Buhtea rămase în urmă; se duse în faţa iconastasuluĭ şi-şĭ făcu de treĭ orĭ cruce, apoĭ ieşi liniştit după ceĭlalţĭ. În prag şopti luĭ Furtună:

— Dacă s'o întîmpla ceva, să chemĭ pe Toader.

Furtună se gîndi puțin:

— Boierule merg și eŭ.

— Nu se poate.

— Merg și rămîn în trăsură, de-o parte.

Peste cîteva clipe cele două trăsurĭ ieșiră una după alta pe rohatca tîrgului.

* * *

O dimineață înnecată în lumină. Cerul curat și ca suflat cu aur în bătaia soareluĭ se înnălțase par'că maĭ sus, doar va încăpea între dînsul și pămînt maĭ multă frumuseță. Dealurile se înșiraŭ unele după altele, acoperite de roada crudă, verde ca buratecul; până la ele, cîmpurĭ întregĭ de romaniță se așterneaŭ albe, ca niște pînze; de-asupra lor, lumînărelele îșĭ ridicaŭ vîrfurile bătute cu fluturĭ ce pîlpîiaŭ răpede din aripĭ, ca niște flacărĭ gata să se stingă. Drumul mergea printre valurile de iarbă, care în fața trăsurilor părea că se daŭ la o parte, apoĭ la spate se împreunaŭ iarășĭ. De-asupra, ciocîrliile se ridicaŭ sus, sus, bătînd din aripĭ, ciripind prelung și dulce. Departe, încolo,

iazul: oglindă pe fața căreia razele soareluĭ se sfărmaŭ într'o pulbere scînteietoare. Din marginea iazuluĭ se ridica pădurea; copaciĭ par'că răsăriaŭ din apă, împrăștiindu-se ca supt o vrajă, pe șesul din preajmă.

— Ce dimineață frumoasă, boierule! zise Dragoș.

Buhtea nu-l auzi. Frumusețea aceasta îl răpise. Nicĭ-un gînd nu-ĭ cutreiera mintea, nicĭodată nu se simțise maĭ fericit, căcĭ nicĭ-odată firea nu i se păruse maĭ ademenitoare. Cît de departe era de cele ce trebuiaŭ să se întîmple! Boieruluĭ Buhtea i se părea la început că merge la moșie, încolo după dealurile acelea, unde Toader cu nevasta și copiiĭ îl așteptaŭ. Apoĭ și gîndul acesta i se așeză tihnit la fundul minții și privirile i le răpiră cîmpul cu lanurile și zarea aurită.

În schimb, boierul Furtună privia toate acestea cu niște ochĭ din care țîșnia mînia, ca apa dintr'un izvor proaspăt. Nemernicia omenească îl înfuria până la nebunie.

Se gîndia dacă n'ar fi maĭ bine să oprească trăsura, să aștepte pe ceĭlalțĭ, căcĭ credea că nu li luase înnainte, să umfle

deputatul pe sus şi într'o grabă de caĭ să-ĭ facă o baie în iaz, ca să-l vindece de fierbinţeală.

La boierul Furtună hotărîrile, orĭcare ar fi fost ele, nu sufereaŭ întîrziere; opri trăsura şi întrebă pe nişte ţărani ce treceaŭ în spre tîrg:

— Aţĭ maĭ întîlnit vreo trăsură înnaintea noastră?

— Sărutăm mîna, coane Vasile, una cu vr'o patru-cincĭ cuconaşĭ, pe la Cotul-Lunciĭ, intra în pădure.

Furtună mormăi supărat şi dădu poruncă vizitiuluĭ să mîie înnainte.

După cîtva timp, trăsurile intraŭ în pădure. Buhtea cu ceĭ doĭ martorĭ aĭ săĭ se scoborîră, şi o luară încet, pe jos, spre locul de întîlnire. Maĭ la o parte, era trăsura luĭ Neagu.

Cînd ajunseră în poiană, martoriĭ se salutară. Neagu par'că nicĭ nu-ĭ văzuse; îşĭ aprinse o ţigară şi se plimba cu o mînă în buzunar. La vederea luĭ boierul îşĭ aminti maĭ bine pentru ce venia aicĭ şi simţi un dezgust, ce fără de îndoială i se arătă pe faţă, de oare ce tineriĭ, luîndu-l drept un

semn de frică, se duseră numaĭ decît de şoptiră ceva luĭ Neagu, care rîse cu poftă.

Lipsia numaĭ domnul Franţ. Peste cîteva clipe însă, huruitul năduşit al unor roate aducea vestea că doctorul venia şi el. Bietul om sări de departe din trăsură şi alergă către boier, rugîndu-l să-l ierte de întîrziere. Era galben la faţă, căcĭ până acum nu maĭ luase parte la nicĭ un duel; pentru dînsul, aceste fapte eraŭ adevărate nebuniĭ; n'avea ce se face acum, căcĭ era doctorul de casă al boieruluĭ.

Adunîndu-se cîteşĭ patru martoriĭ, aleseră partea cea maĭ largă a poieniĭ; unul din martoriĭ luĭ Neagu şi boierul Iurăşcu măsurară pe rînd treĭzecĭ de paşĭ. Boierul se aşeză liniştit într'un capăt, în cellalt Neagu, zîmbind ironic.

Traseră la sorţĭ pistoalele şi căzură ale luĭ Neagu; Dragoş le încărcă în faţa tuturor, apoĭ ceti cu glas tare condiţiile. Nicĭ uniĭ nicĭ alţiĭ nu se gîndiaŭ să mijlocească împăcarea; din partea boierilor acest pas ar fi fost o slăbiciune, de care Neagu şi-ar fi bătut joc.

Totul fiind gata, martoriĭ se dădură în

lăturĭ; doctorul Franţ îngălbeni, tinerilor par'că li se maĭ stinsese încrederea; Neagu, cu privirea batjocoriţoare, aştepta. Numaĭ Buhtea liniştit, se uita departe.

Iurăşcu li strigă:

— Fiţĭ gata!

Apoĭ, după ce numără de treĭ orĭ, porunci scurt şi apăsat: *Foc!*

Detunăturile răsunară deodată; pădurea clocoti ca într'o clipă de vijelie.

Boierul Buhtea ţinuse pistolul în sus, glonţul trecu prin frunzişul copaculuĭ din faţă; cîteva frunze rupte fluturară prin aier.

Fiecare rămase la locul luĭ.

Neagu, care se încredinţase că boieruluĭ în adevăr îĭ tremura mîna, părea grozav de mirat că şi dînsul trăsese răŭ. Nu înţelegea cum de nu lovise pe boier.

În această vreme, Iurăşcu se pregătea să măsoare ceĭ cincĭ paşĭ ce trebuiaŭ scăzuţĭ la al doilea foc, cînd d-l Franţ li strigă că boierul e rănit.

Toţĭ priviră miraţĭ; însuşĭ boierul nu înţelegea cum de nu simţise nicĭ-o durere. D-l Franţ veni şi-ĭ ridică mîna; o şuviţă de sînge i se scobora de supt mînecă prin-

tre degete. Doctorul îĭ ajută să-şĭ scoată redingota şi-ĭ ridică uşor mîneca, udată de sînge, a cămeşiĭ. Glonţul îĭ scrijelise puţin braţul.

Doctorul luĭ Neagu se uită:

— O simplă sgîrietură, zise el.

Dar d-l Franţ era pentru încetarea duelului.

— D-ta eştĭ aicĭ numaĭ ca doctor, îĭ zise unul dintre tinerĭ.

Boierul se uită la Iuraşcu; acestea îl înţelese.

— La loc, strigă dînsul.

Boierul îşĭ puse redingota; se măsurară cîte doĭ paşĭ şi jumătate de la fiecare luptător, apoĭ, după ce aceştia îşĭ luară locurile, Dragoş încărcă din noŭ pistoalele.

Boierul Buhtea privi pe Neagu; ochiĭ acestuia sticliaŭ. Boierul înţelese că al doilea glonţ al luĭ Neagu avea să vie maĭ drept ca cel d'intăiŭ, îşĭ aduse aminte de cuvintele luĭ Furtună, tresări şi-şĭ încruntă sprincenele.

Glasul luĭ Iuraşcu se auzi iarăşĭ, scurt şi apăsat: *Foc!*

Pădurea clocoti din noŭ. Mîna boieruluĭ căzu în jos, scăpînd pistolul; glonţul îl lo-

vise de astădată în braț. Neagu rămase puțin cu pistolul ridicat, apoĭ îl scăpă, aruncă o privire spre boier, se clătină și căzu în genunchĭ, rostogolindu-se pe-o coastă. Sîngele îl năbuși pe gură, horcăi de cîteva orĭ și rămase nemișcat.

Doctoriĭ alergară; d-l Franț, tremurînd, se plecă peste rănit, apoĭ după cîteva clipe abia, îngînă:

— *Este* mort.

Filfizoniĭ impietriseră în loc, galbenĭ ca moartea. Pe boierul Buhtea îl apucă un tremur ușor, ochiĭ i se umeziră și un șir de lacrimĭ îĭ lunecă pe obraz.

— Haide, boierule.

Furtună, îngrijat, sărise din trăsură la cel d'intăiŭ foc, și ajunsese pe locul de luptă în clipa cînd Neagu cădea lovit drept în inimă; acuma apucase pe boier de mînă, să-l ducă spre trăsură: parcă și luĭ i se muiase sufletul. Dar cînd îĭ văzuse mîneca udă de sînge, se înfuriè.

— Iată pe cine aĭ fi cruțat.

Sprijinit de către Furtună, boierul plecă, de-abia mergînd, din poiană.

Cînd se scoborî din trăsură acasă și vroi

să intre înnăuntru, boierul Buhtea căzu în fața ușiĭ, ca lovit de trăsnet. Boierul Furtună și cu slugile îl ridicară și-l duseră pe un pat, îl desfăcură la piept și-l stropiră cu apă, dar boierul nu dădea nicĭ un semn de viață; tremurătura ușoară ce-ĭ mișcase fața la început se stinsese, și acum părea că moartea îșĭ pusese stăpînire peste întreg trupul.

După cîteva clipe, veni și domnul Franț; Furtună îl duse pe sus lîngă boier. Doctorul se așeză pe pat și căută bolnavul cu mare băgare de seamă. Cînd ridică în sus capul, ochiĭ boieruluĭ Furtună păreaŭ că vor să-ĭ smulgă răspunsul: întîmplarea ce avuse loc, zdrobise sufletul boieruluĭ Buhtea; mîhnit peste măsură, avuse o năvălire de sînge la creier; de scăpat, doar o minune cerească dacă și-ar fi trimes puterea. Inima cea de piatră a boieruluĭ Furtună se topi de astădată ca un bulgăre de ceară într'o grămadă de jăratec, și începu a plînge ca un copil.

Un vătaf încălecă și porni la moșie, să cheme pe Toader...

. . . . . .

Toţĭ doctoriĭ din tîrg veghiară pe rînd lîngă patul bolnavuluĭ. În treĭ zile, Toader ajunsese ca o umbră; boieriĭ uitaseră de toate, nicĭ nu mîncaŭ, nicĭ nu dormiaŭ, stăteaŭ toată ziua lîngă doctorĭ, aşteptînd vre-o veste maĭ îmbucurătoare; dar aceştia dădeaŭ desnădăjduiţĭ din cap.

Boala boieruluĭ mîhni întreg Ţinutul; dacă moartea luĭ Neagu era privită ca o răsplată, apropiatul sfîrşit al boieruluĭ era ca o nefericire pentru toţĭ. Acum de abia începeaŭ a simţi lipsa sufletuluĭ ales cum nu maĭ era altul.

În dimineaţa zileĭ a cincea, boierul Iorgu Buhtea se stinse fără nicĭ-o tresărire. Cînd se răspîndi vestea morţiĭ luĭ, norodul năvăli în curte... Fiecare trecu prin odaia încărcată cu florĭ, în mijlocul cărora boierul stătea în sicriŭ, cu faţa liniştită ca într'un somn cutreierat de vise senine. Toţĭ îĭ sărutaŭ mîna; de-oparte boieriĭ plîngeaŭ cu suspine, căcĭ cu boierul Buhtea li se ducea şi lor o parte din suflet.

În ziua de îngropare, cînd boieriĭ se pregătiaŭ să scoboare sicriul în pataşcă, o trăsură îşĭ făcea loc printre miile de oa-

meni ce se strînsese din întreg Ţinutul. Şi nimăruĭ nu-ĭ venia să creadă că într'însa venia, îmbătrînit ca de-o sută de anĭ, boierul Mihalache Neagu.

Cîţĭva îl ajutară să suie scările, iar boierul Furtună, cînd îl zări, se înduioşă şi-ĭ ieşi în cale. Boieriĭ se dădură la o parte, iar bătrînul Neagu se ridică, tremurînd, pe catafalc şi căzu de-asupra sicriuluĭ, în hohote de plîns:

— Iartă-mă boierule, căcĭ m'aĭ pedepsit de două orĭ, de două orĭ!

BIBLIOTECA CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ
BUCUREŞTI

TABLA CUPRINSULUÏ

TABLA CUPRINSULUĬ

	Pag.
Bătrînii	7
Sineturile conuluĭ Gheorghieș	19
Suflet de femeie	31
Conul Iordache Iovu	47
Într'o Duminecă	57
Alte vremurĭ!...	71
Franț	83
O întîmplare	95
Sufletul nu 'mbătrînește	111
Un sfîrșit	121
Boierul Furtună	131
Nadișanca	143
O zi ca altele...	153
Amintire	167
Călăuza	177
De sărbătorĭ	191
Boierul Iorgu Buhtea	203

VERIFICAT
1987

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ IAȘI

ERATĂ

În schița *Franț*, a se îndrepta:

La pag. 83, rîndul al 5-lea de sus și p. 85, rîndul al 4-lea de jos: «Conul *Gavril*» în loc de «Conul *Dumitrache*».

Cărţĭ apărute în editura Institutuluĭ de arte grafice MINERVA, Bucureştĭ, Strada Regală, 6.

BIBLIOTECA SCRIITORILOR ROMÂNI

AUTORII CLASICI

V. ALEXANDRI. —	Poesiĭ	1.50
—	Teatru I	1.50
—	Teatru II	1.50
—	Teatru III	1.50
—	Prosă	1.50
M. EMINESCU. —	Poesiĭ postume	1.50
—	Geniu pustiu	2.—
—	Literatură populară	1.50
—	Scrierĭ politice şi literare	2.—
N. BĂLCESCU. —	Istoria Romînilor sub Mihaĭ-Vodă-Viteazul	1.50
GR. ALEXANDRESCU. —	Versurĭ şi Prosă	1.25
P. ISPIRESCU. —	Legendele saŭ basmele Romînilor	1.50
N. FILIMON. —	Ciocoiĭ vechĭ şi noĭ	1.50
ION CREANGĂ. —	Opere complete	1.50
ANTON PANN. —	Opere complete	1.50
D. BOLINTINEANU. —	Poesiĭ	1.50
C. NEGRUZZI. —	Proză. Vol. I	1.50

Toate aceste scrierĭ — exceptînd Poesiĭ Postume şi Geniŭ Pustiŭ de M. Eminescu, — se găsesc în ediţie de lux à . . . . . LEI 3.— vol.

Cărţĭ apărute în editura Institutuluĭ de arte grafice MINERVA. — Bucureştĭ, Strada Regală 6.

AUTORII MODERNI

	L. B.
N. Iorga. — Drumurĭ şi oraşe din România	2 50
— Sate şi mănăstirĭ din România	2.50
— Pe drumurĭ depărtate . . .	1.50
— Cuvinte adevărate	2.50
— Neamul românesc în Bucovina	2.50
— Gîndurĭ şi sfaturĭ	1.50
— Istoria românilor în chipurĭ şi icoane	2.50
— Ştefan-cel-Mare şi Mihaĭ Viteazul	—.50
M. Sadoveanu. — Povestirĭ	1.50
— Şoimiĭ	1 50
— Durerĭ înnăbuşite . . .	2.—
— Crîşma luĭ Moş-Precu .	2.—
— Povestirĭ din răsboiŭ . .	2.—
I. Slavici. — Din bătrînĭ	2.50
— Vatra părăsită	2.—
Il. Chendi. — Preludiĭ	2.50
— Foiletoane	2.50
I. Brătescu-Voinești — Nuvele şi schiţe .	1.50
C. Sandu. — Drum şi popas	1.25
— In urma pluguluĭ	1.50
Aurel C. Popovici. — Vorbe înţelepte . .	1.50
D. R. Rosetti (Max). — Intre Capşa şi Palat	2.—
Haralamb G. Lecca. — Poesiĭ	1.50
C. Flammarion. — Tainele ceruluĭ (trad. de Haralamb G. Lecca)	1.50
Maria Cunţan. — Poesiĭ	1.25
Gh. A. Teodoru. — Din viaţa marinaruluĭ .	1.50
Constanţa Hodoş. — Frumos!	1.50
Ion Gorun. — Taina a şasea	1.50
Jules Brun şi N. Papahagi. — Moşneagul de la Munte	1.50
Em. Grigorovitza. — Chipurĭ şi graiurĭ din Bucovina	2.50
Gr. N. Coatu. — Din viaţa ţărănească . .	1.—
Augustin Paul. — Între Someş şi Prut . .	1.50
N. N. Beldiceanu. — Chipurĭ de la Mahala	1.50

I. 3757.